

appellande sunt. deinde nūm & ordinē diu-
norū librorū & auctores eorū. & interpretatiōes
nōm p̄lea agit de quibusdā proprietatibus
diuine scripture. q̄ magis sūt necessarie. De-
inde docet qualit̄ legere debeat sacra scriptu-
rā is qui i ea correctiōez morū suoz & formā
vinēdi q̄rit. Ultimū docet illū qui propter
amōre scie eā legit. & sic scda quoq; p̄ finē
accipit

*Incipit dydascalicon Hugonis de studio le-
gendi Primus Liber De origine arā*

Omnū expetendorū p̄ma ē sapiē-
tiā qua p̄fecti boni fōi consistat. Sapiē-
tiā illūinat hoīez ut seipm agnoscat.
qui ceteris filis suis. cū se p̄ ceteris
fōi eō nō intellexit. Immōrtalis quippe animi
sapiā illustratus. respiciat p̄ncipiū suū. et
quā sit idēcorū agnoscat. ut extra se quātquā
q̄rat. cū qd̄ ip̄e ē satis eē non poterat. Scrip-
tū legit in tripode appollinis. **NOTA**
E **V** **C** **O** **H** id ē agnosce teipm. Quia
nimirū hō si nō origis sue imēor eēt. oē qd̄
imitabilitati obnoxū ē quā sit nichil agnos-
cēt. Probata ap̄ philosophos sūa. aiām ex
tūctis nāc p̄hibus asserit eē p̄pactā. Et thymus
platonis ex diuīdua & idiūdua mixtaq;
sūa. iteq; eadē & diuisa et ex utroq; mixta
nā quo vniūsitās designatur. **E** **H** **D** **E** **A**
E **E** **H** **L** **A** **A** fōiunt. Ip̄a nāq; vicia

ai sequitur capit. qz et invisibiles p̄telligenciam
 irā causas p̄phendit. et visibiles p̄ actualiū foris
 p̄ sensuū passioēs colligit secta qz i orbes geminos
 motuū glomerat. qz siue p̄ sensus ad sensibilia
 exeat. siue p̄telligenciā ad invisibilia ascen-
 dat. et ad seipsum irā similitudines trahēs regirat.
 et hoc ē qd eadē mens q̄ omniū forū capax ē. ex
 oī s̄bā atq; natura quo similitudis i p̄sentet
 figurā coaptat. **P**ictagoniū nāq; dogma erat
 filia similib; p̄phēdi ut sa aīa rōnal' nisi ex
 oībus p̄pōita foret. nullatenus oīa p̄phēdere
 posset. sed m̄ qd dicit quidā **T**ercia t̄reno
 p̄phēdum ē. cētera flāmis. hūorē liquido.
 iro. spirabile flatu. **N**ec tū existimāe debem; **I**
 viros i omī irā nā p̄tissioēs hoc de simplici
 cenāa sensisse qd vlla se p̄pū quātitate disten-
 det. sed ut ap̄tē et mirabile ei; dēmonstraret
 potēciā. dicebāt ex oīb; naturis stare nō sed m̄
 p̄posicioēs sed sed m̄ p̄posiciois rōēz. **N**egem;
 h̄ irā omī similitudo aliunde aut extrinsecus aīe
 aduenire credēda ē. sed ip̄a p̄pōitē i se et ex se
 nativa qdā potēciā et p̄p̄ia v̄tute capīt
Nam sic vario i p̄fision dicit. nō oīs vaie-
 tas extrinsecus i bus accidit. ut necē sit q̄tq;
 variatur aut amittē aliquid qd habuit. aut
 aliquid aliud et diuisū extrinsecus. qd nō h̄uit
 assimē. **V**idem; itā p̄iēs extrinsecus adueniente
 for' p̄magis cui libet similitudē accipit. cū vō
 i pressor metallo figurā i p̄mit. ip̄z quidē nō

extrinsecus. sed ex propria virtute & naturali habilitate
aliud iam aliquid in partem incipit. Sic nimirum mens
verum omnium similitudine insignita omnia esse dicit atque ex
omnibus compositionibus suscipit. non integraliter sed varia-
liter atque potencialiter continet. Et hoc est illanature
mens dignitas. quam omnes eque naturaliter habent.
sed non omnes eque nouerunt. Animum semper corporis
passionibus occupatus & per sensibiles foras extra
semetipsum abductus oblitus est quid fuerit. Quia
nil aliud fuisse se meminit nil prout quod videtur esse
credit. Reparamur autem per doctrinam ut mentem
agnoscamus. In natura et ut discamus. Extra non
querere quod in nobis possumus inuenire. Summum igitur
in vita solamen est studium sapientie. quod qui inuenit felix
est & qui possidet beatissimus.

Quod studium sapientie philosophia sit

Primo loim protagoras studium sapientie
philosophiam nuncupauit. maluitque philoso-
phos dici dici. Nam antea sophi id est sapientes
dicebantur. Philochore quidem inquisitores veritatis
non sapientes. sed amatores sapientie videtur. quia
nimirum adeo latet omne verum ut ei amore
quantumlibet mens ardeat. quantumlibet ad eius inquisi-
tionem assurgat. difficile tamen ut eius veritatem apprehen-
dende queat. Philosophiam autem eorum rerum
quod vere essent singula inmutabile secundum sortirentur
disciplina constituit. Est autem philosophia amor &
studium & amicitia quodammodo sapientie. Sapientie
vero non habuit quod in ferramentis quibusdam & in aliqua

fabuli scā notiaa q̄ v̄satur. sed illi sapieae
q̄ nullius idigēs vīuax mēs 2 sola r̄z p̄mēua
rō ē. Et aut amor lī sapie itelligens ai ab illa
pura sapia illūnatio 2 quodāmo ad seipam
vtratio. atq̄ aduocatio. ut videat sapie studiū
dimitatis 2 pure mētis illius amiaa. Hec
igit sapia cūcto animoz ḡm meritū sue dīni
tatis ipōit. 2 ad p̄p̄a nature vīm puritateq̄
īduat. Hic nascat̄ speculatiōm cogitaciōm
v̄ritas. 2 scā pura q̄ actiū castimonia. Quō
vero hūmānis aīs lī excellētissimū bonū p̄stet
p̄p̄a ē. ut vie filo quodā p̄cedat oīo ab ipis
aīe efficiētijs ordiendū ē.

De p̄p̄a vi aīe 2 solū hoīez rāone p̄dictū

U Ripler oīno aīe vis ī vegetādis corpib⁹
deplendit̄. Quaz vna quidē vitam
solū corpi submīstrat. ut nascendo
crescat. alendo q̄ subsistat. Alia v̄o senāendi
iudiciū p̄bet. Tercia vi mētis 2 rōe submīstrat̄.
Quaz quidē p̄me id offiā ē. ut creandis
nutriendis alendisq̄ corpib⁹ p̄p̄o sit. nullum
v̄o p̄stet rōis sensus v̄e iudiciū. Hec aut̄ est
herbarū atq̄ arborū 2 quicq̄ t̄re radicatus
affixū tenetur. Sedā vero p̄p̄oita atq̄ iūta
2 ac p̄mā sibi succēs 2 ī p̄te p̄statiōes. variū de
q̄mbus p̄t capere vt multiforme iudiciū capīt.
Omne enī variat qd̄ sensu v̄iget id ē qd̄ et
nascit̄ 2 nutrit̄ et alit̄. Sensus v̄o dīuersi
sūt 2 vsq̄ ad quinarū nūz crescūt. Ita q̄tq̄

tm aliter nō eā sentiat. Quāto vō sentire p̄t
et alit̄ ei p̄ma quoq; vis aīe nascendi s̄q; atq; nutri
edi p̄bat̄ ēē subiecta. Quib; vō sensus adest nō
tm eas v̄rū capiūt fōis quib; sensibili corp̄e ferū
p̄ntes sed abscedente q̄ sensu sensibilib; sepositis
agnitarū sensu formarū ymagines tenet. mēoria
q̄ p̄ficiūt. et p̄nt qd̄q; aīal valet. loquīs breuiusq;
custodit. Sed eas ymaginacōes p̄fusas atq; iēuē
tes sumūt ut nichil ex earū dūcāde ac p̄posiōe
efficē possint. atq; idēco mēnisse quidē n̄ eā oīa
amissā vō obliuionē rēcolligē ac v̄uocā nō p̄nt
Futuri vō hīs nulla agnicio ē. Sed vis aīe t̄ia
que secū p̄ores alendi ac senādi trahit. hīs q; v̄clut
famul̄ atq; obediētib; v̄nt̄ eadē tota ī rōe est
p̄stituta. Cap. V. p̄l̄ ī v̄rū p̄nāū firmissiā p̄clusiōe
vel ī absentiā diligētia ītelligēcia t̄ īgnotarū
īquisitiōe v̄sat̄. h̄ tm hūano ḡm̄ p̄sto ē. Que
nō solū sensus ymaginacōesq; p̄fusas et nō īcredi
tas capit. sed eā p̄lēo actū ītelligēcie qd̄ ymagi
nacio suggestit explicat atq; p̄firmat. Itaq; ut
d̄m̄ ē hūc dīne nāe nō ea tm ī agnitiōe suffi
ciūt q̄ subiecta sensib; p̄p̄liēdit. verū eā ex
sensibilib; ymaginacōe p̄cepta et absentibus
v̄bus notā vidē p̄t et qd̄ ītelligēcie rōe p̄phendit
vocabulorū q̄ p̄posiōib; ap̄it. Aliud q; nat̄re ei
p̄p̄riū ē ut p̄ ea q̄ sibi notā sūt īgnota v̄estiget
Et nō solum v̄nūq; an sit. sed quid sit. eā
q̄le sit. n̄ nō et air sit optat agnosce. Quā tri
plici aīe v̄i solat d̄m̄ ē hōm̄ nā sortita est

Quia tunc vis intelligere motus non caret quia in his
 quattuor. ubi rois exercet. Aut enim
 aliqd an sit iquirat. aut si eē iſtiterit qd sit
 adiudicat qd si eā utriusq; ſcāz rōe poſſidet.
 qle ſit unūq; veſtigat. atq; i eo cetera accide
 cū promēta p̄quirit. Quib; iſtignitis cur ita ſit
 qrit. y rōe nichilomin; veſtigat. Cū igit; hic
 actus ſit hūmānū ut ſp; p̄ncipū iſteptatione
 p̄phetiōe. aut i abſentia intelligēcia. aut i iſt
 notat; iquiſiāōe d i iūeāōe verſet. duo ſūt
 i quibus oēm opam vis aīe rōanatis impedit
 Unū quidē ut i p̄nās iquiſiāōis rōe iſtgnoscat.
 alterū vēr ut ad ſcāz prius vēiat. qd p̄ iſtgrati
 tas moral; exercet

Que res ad philoſophiam p̄tineant

Sicut video iſteptabile iā ipō loquēd i
 ordie laboritū iādim. Ibi nobis nō
 p̄legus ſermo ſed res obſcura diffi
 cultatē pariat. Quia em de ſtudio ſapie
 loq; ſuſcepim; i id q; ſol; hōib; quodā nature
 p̄uilegio p̄petere atteſtati ſum; i. i ſequēt; nūc
 oīm hūmānōrū actiū moderatricē quādā ſapie
 poſuiſſe videmur. Si em brutoz aīatū natura
 q nullo iſt; rōis iudicio motus ſuos ſcdm
 ſolas ſenſū paſſiōes diffund; i appetendo ſen
 fugiēdo aliqd nō intelligēcie vtit; diſcreāōe. ſed
 ceto quodā carnis affai i pellit; reſtat ut rō
 nal; aīe actus ceta cupiditas nō rapiat. ſed
 moderatrix ſp; ſapia p̄cedat. Quod ſi verū ē

esse ostendit. id non solum ea studia in quibus ut deus natus
disciplina agit morum. verum etiam omni humanorum actum.
seu studiorum rationes non igne ad philosophiam pertine dicemus
Secundum quam acceptationem sic philosophiam diffinire possumus
Philosophia est disciplina omni rerum humanarum atque
divinarum rationes plene investigans. Nec mouere debet quod
superius diximus philosophiam esse amorem et studium sapientie. non enim
quod instrumentis explicat ut est architectura aquilae
tura. et cetera huiusmodi. sed est sapientie quod sola in praeminentia
ratio est per se namque idem actus et ad philosophiam pertinet secundum
rationem suam. et ab ea excludi secundum administrationem.
Verbi gratia ut de praeteritis loquimur agnoscere rationem philosophiae
est administratio rusticorum. Preterea opera artificum et si
natura non sunt. imitantur tamen naturam. et sui exemplaris
formam quam natura est quod imitantur rationem expriment. Vides itaque quia
ratione cognoscimus philosophiam in omnes actus hominum diffundere
ut ita nunc sit totum esse philosophie partes quod sunt diuersitates
rerum ad quas philosophia pertinet ostendit. *De ortu.*
theoriae practicae mechanice.

Omnium autem humanarum actionum seu studiorum
quod sapientia moderatur finis et intentio ad hoc
spectare debet. ut vel naturae nostrae reipet integritas.
vel defectum quibus praeteritus subiacet vita reipet
necitas. Dicam apertius quod dixi. Duo sunt in homine. bonum
et malum. natura et vitium. Bonum quia natura est. quia corruptum
est. quia minus est. exercitio expandum est. malum quia vitium
est. quia corruptio est. quia natura non est excludendum est. Quod
si finitius extirpari non potest saltem adhibito remedio
expandum est. Hoc est omnino quod agendum est ut natura reiparetur.

Excludat viciū Innegit vō nāc. Quāne duob
 pfiat. scāa & vūte. q̄ nob̄ ai sup̄nis & diuino sub
 stācie filitudo sola ē. Nā hō am̄ sim̄ nā nō sit.
 sed gemina xpactus sūa. sed in vna pte suā que
 potior ē & ut apaus id qd̄ oportet dīcā q̄ ip̄e īmōrē
 ē. sed in alterā vō pte que caduca ē. q̄ sola hys
 q̄ nisi sensib̄ fide p̄stare nesciūt. agnita ē mōrilitati
 & mutabilitati obnoxius ē. vbi coāes mori nāc
 ē. quocāes amittē id qd̄ ē & h̄ ē vltīa p̄s rerū
 q̄ p̄iapiū & finē habet

De tribus rerū maneribz

Sunt nāq̄ ī r̄bus alia q̄ n̄ p̄iapiū h̄nt.
 n̄ finē & h̄etna nōiant. Alia q̄ p̄iapiū
 quidē h̄nt. sed nullo finē claudūe
 & dīcā p̄etua Alia q̄ & īuā h̄nt & finē & h̄ sūt
 tp̄alia In p̄mo ordīe id statim īcū nō ē aliud
 ēē & id qd̄ ē. id ē tū īcā & effectus diuisa nō sūt
 qd̄ nō aliudē sed a semetip̄o subsistē habet. ut
 est solus nāc genitor & artifex Illud vō an
 aliudē ēē & id qd̄ ē. id ē qd̄ aliudē ad ēē venit.
 & ex cū p̄cedere ī actū p̄fluxit ut ēē īaperet.
 natura ē q̄ mūdū p̄tūz om̄nē Idq̄ ī gemina
 secat. Est quiddā qd̄ a causis suis p̄mordialibz
 ut ēē īapiat nullo mōuete ad actū p̄d̄t. solo
 dīne volūtatis arbitrio ibiq̄ īmutabile oīs
 finis atq̄ vīassitudis ex p̄s consistit. Cuiusmodi
 sūt ēz substācie q̄s gr̄ea vsias dīcūt & cūcta
 siplūnaris mūdī corpa q̄ eā īdeo qd̄ nō
 īmutēt dīna appellata sūt. Tercia p̄s rez

ē q̄ p̄cipiū & finē h̄nt & p̄ se ad eē nō veniūt
Sed sūt nāc opa q̄orū sup̄ trā sublimari glo
bo mouēt igne artifice. q̄m in quadā descendit
i res sensibiles parandas De illis ḡ dōn ē m̄d̄il
i mūdo moritur eo qd̄ nulla cēna p̄eat Non
em̄ cēnae r̄rū trāseūt sed forme Cū vero fōr
trāfire d̄r nō sic itelligendū ē. ut aliq̄ res exiēt
p̄ire oīmo & eē suū amittē credat̄ sed variari
p̄oi Del sic fortassis ut q̄ iūcta fuerāt ab iūcta
separent̄. v̄l q̄ sepata erāt iūgant̄. v̄l q̄ h̄ic
erāt illuc trāseant. vel q̄ nūc erāt tūc subsistat
i quib̄ iōibus eē i r̄m m̄d̄il detineti patet De
h̄is dōn ē. oīa orta occidūt & aucta se uesant̄ senesunt
eo qd̄ aucta nāc opa sūt p̄cipiū h̄nt. ita eā
finē aliena nō sūt De illis dōn ē de m̄d̄ilo
m̄d̄il i m̄d̄ilū n̄l posse r̄ueri eo qd̄ oīe natura
& p̄mordiale h̄abz causā & subsistēciā p̄etuan
De h̄is dōn ē & redit ad m̄d̄ilū qd̄ fuit an̄ m̄d̄il
eo qd̄ oīe opus nature sic t̄p̄alit̄ ex occulta causa
i actū p̄fluit ita eodē actu t̄p̄aliter destructo
eo vnde venerat r̄i s̄urū s̄it

De mūdo superlunari & sublimari

Hinc ē qd̄ mathematici mūdu i duas p̄tes
diuiferūt In eā videlicet p̄tē que est
a cāulo lineae sur sū. & i eā q̄ deorsum ē
Et superlunare mūdu eo qd̄ ibi oīa p̄mordiali
lege s̄istat nāz appellabāt Sublimare opa
nāc id ē superius qz oīa ḡnā aīanāū que i eo
vitalis spūs i fusiōe vegetū a superiorib̄ ad

p[er]sibiles meatus i[n] s[e]c[un]d[u]m n[ost]r[u]m accipiunt n[on]
 sol[u]m nascendo ut crescant. sed etia[m] ut al[ie]do subsistant
 E[st] de etia[m] sup[er]iore m[un]d[u]m t[em]p[or]e vocabat[ur] p[ro]p[ter] arsum
 et motu[m] syderu[m] qui i[n] eo sunt In feio[re] t[em]p[or]ale quia
 s[e]c[un]d[u]m motus sup[er]iores agitur Ite sup[er]limare p[ro]p[ter]
 p[er]petua[m] lucis et quietis t[ra]nquillitatem elis[i]a H[uius]
 aut[em] p[ro]p[ter] i[n]stabilitate[m] et confusione[m] et fluctuante[m] i[n]fern[u]m
 n[on] accipiat Hoc paulo laus p[ro]secuti sum[us] ut
 ostendam[us] i[n] ho[m]i[n]e quatuor p[ar]te[m] mutabilitatis p[re]cepto
 e[st] i[n] ea quatuor necessitati e[st] obnoxio In ea vero
 qua i[m]mortalis e[st] diuinitati e[st] i[n]g[ra]t[u]m Ex quo
 colligi p[otes]t id q[uo]d supra dictu[m] e[st] quod videlicet om[n]i
 hu[m]ana[m] actionu[m] ad h[uius] fine[m] p[er]uenit itenao.
 ut v[er]b[u]m d[omi]ne ymaginis silitudo i[n] nob[is] restaret.
 v[er]b[u]m h[uius] vite necessitudini p[er]sulat[ur] q[uo]d quo facili[us]
 ledi p[otes]t adu[er]sus eo magis foueri et p[er]seruari d[ebet]

In quo homo similis sit deo

Duo v[er]o s[un]t q[uo]d d[omi]na i[n] ho[m]i[n]e silitudine re-
 parat. id e[st] speculatio veritatis. et v[er]itas
 exercitatio. q[uia] i[n] h[uius] deo filius est. quod
 sapiens et iustus e[st]. sed iste mutabilis ille i[m]muta-
 biliter et sapiens et iustus e[st] Illar[um] v[er]o actionu[m] q[uo]d
 h[uius] vite necessitati deseruiut trimodu[m] gen[us] e[st]
 p[ri]mu[m] q[uo]d n[ost]re i[n]te[n]tione[m] a[n]n[un]ciat Sed q[uo]d i[n]tra
 molesta q[uo]d h[uius] extrinsecus accidit p[otes]t munit
 Terciu[m] q[uo]d i[n]tra i[n] illata p[re]stat i[n] mediu[m] Cu[m] igit[ur]
 ad r[est]itue[n]da[m] n[ost]ra[m] i[n]te[n]tione[m] d[omi]na actio e[st] Cu[m]
 v[er]o illi q[uo]d i[n]firmu[m] i[n] nob[is] e[st]. n[ost]ra p[ro]videm[us] hu[m]ana
 Ois igit[ur] actio v[er]b[u]m d[omi]na e[st]. v[er]b[u]m hu[m]ana possum[us]

ptes dñe

aut nō uiguit illā i eo qd' de superiorib' habeat
intelligētiā appellare. Hāc uero q' i superioribus
habet' & quasi quodā silio idiget sciaz vocare
Si igit' sapiam ut sup' dñe ē cūctas q' rōe sūt
moderant' actiōes i sequeō ē id ut sapiētiā has
duas p'ne id ē intelligētiā & sciām dicam. Rurs' q'
qm' intelligētiā qm' & i iuestigatiōe ueritat' et m'
morū i fideiāone laborat eā i duas spēs diuidi
mus. In theoricā id ē speculatiuā & practicā id
ē actiuā q' etiā ethica id ē moralis appellatur
Sciā uero q' opa hūana p'sequit' i igne mechāica
id ē adulterina vocatur

De tribus operibus

etern

Sunt em' tria opa. id ē opus dei. opus
nāe. op' artificis imitatis nāe. Opus
dei ē qd' nō erat creare. Vñ illud. In p'ri'
creauit deus &c. Opus nāe qd' latuit ad actum
p'ducē. Vñ illud. p'ducat trā herbā uetē &c.
Opus artificis ē. disgregata iūgē. u' iūcta
segregare. Vñ illud. Cōsuerūt sibi p'romata
Neq' em' potuit u' trā celū creare. u' hō herbā
p'ducē. qui n' palmū ad statuā suā addē p't
In hīs trib' opibus dūciēnt' opus hūanarū
qd' natura nō ē. sed imitat' nāe mechāicū
id ē adulterinū nōiat'. quēadmodū & dāuis
subitroduata mechāica d'z. Qualit' aut' opus
artificis imitet' naturā lōgū ē. & uerosū est
p'sequi p' singula. Possim' itū exēpli cā i pauas
id demōstrare. Qui statuā fudit hōiēz itutus ē

Tū domū fecit montē respexit q̄ em̄ ut ait
 p̄p̄ia **Q**ui emittis fontes ī vallibus ītramēdū
 mōtū p̄t̄asibūt aque **E**minēcia mōtū aquas
 nō p̄t̄nz ita domū alit̄ quoddā caamē leuāda
 fuit ut iruēcū tēpestatū molestias tuto r̄cipe
 posset **Q**uā v̄sū vestimētōrū p̄m̄ aduenit cōsidera
 uit quod singula queq; nascēcū p̄p̄ia quedā
 habeāt minimēta quib; naturā suā ab icōmodis
 defendūt **C**ortex ambit arborē. pēna tegit volu
 cre p̄scē squama opit. lana ouē idunt. pilus
 umēta & feras vestit. concha testudinē gra
 pit. ebur elephante iacula nō tūne sūt **N**ec tū
 sine causa sūt q̄ tū singula aiācū nature
 sue arma scā nata habeāt. solus hō īcōmō nasat
 & nudus **O**pōrnat em̄ ut illi q̄ sibi p̄uident sūt.
 nā cōsuleret **N**ōi aut̄ ex h̄o ecā maior expiendi
 occasio p̄staretur. cū illa q̄ ceteris nālīs dāta sūt.
 p̄p̄iarōe sibi inuēret **M**ulto em̄ nūc magis
 em̄tēt rō hōis h̄o eadē inuēiendo quā habēdo
 clariuisset **N**ec sine causa puerbū sonat. quod
 īgeniosa fames oēs erudit artes **H**ac
 equidē rōe illa q̄ nūc excellētissima ī studiis
 hōm̄ videm̄ ī p̄p̄ta sūt **H**ac equidē p̄gēdi
 texendi scilpēdi fūdēdi īfinita grā exorta
 sūt. ut iā cū nā ipm̄ m̄uēmur artificē

Quid sit natura

Quia v̄sū iā totāes naturā nōiaui **Q**
 licet ut ait tulius. nāz diffinire dif
 ficile sit. nō tū hui; vocabuli signi

9
finitione omni silicio preterenda videtur. Neque quod non
omnia quod volumus dicere possumus. id quod possumus ita debet
plura veteres de natura dixisse iudicant. sed nihil
ita ut non aliquid adhuc restare videatur. Quam
tamen ego ex eorum dictis dicere possum etibus maxime
modis huius vocabuli significandi uti solebant
singulis sua diffinitiones assignando. Primo namque per hoc
nomen significare voluerunt illud archetypum
exemplar rerum omnium quod in mente divina tantum in eo omnia
formata sunt. et dicebant naturam esse universalem rei
primordiale causa sua a qua non solum esse sed
etiam illis esse habebat. Huius significandi talis
diffinitio assignatur. Natura est quod universalem rei
suum esse attribuit. Secundo namque naturam esse dice
bant propriam esse universalem rei. Cuius significandi
talis diffinitio assignatur. Natura unaquodque
re informans propria differentia dicitur secundum quam signi
ficandi dicere solemus. Natura est omnia pondera
ad terram vergere. leuam altam petere. ignem urere.
aquam humectare. Tercia diffinitio talis est.
Natura est ignis artifex ex quadam vi procedens
omnes res sensibiles parandas. Philosophi namque dicunt
omnia ex calore et humore parari. Unde et Vergilius
oceanum prem appellat. et Valerius Soranus in
quodam usu de ioue in significandi ignis etherei
dicat. Iupiter omnipotens rerum ignis qui in partem generat
gentrixque deum verum unum. *De ortu loquar*

Postquam igitur theorice et scientie
practice et medicane ortum demonstravi.

super loyce quoque origine investigare. Quia idcirco
 ultima annuero quod plerumque inuenta est. Ceterum prius
 inuenta erat. sed nunc sunt loyce quoque inueniri. Quia
 nunc de rebus inueniendis differere potest. nisi prius recte
 et veraciter loquendi ratione agnouerit. Nam sicut
 dicit boetius cum primitus atque circa has rerum et
 morum qualitates investigandas opera impederet. nunc
 sunt sepe falli eos. quod uocem et intellectum disca-
 onem non habebant. ut in multis euenit eppauro qui
 athomis mundum consistere putat. et honestam volup-
 tatem metuit. Hoc autem idcirco huic atque alijs acci-
 disse manifestum est. quoniam per imprudenter disputandi quicquid
 rationatione apprehenderat hoc in res ipsas quod euenire
 arbitrabatur. Hic uero magnus est error. Neque
 enim sese res ut in numeris ita etiam in rationationibus
 habet. In numeris enim quicquid in digitis recte disputatis
 euenierit id sine dubio et res quod ipsas euenire
 nunc est. Ut si ex calculo centum stingerit. centum quod
 res illi nunc subiectas esse nunc est. Hoc uero non
 eque in disputacione seruat. Neque enim quicquid ser-
 monum decursus inuenierit. id in natura fixum tenetur.
 Quia re nunc erat eos falli qui abiecta scientia
 disputandi de rerum natura perquirebant. Nisi enim prius
 ad scientiam uenerit. quod rationatione ueram teneat
 sententiam disputandi quod uerisilem non quam agnosce-
 que fida quod possit esse suspecta rerum corrupta
 ueritas ex rationatione non potest inueniri. Cum igitur
 veteres multi sepe lapsi erroribus falsa quedam
 sibi et extranea in disputacione colligeret atque id

fieri impossibile videret^r ut de eadē re contraria adu-
sione frā utraq; cent vera q̄ sibi dissensioes rō-
cinatio adu sisset. cui ve rōcinatioi credi opor-
teret eet ambiguum. visū ē pri⁹ disputatiois q̄
verā atq; integrā considerare nāz. quā ignita tū illud
q̄ qd p̄ disputatioēz inuēret an vē p̄phesum foret
posset intelligi. **H**inc igit^r p̄fecta loyce p̄icia disa-
plie q̄ disputadi modos. atq; ipas rōcinatioes
intra noscendi vias parat. ut q̄ rōcinatio nūc
quidē vēa nūc aut falsa. q̄ vēo sp̄ falsa. q̄ mūquā
falsa possit agnoscā. **H**ec tpe quidē postrema ē
sed ordie p̄ma. **H**ec em̄ i d̄oantibus philosophia
p̄ma legenda ē. propterea qd̄ i ea docet vocū
et intellectuum naturā sine quib⁹ nullus phie
tractatus rōnabiliter explicari p̄t. **L**oyca dī
a ḡco logos qd̄ nomē geminā habet it̄pretatā-
onē. **D**icit em̄ logos sermo sive rō. **U**nde loyce
sermo anal' sive rōnalis scā dia p̄t. **L**oyca rō-
nalis q̄ disertia dī. et tenet dyalecticā et it̄hor-
cam. **L**oyca sermo anal' gen⁹ ē ad grāmaticā
dyalecticā et it̄horicā. et tenet sub se disertia.
Ul⁹ ē loyce sermo anal' quā q̄tā p̄ it̄horicā
practicā mechanicā amumeram⁹. **N**ec putādū
ē ideo loyce id ē sermo anal' dīci qd̄ an̄ eius
inueniōne nulli fuerit sermoēs. et quasi hoīes
mutuas locutioēs prius nō habuerit. **S**ūt pri⁹
et sermoēs dēs et lēs sed nodū rō sermonū et
leaz i arte r̄dacta fuerāt. **N**ulla adhuc recte
loquēdi vlt̄ disputadi p̄cepta data erant. **D**ēs

em sãe prius erat i usu. quã i arte Sed considerato
 deinde hoĩs usum i artẽ posse iueri. qd vago
 fuerat & licetio sum prius certis iugul' & pceptis
 posse restringi. ceperunt ut dñi ē i suetudine que
 pã casu pã natura exorta fuerat ad artẽ reducere
 Id qd prius usus habebat emendatẽ. qd nũm i
 habebat suppletẽ. qd supflũ habebat reserũ
 tes. & de ceteris iugulis certas iugulas & pcepta
 p̄scribentes Hic imo i sunt origo om̄i arã h̄
 p̄singula curiẽtes verũ iueĩm' Priusquã
 eẽt grãmatica & scribebãt & loquebãt hoĩes
 Priusquã eẽt dyalctica rōnãdo verũ a falso
 discẽbãt Priusq̃ eẽt iethorica iura ciuilia
 tractabãt Priusq̃ eẽt arismetrica scĩaz nũan
 di habebant Priusquã eẽt musica canebant
 Priusq̃ eẽt geometrica agros mēsurabãt Prius
 quã eẽt astronomia p̄ cursus stellarũ discrea
 ones t̄pm capiebãt Sed venerũt artes que
 licet ab usu primãpiũ simp̄serũt. usu tñ meliores
 sunt Hic locus esset exponere qm fuerũt fm
 gularũ arã iuẽtores. qm extiterũt. aut ubi.
 aut quõ p̄ eos disciplic studũ exordiũ simp̄
 serunt Sed volo quadã prius philosophĩe
 diuisione singulas a se iueẽ discernere

Recapitulatio superiorum 2

Oportet g' breuiter recapitulare q̄ supra
 dñi sunt. ut facilior fiat trãsitus ad se
 quẽcia Quattuor tñ dixim' sãe scĩas
 q̄ r̄liquas oēs cõtinet Id ē theoricã q̄ i speculacõe

veritatis laborat. et practica que morum disciplina
 desiderat. et mechanica que huius vite actiones dispen
 sat. loqua quoque recte loquendi et acute disputandi
 scientiam prestat. Hic itaque non absurde ille quatuor
 narius ante intelligi potest que ob reverentiam sui antiqui
 et ius invictum asseverat. Unde et illud dictum est.
 Per quod ante nunc dedit ille quatuor. Hec quatuor
 sub philosophia contineantur. et rursus quas sub
 se contineant repetita brevis diffinitione plene osten
 demus.

Incipit liber secundus de descriptione arum

Philosophia est amor sapientie que
 nullius indiget vniuersa mens
 et solat rerum per se inuenta ratio est.
 Hec diffinitio magis ad ethimo
 logiam nominis spectat. philosophia
 enim grece amor dicitur et latine sapientia.
 et inde philosophia
 tractum est. id est amor sapientie. Quod autem additur que
 nullius indiget vniuersa mens et sola rerum per se inuenta
 ratio est. diuina sapientia significat. Que nulli propterea
 indiget sed quia nihil minus continet. sed simul et semel
 omnia continentur preterita presentia et futura. Vniuersa mens
 idcirco appellatur quia quod semel fuerit in diuina ratio
 nulla unquam oblivione aboletur. per se inuenta ratio
 et rerum quia ad eius similitudinem ciuitas formata sunt.

Dicit quidā qd illud unde agūt artes sp maneat
 Hoc g oēs artes agūt h^o itendūt ut dīna silitudo
 inobis reparet que nobis forma ē. deo natura
 Qui quātomagis i formamur tātomagis sapiim
 Tūc em inobis iapit i lucē qd i ei i cōe sp fuit
 qd q i nob transit apud illū i mutabile i silit
 Aliē philosophia ē ars artū i disciplia disa
 plinarū. id ē ad quā oēs artes i disciplie spec
 tant Ars dia pōt scā q artis pceptis i gulisq
 i silit. ut ē i scriptura. disciplina que dī plena
 ut ē i doctrina Vel ars dia pōt qū aliqd necisile
 atq opinabile tractat disciplina qū de hys
 q alit se hēe nō pūt veris disputatōibus ali
 quid differit Quā differētiā plato i aristo
 teles ē voluerūt int artē i disciplinā Vel
 ars dia pōt quod fit i subiecta materia i explicat
 p opacōne ut architectura disciplina vero q
 i speculacōe i silit. i p solā explicat cōtinacōe
 ut logica Aliē philosophia ē meditacō mort
 qd magis iuēt xpianis qui sili ambicōe calcata
 iuersacōe disciplinali silitudine future pīe
 vīūt Aliē philosophia ē disciplina omī rerū
 diuinay atq hūanarū cōes p babiliter i uestigās
 Sic omī studiorū cō ad philosophiā spectat
 Ammīstracō nō oīs philosophia ē. i ideo phiā
 aliquomō qd oēs res pīe dicit

De quadrypta diuisione philosophie

Philosophia diuidit i theoricā practicā
 mechanicā i loncā Hec quattuor

oeminentiam sciam Theorica interpretatur speculativa.
practica activa. quā alio nōie ethica id ē morale
dicūt. eo qd mores i bona actōe consistūt. *medica*
ita ē ad ultimum qz ēta hūana opa versat.
Topica sermocinal qz de vocibus tractat Theorica
diuiditur i theologia. mathematicā & physicā
Hanc diuisione boetius facit alijs vbiis. theorica
secans i intellectibīlē & intelligibīlē. & naturalem
per intellectibīlē significās theologia. p̄ intelligi-
bilem mathematicā. p̄ naturālē physicā
Demqz intellectibīle ita diffinit

De theologia

Intellectibīle ē quod vñū atqz idē p̄ se
in p̄pria semp diuinitate consistens.
illis vñqz sensibus sed sola tm̄ mēte.
intellectus capitur. Queres ad speculatiōē dei
atqz ad aī īcorpūalitē cōsideratiōē qz vere philo-
sophie īdagatiōe sponū. quā īquit gā theo-
logia nōiant. Dicta autē theologia q̄si sermo
hīus de diuinis Theos em̄ deus. logos sermo
v̄rō īp̄tat. Theologia ē autē igitur ē qm̄ aut
īeffabīlē naturā dei aut spēales cāturas ex
aliqua pte p̄fundissā q̄litate differim.

De mathematica mathematica

Mathematica doctrina scā dī mathesis
em̄ qm̄ ē habet fine aspiratiōē īp̄re-
tat vāitas. & significat sup̄statiōē illorū qui
facti hōmī i stellatiōibus ponūt. Vnde hī mōi
matematici appellati sūt. Cū autē hī habet

aspiratū doctrinā sonat. Nec autē ē q̄ abstracta si
 derat quantitatem. Abstracta em̄ quantitas dicitur
 quā itellatū a materia sepantes. Et ab alijs accidē
 tibus. ut ē par īpar et huiusmodi i sola rōanacōe
 tractam. Quod doctrina fāt nō natura. Hanc
 boetius itelligibile appellat. q̄ p̄mā p̄tē itellec
 tibilem cogitacōe atq; itelligēcia xp̄hendit.
 que sibi om̄ celestiu corpū sup̄ne diuinitatis
 et quicquid sub lunari globo beaore aīo atq;
 p̄mōre substācia valet. et postremo humanaz
 aīarū q̄ oīa aī p̄oris illi itellecibit substācie
 fuissent corpū tactu ab itellecabilibus ad
 itelligibilia degenerarūt. ut nō magis ip̄a
 itelligant quā itelligāt. et itelligēcie puritate
 tūc beaora sint. quocōs sese itellecabilibus
 applicarūt. Spirituū nāq; et aīarū naturā.
 q̄ incorporea et simplex ē. itellecabilis substācie
 p̄cepto est. Sed q̄ p̄ ista m̄mēta sensuū nō vnifor
 miter ad sensibilia xp̄hendenda descendit eozq;
 silitudinē per ymaginacōem ad se trahit in eo
 quodamodo suā simplicitatem deserit quo
 p̄posicionis rōem admittit. Neq; em̄ om̄modo
 simplex dici p̄t quod p̄posito silē est. Eadem
 igitur res diuisis respectibus itellecabil' simul
 et itelligibilis ē. Intellectibilis eo quod incorporea
 sit et nullo sensu xp̄hendi possit. Intelligi
 bilis vero ideo qd silitudo quidē ē sensibilis
 n̄ tū sensibilis. Intellectibile est em̄ quod nec
 sensibile est n̄ silitudo sensibilis. Intellectibile

aut quod ipm quide solo papiat itellatu sed no solo
itellatu papiat. qz ymaginacione vel sensum
habet quo ea q sensibilia subiacent spiliendit
Cangendo em corpa degnat. qz du visibiles
corpm formas p sensu passioes pcurrit. easq
attactas p ymaginacione in se trahit. totiens
a sua simplicitate scindit. quocies aliquibus
divarie passiois qualitatibus iformat. Cum
vero ab hac distractioe ad pura itelligencia ascen
dens i unu se colligit fit beator itellecibilis
substantie ptiapacione

De quaternario anime

Huius quoq pgressiois i gressiois p coe
4 ipe ead nris docet. Dic ter unu fuit
tria. Dic ter tria fuit noue. Dic ter
noue fuit viginti septē. Dic ter viginti septē fuit
octogitavnu. Ecce ter i quarto gradu unitas
pma occurrut. idemqz enēre videbis si vsq
ad ifinitu duxeris multiplicatione. ut semp
i quarto gradu unitas emineat Rectissime
aut simplex aie eencia unitate expime. que
ipa quoq incorpea ē Ternarius quoq ppe
idissolubile medie unitatis vitulu agnue ad
aiam refert sicut quaternari Iqz duo media
habet. ideoqz idissolubil ē ppe ad corpus
ptinz pma igit pgressio aie ē qua de sim
plicia eencia sua que monade figurat i vir
tualē ternariu se extēdit ut iam pncipis
eencia aliud appetat. aliud p ira stepnat.

per roem int' utruq; discernat. Et recte a mo-
 nade i triadem profluere dē qz oīs eēiaa
 naturalit' prior ē potēcia sua. Rursū qd' eadem
 vntas i tēario multiplicat' ter inuētur. h' signi-
 ficat qm aīa nō ē p'tes sed tota i singulis suis
 potēcijs assistat. Nec em' ul' rōē solā. ul' irā solā
 ul' sapiscētia solā tāā p'te aīe dicere possum'.
 cū n' aliud n' min'. Sit i substantia cō quā aīa.
 n' aliud n' min'. Ira quā aīa. n' aliud n' min'.
 sapiscēcia quā aīa. sed vna eadē qz substantia
 scdm diūsas potēcias suas. diūsa sortit' vōbula.
 Dēinde a vāiali tēario scdā p'gressiōē ad regē-
 dam hūmāni corp'is musicā descend' que no-
 uenario p'ponitur. qz nouē sunt foramina i humano
 corp'e. quibus scdm nālē p'panāā ifluit &
 effluit de quo idē corpus vegetat' et regitur.
 Hic quoq; eadē ordo ē qz prius naturalit' potēcias
 suas hui' quā corp'i dimiscet' postea aut' i tēcia
 p'gressiōē p' sensus iā extra se p'fusa ad insibilia
 h' q' p' vīginti septē qui solidus nūis ē & trina
 dimensioē ad similitudinē corp'is extendit' figurat'
 dissipanda p' infinitas actiones dissipat'. In q'rtā
 aut' p'gressiōē soluta a corp'e ad puritatē sim-
 plicitatis sue inuertit'. ideoq; i quartā multipli-
 caadē ubi ter xxvij i octoginta vñū excreuit
 monas i sūmo apparet. ut euidenter clareat.
 qd' aīa post hui' vite tēminū qui p' octoginta
 designat' ad vnitatē sue simplicitatis redeat.
 a qua prius discesserat. cū ad hūmānū corpus

regendum descendebat. Quod autem octoginta
meta humane vite naturaliter sistat, ipsa declarat.
Siquis in aetate octoginta annis et amplius eorum
labor et dolor. Hanc quadrupla progressionem illam
quaternarium aetate de quo super locuti sumus. quidam
intelligendum putant. eumque ad differentiam quaternarii
corporis quaternarium aetate appellatum.

De quaternario corporis

Nam corpus quoque suum assignat quaterna-
rium. Sicut monas aetate ita dies corpori
assignat. Diebus duo sunt quattuor.
diebus quattuor octo. diebus octo sedecim. die-
bus sedecim sunt triginta duo. Hic in quarto
loco similiter idem numerus. id est binarius a quo
multiplicatio iterum supersit tibi occurrat. idemque
si in infinitum processeris. id ubi attinget. ut
quarto semper gradu binarius semper emineat.
Est hic quaternarius corporis in quo intelligi datur
de quod a solubilibus compositione accipit. ipsum
quoque est dissolubile. Vides nunc satis apte ut
puto quomodo aetate de intellectibilibus ad intelligibilia
degenerat. quoniam a puritate simplicis intelligentiae
quod nulla corporum fuscatur imagine ad visibilia
imaginatione descendit. rursus qui beatores
sunt quoniam se ab distractione ad simplicitatem naturae suae
fontem colligentes quasi quodam optime figure
signo impresso appoint. Est igitur ut apud dictum
intelligibile in nobis. id quod est intelligentia. Intel-
ligibile vero id quod est imaginatio. Intelligentia

hac

vero est de solis uerū p̄ncipijs. id ē de op̄deis et
 ple et de incorporeis substantijs pura certaq; igni
 cio Imaginatio ē mēōna sensū ex corporum
 vliquis iherentibus aīo p̄ncipiū ignitatis p̄
 se. nichil certū habens Sensus ē passio aīe in
 corpe ex qualitatibus extra accidentibus

De quadrivio

Quam igitur ut supra dān ē ad mathematicam
 eā p̄prie p̄tineat abstractā attendere
 quātitatem i p̄tibus quātitatis spēs
 eius q̄rē oportet Quātitas abstracta nichil ē
 aliud nisi forma visibilis scdm leuianietatem
 dīmensionē aīo īpressa q̄ i ymaginacōe p̄sistat.
 cui i gemine sūt p̄tes. una cōtinua ut arbor
 lapis. q̄ magnitudo dī. alia discretā ut grex
 p̄p̄lus q̄ multitudo appellat^r Rursus multitudo
 dīnis alia sūt p̄ se. ut tres quattuor v̄l quili
 bet alī m̄ris. alia ad aliquid ut duplū dī m̄dū
 sexq̄alē sexq̄eā v̄l quodlibet tale Magni
 tudinis vero alia sunt mobilia ut sphaera mūdi.
 alia īmobilia ut t̄ra Multitudinē q̄ que p̄ se
 arithmetica speculat^r illā autē q̄ ad aliquid
 ē musica Immobiles magnitudis geometria
 pollicetur notiaā Mobilis v̄lō s̄cāz astrono
 mīe disciplicē p̄cia v̄dicat Mathematica
 igit dīundit^r i arithmetica m̄isua geometria
 et astronomia **De arithmetica**

Res q̄rē v̄tis ē p̄tē latē. rithmus
 nūus inde arithmetica v̄tis nūi dī

Virtus autem eius est quod ad eius similitudinem cuncta
formata sunt *De musica*

Musica ab aqua vocabulum sumpsit eo quod
nulla eufonia id est sonitas sine bona
humore fieri possit *De geometria*

Geometria mensura terre interpretatur eo quod hanc
disciplinam primum ab egyptiis interpretata sit
quorum terminos cum nilius in unda ade sua
limbo obducet et confunderet limites praeas et
flumibus terra mensurare ceperunt. Deinde a
sapientibus etiam ad spacia maris et celi et aeris
et quorumlibet corporum mensuranda deducta sunt
et extensa *De differētia astronomie et.*

Astronomia et astrologia *astrologie*
et hanc differre videntur quod astronomia
de lege astrorum nomen sumpsit. Astrolo-
gia autem dicta est quasi sermo de astris differens
Nomen enim græce lex et logos sermo interpretatur.
Ita astronomia videtur esse quod de lege astrorum
et universis celi differit. regiones caelos auresque
ortus et occasus siderum et alia unumquodque ita
docet investigare. Astrologia autem quod astris si-
derat. secundum naturam et mortis et quorumlibet
eventuum observationem. quod prout naturalis est. prout supersti-
tiosa. Naturalis in complexibus corporum que
secundum superiorum dispositionem variantur ut sanitas
egritudo tempestas serenitas. fertilitas et steri-
litas. Euphrosia in iugentibus et hiis que
libero arbitrio subiacet quam prout mathematica

tractant *De arithmetica*

Arithmetica materia habet parē & imparē
nūm par nūus alius ē pater par. alius
pater impar. alii imparit par Impar quoq;
mīs tres habet spēs pma ē pmius et īspōitū
Seda scdus & spōitū Tercia p se scdus et
spōitū ad alios spātū pmi & īcōpositū

De musica

Res sūt musice aīudana hūana īstrumē
talio aīudana alia ī elemētis. alia ī
planetis. alia ī tēpibz In elemētis alia m
ponde alia ī nūo. alia ī mēsurā In planetis.
alia ī siti alia ī motu alia ī natura In tēpibz
alia ī diebus vīassitudīe lucis & noctis. alia
ī mēsibus aīemētis dēemētisq; lunaribus.
alia ī ānis mutacōe veris estatis autūpni &
hyemis Hūana musica alia ī corpe. alia m
aīa alia ī ingru vtriusq; In corpe alia ē
ī vegetacōe scdm q̄ crescit que oībus nasceri
tibus uēit Alia ē ī humoribus ex quorū zple
giōe hūanū corpa subsistat. q̄ sensibilibz īmūis
est Alia ī opacōibz q̄ spēalit rōnalibus
īgnit quibus mecliaica pēst Que si modū
nō exēsserit bone sūt ut inde nō nutriet
cupiditas. unde īfirmītas foueri debet. sicut
lucan⁹ ī laudē catiodis refert Huic epule
vīasse famē magniq; penates submouisse
hyemē tecto. pāosa vestis hīrta nēbra sup
romani mox q̄ritis induxisse togā *Musica*

¶ alia alia ē in virtutibus. ut ē iusticia pietas et
tēperancia. alia ī potencijs ut ē cōtra irā et cupia
Musica tē corpus et animā ē illa naturalis ami-
cia qua cū corpore nō corpeis viat sed affec-
tibus quibusdā colligat ad mouēdū et sensi-
ficandū ipm corpus scdm quā amicitia nō
carne suā odio habuit Musica h̄ ē ut amet
caro sed plus spūs. ut foueat spūs. corpus nō
p̄matur vtus Musica instrumentalis alia in
pulsu ut sit in tympanis et cordis. alia ī
flatu ut ī tybis et organis. alia voce ut in
carmibus et cantilenis Etia quoq; sunt
gēta musicorū Vnū quod carmina fingit.
aliud qd instrumentis agit. etiam qd instrumentoz
opus carneq; diiudicat *De geometria.*

Geometria tres habet p̄ces planime-
triciā altimetriā cosmimetriā pla-
nimetria planū metit id ē longū et latum
et extendit an̄ et retro dextro et sinistro
Altimetria altū metit et extendit sursum
et deorsū Nā et mare altū dī id ē p̄fundū.
et arbor alta id ē sublimis Cosmos mūdus
tēptat et inde dicta ē cosmimetria id est
mēsura mūdi Nec menit sperica id ē globo-
sa et rotūda sicut ē pila et ouū unde etiā a
spera mūdi p̄t excellenciā dē ē cosmimetria
nō qz tū de mēsura agit agat. sed qz mūdi
spera inter omnia sperica dignior sit

De astronomia . .

¶ mūdus

Nextrariū ē quod sup̄ius īmobile mag
 nitudinē geometrie attribuit. i. 2 mo
 bile astronomie. q̄ h̄ scdm̄ p̄mā īuen
 tiōnē dān ē scdm̄ quā etiā geometria mēsurā
 terre dī. Vel possum⁹ dicē qd̄ id qd̄ geometria
 ī spera mūdi cōsiderat. id ē dīmēsiō r̄giōnū et
 cūlorū celestū īmobile sit scdm̄ hoc quod ad
 geometriā cōsideratiōnē p̄tinz. Geometria em̄
 nō cōsiderat motū sed spaciū. Quod aut̄ astro
 nomia speculat̄ mobile sit id ē cursus astrorū
 īterualla t̄ t̄m. Sicq̄ v̄m̄salit̄ dicam⁹
 īmobile magnitudinē geometrie ēē subiectā.
 mobile astronomie. Quia licet ambe de eadē
 re agāt. vna t̄m cōtemplat̄ id qd̄ p̄manz. altera
 id qd̄ transit speculat̄. *Diffinitio quadruū*

Arithmetica igit̄ nūorū scā. Musica ī
 voāi sonorūq̄ dīmēsiō et voāi vaīetas
 Alit̄ musica suae armonia ē plurū dissiliū
 ī vñū redactorū cōcordia. Geometria ē disciplīa
 magnitudid̄ īmobil̄ fōrūq̄ descriptio p̄tem
 platiā p̄ quā v̄m̄salit̄ t̄m̄ declarari solent
 Alit̄ Geometria ē fons sensūū ī origo dāonū
 Astronomia ē disciplīa īuestigās spaciā. motus et
 reditus celestū corp̄m̄ certis t̄pib⁹

Physica causas ērū. *De phisica*
 ī effectibus suis ī effat̄s ī causis suis
 īuestigādo cōsiderat. Unde tremor ēris.
 qua vñ maria alta tūmescat. vñ res herbarūq̄.
 aīōs irasq̄ ferarū. Om̄e gen⁹ fructū lapidū

quoque reptiliumque **ph**isio nā itēptat unde eā
i supiori diuisione phice theorie phicā nāle
boetius nōiauit. **H**ec etiā physiologia dī id
ē sermo de naturis differens qd ad eandem
causā spectat **ph**ica aliqn large accipit equi
pollens theorie scdm quā acceptiōne philoso
phiā quidā i tres ptes diuidūt id ē phisicam
ethicā loyca. In qua diuisiōe mechanica nō
ctinet. sed restituit **ph**ia cōtra phicā ethicā
loycā **Adūdit ppriū vniūsanq; artis**

Quoniam igit oēs artes ad vniū philosophie
tendāt tminū. nō vnā tñ via oēs
currūt. sed singule suas pprias quasdā
consideratiōes habent quibus ab invicē differāt
Loyca considerat ē i rebus attendēs intellectus
rerū siue p itelligēciā ut neq; sūt h neq; horū
silitudies. siue p roēm ut nō sūt h sed horū
tñ silitudies. Considerat g loyca spēs y gna
rerū **M**athematica aut ppriū ē actus i sūsos
i sūsos per roēm attendere **V**erbi grā In
actu rerū nō inuēt lineā sine supficiē et soli
ditate. Nullū em corpus sic solūmō longū ē
vt latitudiē vt altitudiē careat. sed i oī corpe
h tria simul sūt **R**atio tñ attendit sine supficiē
et altitudiē lineā pure p se qd ē mathema
ticū **N**ō qz ite ita vā pōssit ēē. sed qz rō
sepe actus rerū considerat nō ut sūt sed sicut
ēē possūt nō i se sed quātū ad ipām roēm.
id ē ut rō pateret ēē **E**x dīm quā consideratiōes

dictū ē inuā quantitatē i infinita decrescere.
 ⁊ discretā cresce i infinitū. Talis ē em̄ vniuersa
 tas rōis ut de longū i longa diuidat latū i
 lata itē utq; ipi rōi nichil carēs iteruallo
 iteruallū generet. **Phyice** autē expriū actus
 rerū p̄mixtos i p̄mixte ~~considerare~~ attendere
 Actus em̄ corpm̄ mūdi nō sūt puri sed
 opōiti ab actibus purorū. Quos **physica**
 ai p se nō t̄ueiant. pure tñ et p se **considerat**
 purū tñ sed in actū ignis. siue t̄re. siue aeris.
 siue aq; ⁊ ex natura vniuersa p se **considerata**
 de creatione et efficiēcia tota iudicat. **Hoc**
 etiā p̄tereūdu nō ē qd' sola **physica** p̄rie de rebus
 agit. ceterē oēs de intellectibus verū. **Logica**
 tractat de ipis intellectibus sedm̄ p̄dicamētale
 institutionē. **Mathematica** vero sedm̄ integrale
 opōitionē. et ideo **logica** quāq; vti^r pura **intelligē**
 cia. **mathematica** autē nūquā sine ymagna
 tiōe ē. ideoq; nichil v̄e simplex habet. **Cū**
 em̄ **logica** ⁊ **mathematica** priores sūt ordine
 discendi q̄ **physica**. et ad eā quodāmodō instrumē
 ti vice fungū^r. quib; vniūquēq; p̄mū i for
 mari oportet. anquā **physice** speculacōi operā
 det. nēte fuit vt nō i actibus verū ubi fallax
 exp̄imētū ē. sed i sola rōe ubi i cōcessa veltas
 manet. sua **consideratione** ponerēt. demde ipa
 rōe p̄uia ad exp̄ienciā rerū descenderēt. **Post**
 quā q̄tē demonstrauim̄. I quo diuisio theoricē
 quā pōit **boetius** sup̄iori t̄ueiat. breuit̄ nūc

ut etiam repetam. Aut singula utriusque verba divisionis
iuncte offeram. *Collatio supradictorum*

Theorica dividit^r iⁿ theologia mathema-
tica & physica Vel alie Theorica dividit^r
iⁿ intellectibile intelligibile & naturale Vel
theorica dividit^r iⁿ divinalem iⁿ doctrinale et phi-
lologia Eade^m est igit^r theologia intellectibil^{is} et di-
vinal^{is} Eade^m mathematica intelligibil^{is} & doc-
nal^{is} Eade^mq^{ue} physica philologia et natural^{is} *Item*
qui has tres theorice p^{re}ses mystice quoda^m palladis
no^mie q^{ue} dea sapie^{re} fugit^r e^{ss}e significari putat
Dicitur em^{en} triconia quasi triconia id est etia
ogm^{en}to videlicet dei qua^m intellectibile no^minau^{it}
& aia^m qua^m intelligibilem dixim^{us} iⁿ corp^{or}e
qua^m natural^{em} appellauim^{us} Et merito ab hys
tribus tm^{en} sapia^m vocabulu^m sumit. q^{uod} licet tres
vliquas id est ethica mechanic^{am} loyca^m ague
ad sapiam^{em} referre possim^{us} iⁿ expressius iⁿ
loyca^m p^{ro}p^{ter} voas eloq^{ue}ntia^m mechanic^{am} & ethica^m
p^{ro}p^{ter} c^{on}spection^{em} moru^m & op^{er}u^m prud^{en}tia^m
sive saam^{em} appellam^{us} *Sola* au^{tem} theorica p^{ro}p^{ter}
speculacoe^m veritatis reru^m sapiam^{em} no^miam *Item*

Practica dividit^r iⁿ solitaria puata et
publica Vel alie In ethica eq^uonomica
& politica Vel alie In morale et
dispensativa & civile Una est solitaria ethica
& moral^{is} Una rursu^m puata equonomica et
dispensativa Eade^m q^{ue} publica politica atq^{ue} civil^{is}
Equonom^{us} fit p^{ro}p^{ter} dispensator. inde equonomica

dicta ē dispēsaria **P**olis gr̃e lat̃e ciuitas d̃r. inde
 politica d̃r ē id ē ciuitas **C**ū ethica p̃t̃e statu
 mus. practice stricte accipienda ē ethica ī morib⁹
 vni⁹ iū q̃ p̃sone. ⁊ ē eadē que solitaria **S**oli
 taria igit̃ ē q̃ sui aurā gerēs ciuitis sese erigit
 exornat augetq̃ ṽtutib⁹ nichil ī vita admiſsēs
 quo nō gaudeat. nichil facēs penitēdū **P**riua
 ē q̃ familiaris officiū mediocri sponēs dispo
 siōe distribuit **P**ublica ē q̃ rei publice aurā
 suscipēs. ciuitōū saluti sue p̃uidēae sollicita
 ⁊ iustiae libra. ⁊ fortitudis stabilitate ⁊ p̃uincie
 p̃aia medet̃ **S**olitaria igit̃ d̃r singularib⁹.
 puata p̃rib⁹ familias. politica rectorib⁹ vrbib⁹
 practica actual' d̃r eo quod res p̃p̃itas opa
 tioib⁹ suis explicet **M**oralis d̃r p̃ quam
 mos viuēdi honestus appetit̃. ⁊ instituta ad
 ṽtutē tendēcia p̃parant̃ **D**ispēsaria d̃r cū
 domesticarū rerū sapiēter ordo dispoit̃ **C**iuil'
 d̃r p̃ quā totius ciuitatis vtilitas amminstrat̃

Diuisio mechanice in septem

Mechanica **S**ep̃tē sc̃as d̃r. **C**onificatiū.
 armatura. nauigacionē. agriculturā.
 venacionē. medicinā. theatricam

Ex quibus tres ad extrinsecas vestimentū nature
 p̃tinet quo ip̃a natura ab icōmodis se p̃tegit
 Quattuor ab intrinsecis quo se alendo ṽl fouēdo
 nutrit ad similitudinē quidē triū ⁊ quadriū
 Quia triū de vocab⁹ q̃ extrinsecis sūt et
 quadriū de itellectibus qui intrinsecis

accepti sunt pertractant. Hec sunt septem analle quas
 mercurius a philologia in dotem accepit. Quia
 nimirum eloquentiae cum iuncta fuerit sapientia omnis humana
 actio seruit. Sicut tibi in libris oratorum de studio
 eloquentiae dicitur. huius tuta. huius honesta. huius illustris.
 huius eodem vita iocunda fuit. Nam hic ad rem publicam
 plurima modis veniunt si moderatrix omni preesto
 est sapientia. Hinc ad eos qui ipsam adepti sunt.
 laus honor dignitas affluit. Hinc amicitiae
 eorum certissimum et tutissimum presidium est. Hec me-
 chanice appellantur id est ad alterius quod de opere
 artificis agitur quod a natura forma mutatur sicut
 alie septem liberales appellate sunt. vel quod liberos
 id est expeditos et exercitatos animos requirunt quod
 subtiliter de rerum causis disputant. Vel quod liberi
 tamen antiquitus id est nobiles et eis studeo consueverat
 plebei vero et ignobilium filii in mechanicis propter
 precia operandi. In quo magna praeconum apparet
 diligentia quae nil inceptatum liquere voluerit.
 sed omnia sub eius regulis et preceptis stringere. Mecha-
 nica est scientia ad quam fabricam omnium rerum pervenire
 dicitur. *Prima Lanificium*

Lanificium continet omnia texendi consueendi et
 retorquendi genera quae fiunt manu aut fuso
 subula gregillo pectine alio calami
 stro cylindro siue alijs ambustilibus instrumentis
 ex quacunque lini vel lane materia et omni genere
 pellium crassarum. vel pilos habentium canabis quod
 vel subris iuncorum pilorum floccorum aut alia

qualibet re huiusmodi q̄ i p̄sū vestimetoz op̄inie
torū linteozū. sagozū. saginati. substratoriorū.
cortinarū. mantarū. filitorū. cordarū. cassium.
fimiū. redigi p̄t **Stramina** q̄ ex quib⁹ galeros
⁊ sporulas texere solet hoīes. l̄ oīa studia ad
lamifiā p̄tinēt **Secūda armatura**

Secūda ē armatura. Armatura aliq̄n
q̄libet istrumēta dicūt. sicut diam⁹
arma belli. arma nauis id ē istrumē
ta belli ⁊ nauis. Ceterū p̄prie arma sūt quibus
tegiūt ut scūtū thorax galea. Vel quib⁹ p̄partim
ut gladius bipēnis. sarisa. Tela aut sūt quib⁹
iaculari possim⁹. sūt hasta sagitta. Dicta aut
arma ab armo id ē brachio q̄ brachiū muniūt.
quod ictibus opponē solem⁹. Tela aut dicūt⁹ a
greco telon id ē longū eo qd longa sint h̄ mōi
Vnde ⁊ p̄telare id ē plōgare diam⁹. **Armatura**
igit⁹ quasi istrumental⁹ scia d̄r. nō tm̄ ideo qd
istrumētis op̄ando utat⁹. quātū qd de p̄iaceti
alian⁹ masse materia aliqd ut ita dicā istru
mētū efficiat. Ad hanc oīs materia lapidum
lignoz metallorū. h̄ arenarū argillarū p̄tinēz
Hec duas habet spēs. **Architectonicā ⁊ fabrile**
Architectonica diuidit⁹ i cēmetariā q̄ ad lat̄so
mos ⁊ cēmetarios ⁊ i carpētariā q̄ ad carpen
tarios ⁊ tignarios p̄tinēz alios q̄ h̄ mōi vtriusq̄
artifices. In dolabris. ⁊ securibus. lima. ⁊ asciaula.
seria. ⁊ terebro. rūcimō. artaius. trulla.
exam. ⁊ si poliētes. dolātes. scilpētes. himātes.

scalpentes. ptingetes limes. i. qualibz materia.
luto. latere. lapide. ligno. osse. sabulo. calce.
gipso. rsi q̄ sūt filia op̄anā. **Fabril** diuidit̄ in
malleatoriā q̄ feriedo massam i formā extēdit.
et exclusoriā q̄ fūdendo massā i formā edigit
Unde excludores dā sūt qui de i fusioe masse
nouerunt formā vasis exp̄mē. **Tercia nauigatio**

Nauigatio itanz oēm i emēdis. vendēdis.
mutādis domesticis siue peregrinis
mercibus negociationē. **Hec** recitissē
quasi qdā sui gnis i rhetorica ē. eo qd̄ huic p̄fes
sioni eloquēcia maxie sit necessaria. **Unde** vñ
qui faciēdie p̄esse dicit̄ mercari. quasi merca
torū turrius id ē dñs appellat̄. **Hec** secreta
mūdī penetrat. littora iuisa adit. deserti
horrida lustrat. et cū barbaris naciōibus. et
linguis icōgnitis mercia hūanitatē exercet
Huius studiū gentes cōciliat. bella sedat. pacē
firmat. et priuā bona ad p̄z vsū oīm inuit

Agricultura q̄ttuor **Quarta agricultura**
spēs habet. Aruū. agrū qui sacioni
deputat̄. et sitū qd̄ arboribz vacat.
ut vineta pomeria. nemora. pasauū ut prata
tempe. tesqua. floridū. ut ortū et rosaria

Quinto diuidit̄ **Quinta venatio**
i ferinā aucupū et piscaturā. **Ferina**
multis modis exercet̄. Retibz. pedibz.
laqueis. p̄cipiis. arai. iaculis. cuspidē.
idagine. p̄narū odore. canibz. accipitribz

Quicquid sit laqueus. pediculus. et thibius. arai.
 visco. hamo. Piscatura sit sagernis. et thibius.
 gurgustius. hamis. iaculis Ad hanc disciplinam
 pertinet omniaborum. saporum. potuum. apparatus
 Nomen tamen accepit ab una parte sua quia antiquitus
 plus venatione vesca solebant. sicut adhuc et
 quibusdam regionibus ubi rarissimi usus panis
 est carne pro cibo et mulsum vel aqua pro potu habet
 Cibum et duo dividit in panem et obsonium Panis
 datus est vel quasi panis quia omnibus mensis apponitur
 Vel a grano panis quod est de quo nullum vivum bonum
 sine pane ducit Panis multa sunt genera Azim.
 fermentatus. subaneris. rubigus. spongia.
 placeta. dibanicus. dulcia. siligenius. amolus.
 simila et cetera multa Obsonium dicitur quasi ad
 iunctum panis quod nos abarium dicere possimus Huius
 multa sunt genera Carnes. pulmenta. mulsas.
 olera. fructus Carnes alie sunt asse. alie frigide.
 alie clise. alie crude. alie salse. alie dicuntur
 succidia Lardum quod sine taxa. pna. et petasum
 culus. anguria. aruina. adeps Pulmenti
 autem multa sunt genera Lucanie. faragine.
 minutal. aspotum. mortisie. galacie. et cetera
 quorum princeps cocorum excogitare potuit assulsa
 habent lac. colustrum. babdusta. butyrum.
 caseum. serum Olerum et fructuum nomina enumerat qui
 sunt Vapores alij calidi sunt. alij frigidi. alij
 amari. alij dulces. alij siccis alij humidi
 Potus alij tamen sunt potus. id est qui humectat tamen

nō nutriūt ut aqua. alij potus ⁊ abus ⁊ ē id ē
qui humectāt ⁊ nutriūt ut vīnū. Rursū qui
cibus sūt alij naturalit sūt abus ut vīnū et
sicera. q̄libet alij accidētalit ut seruicia medo-
nes Venatio igitur stinzoīa piscorū carnisia
cocorū camporū officia. *Amisio mediana* Sexta

Mediana diuidit̃ i duas ptes occasiōes
⁊ opaciōes. Occasiōes sex sūt. Aler.
motus ⁊ quies. ianiāo. ⁊ ipletio.
abus ⁊ potus sompnus ⁊ vigilie ⁊ accidēcia
aīe. Due ideo occasiōes dicūt̃ qz faciūt et
⁊ seruāt sanitatē. si t̃pata fuerit. si itēpera
fuerit i firmitatē. Accidēcia aīe ideo dicūt̃ occasiō
sanitatis vel i firmitatis. qz alij qñ vel mouēt
calorem i petuose ut ira. vel leniter ut delecta-
ciōes. vel attrahūt ⁊ celāt aut i petuose ut
terror ⁊ timor. aut lenit̃ ut angustia. Et sūt
q̄ mouēt naturalē ṽtutē itus ⁊ extra ut ē
tristitia. Q̄o opaciō mediane aut itus sit a ex
Antus ut ea q̄ore naribus aurib⁹ siue ano
dit̃ mittūt̃ ut pociōes vomitaciōes pulueres
⁊ q̄ bibēdo vel masticādo vel attrahēdo sumūt̃
Foris ut epistimata. cathaplasmatia. emplastia.
Cirurgia. que duplex ē. i carne ut madere
sueve viere. i osse ut solidare ⁊ ṽtutē reddē
Nec moueat quēquā qd abū ⁊ potū it̃ attri-
buta mediane n̄ho antus q̄ sup̄ ⁊ venaciōni
attribuit̃. qz scdm̄ diūsos respectus h̄o factū ē
Vīnū nāqz i botro agnoscitur ē. i peno cellarū

131
i gustu medici. Similit' abori apparatus ad
pristinu. macellu. coquina p'tinz v'tus saporis
ad medicina. *De theatrica septimu*

Theatrica d'i scia ludoru a theatro ludo
ubi plius ad ludendu iuene solebat
No q' i theatro tm ludus fiet. sed quia
celebrior locus fuerat ceteris. Fiebāt aut ludi
ali' i theatro. ali' i gabulis. ali' i ginasio.
ali' i amphiarco. ali' i harene. ali' i iuuio.
ali' i fanis. In theatro gesta reatabant. vel
carmibus. vel p' sonis. vel latus. vel osillis.
In gabulis choreas ducebāt. et saltabāt. In gina
sio luctabant. In amphiarco cursu certabāt.
vel pedu vel equoru vel curru. In arene
pugiles certabant. In iuuio rithmie et
musica instrumentis et odie psallebant. et alea
ludabāt. In fanis q' solepni deoru laudes canebāt.
Ludos vero idco inter legitimas actiones
numerabāt q' t'pato motu natural' calor nutrit
i corpe et leticia animi i'p'at. Vel q' magis vide
q' necesse fuit plin aliqui ad ludu iuene. volue
rūt determinata ee loca ludendi. ne i diuersis
iuenanda facientes p'rosa aliq' aut facinorosa
petraret.

De loyca q' e quarta p' philosophie

Loyca diuidit' i grammatice et i roem
differedi. Gramma g'e lra t'p'tat' latic
inde dca e grammatice id e lral' scia.
Littera p'prie e figura q' scribit. Elementu sonus

qui pronūciat? Ceterū h' large accipienda ē lra
ut & scripturā & vocē intelligam? Vtrūq; em ad
grāmaticā p'tinz. Quidā dicūt grāmaticā nō ēē
p'tē philosophiē. sed quasi quoddā appendiciū
& istrumētū ad philosophiā. De vocē aut disse-
rēdi boetius dicit. qd' & p's ēē possit & istrumē-
tū ad philosophiā sicut pes man' & lingua oculis
&c p'tes sunt corp'is & istrumēta. Grāmatica
simpliciter agit de vocibus id ē scdm se iūctioē
& formatioē. p'posicioē & flexioē placioē
&c ad pronūciationē tm p'prietia p'tractas. Rō
differendi agit de vocibus scdm intellectum.

Grāmatica diuidit' De grāmatica
O i lram sillabā dāone & orōez. Vel alit'
Grāmatica diuidit' in lras id ē id qd'
scribit'. & voces id quod pronūciat'. Vel aliter
Grāmatica diuidit' in nomē. pronōē. & bā. adu-
biū. p'ticipiū. p'posicioē. iūctioē. iteriatioē.
vocē articulātā. lram sillabā. pedes accentus.
posituras. notas. orthographiā. analogiā.
etymologiā. glosas. differētiās. barbarismū.
soleocissimū. vicia. metaplasma. scemata.
tropos. p'sas. metra. fabulas. historias.
Quorū idēto exposicioē trāseo qz & p'lixior
ēēt. quā cecidit' breuitas expetit. Et qz etiā i h'
opusculo diuisiones tm rez & notia iūestigare
p'posui. ut t'mmō quoddā p'cipiū doct'ne l'oni
p'deret. Qui aut l's scire desiderat legat
donatū. seruiū. prisianū de actib'. & prisianū

i hui9

am de duodecim v'sibus v'gilij. et barbaris sum
et ysidori etymologiae. *De ratione differendi.*

Ratio differendi integrales partes habet.
Inuentionem et iudicium. Diuisiua vero
demonstrationes. Probabile sophisticam
Demonstratio est in necessariis argumentis. et pertinet
ad philosophos. Probabilis pertinet ad dyalecticos.
et ad rethores. Sophistica ad sophistas et cauillatores.
Probabilis diuiditur in dyalecticam et
ethicam quarum integrales partes utraque habet.
Inuentionem et iudicium. Quia enim ipsum genus id est
disertitia integraliter constituit. necesse est ut in expositione
omni species eius simul inueniantur. Inuentionis est quod docet
inuenire argumenta. Constitutionis argumentationes. Scia
iudicandi que de utroque iudicare potest et docet.
Queri potest si inuentionis et iudicium sub philosophia continentur.
Videntur enim neque sub theoricis. neque sub practica.
neque sub mechanicis. neque sub logica. de qua magis
videretur. Inueniri sub logica non continentur quia neque per
grammaticam neque per disertitia. Per disertitia non
continentur cum integraliter constituant. Nulla autem res esse
possit simul integralis et diuisiua per eundem
genus. Neque philosophia non omnem scientiam continere
videtur. Sed sciendum quod scientia duobus modis accipi
solet. id est pro aliqua disciplina. Sicut cum
dico dyalecticam esse scientiam id est artem vel disciplinam.
Vel qualibet generatione sicut cum dico scientiam littere
cum qui scit aliquid. Verbi gratia. Si scio dyalecticam
scientiam habeo. et si scio naturam scientiam habeo.

si scio socrate esse sophronia filium sciam habeo
Et uniuersalis ois qui aliqd scit potest dici sciam
habet Sed tamen aliud est cum dico dyalectica est scia id est
ars vel disciplina. atque aliud cum dico scire quod
socrates est sophronia filius est scia id est ignotio
De ois scia que est ars vel disciplina uerum est dici
quod sit pars philosophie diuisiua Non autem uniuersalis
dicitur quod ois scia que est ignotio. pars sit philosophie
diuisiua Est autem prorsus ois scia siue disciplina
siue quolibet ignotio pars philosophie diuisiua
vel integralis Disciplina autem est scia que absolutum
finem habet. in quo proprium artis potest explicari.
quod scire inueniendi vel iudicandi dicitur. quia neutra
per se absoluta est. et ideo disciplina dici non potest.
Sed partes discipline id est disertive Rursus
queritur. si inuenas et iudicium eodem sunt partes
dyalactice et ethice. quod inueniens uidetur.
ut duo opposita genera eisdem prorsus constituat
partibus Dicitur ergo potest has duas uoces equocis
esse ad partes dyalactice et ethice Vel quod
fortassis melius est. dicam inueniendi et iudicium
proprie esse partes disertive. et sub his uocibus
uniocari In inferioribus tamen huius generis
quibusdam proprietatibus a se inuicem differre.
que tamen differentie per has uoces non discernuntur. quia
per eas non secundum hoc quod species proponunt. sed secundum
hoc quod partes sunt generis significantur Grammatica
est scia loquendi sine uicio Dyalectica disputa
tio a uita. uerum a falso distinguitur Rhetorica

et disciplina ad persuadendum queque ratione
*Inapio liber tertius de ordine et modo legendi
et disciplina*

Philosophia dividit^r in theo-
rica practica medicam
loyca Theorica dividit^r in
theologiam physicam mathe-
maticam Mathematica
dividit^r in arithmetica mu-
sica geometria astronomia practica dividit^r
in solitaria privata publicam Mechanica
dividit^r in lamificam armaturam navigationem
agriculturam venationem medianam theatricam
loyca dividit^r in gramaticam disertivam Disertiva
dividit^r in demonstrativam probabilem sophisticam
Probabilis vero dividit^r in dialecticam et rhetoricam
In hac divisione solummodo divisive partes philo-
sophie tenent^r Sunt alie adhuc subdivisiones
istarum partium sed iste nunc sufficere possunt In
hys igitur si solum nunc respicias tuncies viginti
et una si gradus computare volueris viginti
octo repperies Auctores harum scientiarum divisi
legunt^r Alii incipiendo alii augendo alii proficundo
artes invenerunt Sicque eiusdem artis plures
sepe referunt auctores Ex hys paucorum nomina
subt^r anumerabo *De auctoribus artium*

Theologus apud grecos unus fuit apud
latinos varro et nostri temporis iohannes scotus

de decem categoriis in deū **p**hysicā naturā
apud grecos **t**hales. mille suis vnus de septē sapiē-
tibus repperit. apud latinos **p**lini **i** scripsit
Aritmetica sami **i**. **p**rotagoras inuēit. **m**icho-
machus scripsit. apud latinos **p**rimus **a**pulius.
deinde **b**oetius transtulit **H**ic etiam **p**rotagoras
matentetradē fecit. id ē librū de doctrina quadrū
Et y ad similitudinē vite hūane inuēit **m**orises
repperitōre musice dicit fuisse **t**ibal qui fuit de
stirpe can **S**reca **p**rotagorā. alij **m**ercuriū
qui **p**rimus tetra cordū inuēit **A**lij **l**inū vlt **z**etū
vl **a**mplionē **G**eometriā apud **e**gyptum
dicit ēē **i**peratā an **i** auctor apud grecos **a**ptin
euclides fuit **H**uius **a**rtē **b**oetius transtulit
Herastenes q̄ sagacissim⁹ **i** geometria. q̄
ambitū orbis repperit **D**icit quidā qd can
fili **i**noe astronomiā **p**rimus inuenerit **C**haldei
primus astrologiā docuerūt sedm naturatatis
obseruatiā **J**osephus autē asseuerat **a**brahā
primus instituisse **e**gyptios astrologiā **A**stronomiā
ptolomeus rex **e**gypti **i**parauit **H**ic etiam
canones instituit quibus cur sue astrorū inuē
Aut quidā **n**eroti gigante fūmā fuisse astro-
logū. sub cui **i**noe etiam astronomiā inuēit
Sreca autē dicit hanc artē ab athlante primo
excogitatā p̄t qd eā celū sustinuisse fore dicit
Ethice inuentor **s**ocrates fuit. de qua viginti quatuor
libros sedm positūā iusticiā scripsit **D**onde
plato discipulus ei **l**ibros multos de re publica

124
 scdm veramq; iusticiā naturalē s; & positūā
 scripsit. Deinde cili i latō sermōe. libros de
 re publica ordinavit. Frontō q; philosophus
 scripsit librū strategemeton id ē militaris
 suavitatis. Mechanica diuisos habuit aucto-
 res. Esiodus a sacris p̄m ap̄ gcos i describēdis
 rebus rusticis studuit. Deinde democritus mag-
 nus q; karthaginēsis i vīginti octo voluminibus
 studiū agriculturę scripsit. Apud romanos
 p̄m Cattho de agricultura instituit qd̄ deinde
 marcus terētiū expoliuit. Virgilius quoq;
 georgica fecit. Deinde corneli & iulius attici
 emilianus siue colomella insignis orator qui
 totū corpus disciplinę h̄m̄ i p̄plexus ē. Vitruui
 q; de architectura palladius de agricultura
 lamficij vsū ap̄ gcos p̄mā mineruā nōstras
 se ferūt. Hanc etiā p̄mā telā ordinasse.
 lanas colorasse. Olue q; & fabricę iuēttricem
 fuisse ferūt. Ab ip̄a dedalus scripsit & didicit
 & ip̄e postea fabricā fecisse creditur. Apud
 egyptū aut vsis filia machi vsam seredi lmi
 repperit. & qualiter inde vestimēta fierent
 monstrauit. Similit̄ lane vsū ibidē ip̄a
 repperit. In libia p̄m vsus lane exortus
 ē a tēplo hāmoris. Nilus rex assiriorū p̄mū
 bella mouit. Vulcanū p̄mū fabrū fuisse credit
 Diuina autē historia tribal p̄m i p̄metheus
 ferreo cado lapidē i p̄mēs vsū ānuli iuēt
 Nauigij vsū p̄mū pelagij p̄m iuenerunt

III

Ceres p^{ri}mū g^{ra} ap^{ud} eleusim vsa frumētū tuēt
 vsis ī egypto **Pilum** ī ytalīa vsū frumētū &
 farris & vitū molādī & pīsendī **Agus** ī hispania
 vitū serendi **Osiris** apud egyptū cultū vinearū
 repperit **Iber** ap^{ud} indos **dedalus** p^{ri}mū mēsa
 & sellā fecit **Apicius** quidā p^{ri}mū h^{ab}posuit appa
 ratū coquīne qui tādē in ea p^{ri}sūptis homo mor
 te volūtaria perit **Mediane** auctor apud
 grecos **apollo** fuit **Nane** filius ei^{us} **esculapius**
 laude & ope ampliavit. qui postquā fulmine
 perit. diu medendi cura iēmissa ē **Latūtiq**
 p^{er} ānos pene quīgentos vsq; ad t^{em}p^{us} artaxerx
 regis tunc eā euocauit ī lucē **hipocrates** ascle
 piop^{ri}e genitus ī insula coo **Iudi** alidīo
 iūciū sumpsisse credū^{ti} qui ex asia venientes
 ī etru^{sc}ia p^{re}derūt sub t^{er}reno duce ibiq; mē
 ceteros sup^{er}sticionū suarū vitis spectacula
 īstauerunt. quē morē romani imitati sunt.
 actersis inde artificibus inde q; ludi a lidis
 vocati sunt **Ise** hebreorū a mo^{ysi}se p^{er} legem
 iūciū sumpsisse credunt **Caldeorū** & sironū
 p^{er} abraham **Syriacorū** h^{is}is iūciū **Grecorū**
 p^{er} h^{er}m^{oc}les quas cat^hol^{ic}ū a femice ī greciā attulit
Carmentis m^{at}r^{is} euādri q^{ui} p^{ri}mo noīe micosstrata
 vocabat^{ur}. latinas lrās repperit **Diuinā**
 hystoriā p^{ri}mū mo^{ysi}ses scripsit **Apud** gentiles
 p^{ri}mū d^{ar}es frigiū troianā hystoriā edidit.
 quā folijs palmarū ab eo scriptā esse ferūt
 post daretē ī greciā erodotus hystoricius p^{ri}mū

ī lrās

habitus est **P**ostquā fericiades hisde tēpibus da-
 ruit. quibz esdras legē scripsit. Fabulas p̄mū
 inuisse credit alenō crotonēsis. **E**gyptus mū
 d'arā. inde i grecā. deinde i ytalīā venerūt
 In eapmū grāmatica orta est & i pta. tpe
 osiris marit ysidis In ea q̄ dyalectica p̄mū
 mēta ēa p̄memide qui ciuitates & cetis hoīm
 fugiēs i rupe sedit. nō modico tpe. sicq̄
 dyalectiā excogitauit **U**nde & rupes p̄menēdis
 appellata est **P**lato aut post mortem socra-
 tis ingri sui. amore sapie egyptū demigrauit.
 ibiq̄ p̄ceptis liberalibus studiis. arthenas rediit.
 & apud archademīā villā suā coadunatis dis-
 cipul' suis studiis opam dedit **H**ic p̄mū loyctā
 rōnalē grecas iſtauit. quā postea aristoteles
 discipulus ei' ampliauit p̄fecit & i artem
 redegit **M**arcius tereñs & varro p̄mū dyale-
 cticā de greco i latinū trāstulit **P**ostea cicero
 topicā inuēit **D**emostenes fabri filius apud
 grecos iſellorice i p̄tor credit **C**isias apud
 latinos **C**orax apud siracusas **H**ec ab aris-
 totile & gorgia & ermagora i gēo scripta ē.
 trāslata a i latinū a tullio quīntiliano &
 ticiano **Q**ue artes p̄cipue legende sunt
Elyis aut oībus sciēcijs sup̄ enūtiatis
 septē spēcialit' deacuerāt antiqui.
 i studiis suis adopuē erudiēdorū In quibz
 tantā utilitatē ēē p̄ ceteris oībus p̄sperarūt.
 ut quisquis p̄mū harū disciplinā firmiter p̄cipisset

ad aliarū noticiā postea inquirēdo magis & exurēdo
quā audiēdo pueret. **S**ūt em̄ quasi optia quedā
īstrumēta & rudimēta quib⁹ **I**ua pat⁹ aīo ad ple
nā philosophice veritatis noticiā. **H**inc triuū
& quadriū nomē accepit. eo qd̄ hys quasi qui
busdā vīs uiuax animi ad secreta sapie itrocat
Nemo tūc tps noīe ingri dign⁹ videbat⁹. qui
nō hārū septē sciām p̄fiteri posset **P**ythagoras
q̄ hanc ī studio suis osuetudinē seruasse videt⁹
qui nō hārū 72. ut usq; ad septimū scdm̄ nūm
videlicet septē liberaliū arcū. nullus discipu
lorū suoz de hys q̄ ab ip̄o dicebā⁹ rōem postere
auderet. sed fidē dare v̄bis ingri quousq; oīa
audiuisset. sicq; iā p̄ semetipm̄ rōem eozū
posset inuēre. **H**as septē tanto studio quidā
didicisse legū⁹. ut plane oēs ita ī mēoria teneret.
ut quasq; scripturas demde ad manū sump
sissent quasq; q̄stioēs soluedas aut probā
das p̄posuissent ex hys īgulas & rōes ad dif
finiendū id de quo ambigere⁹ folia libroz re
uoluēdo nō q̄reret. sed statī singula corde p̄ata
haberent. **H**inc p̄fecto accidit tot eo tpe fuisse
sapientes. ut plura ip̄iscriberet q̄ nos legere
possum⁹. **S**cholares n̄rī aut nolūt a nesciūt
modū agriū ī discēdo seruare. & id arco
multos studentes paucos sapientes īuēim⁹
Nichī v̄s videt⁹ nō immon̄ ama p̄uēdū ēē
l̄cōri ne ī studio īutilib⁹ opam̄ salā expēdat.
quā ne ī bono & utili p̄posito repidi⁹ remaneat

new

no

malū ē bo

176
Malū ē bonū negligent agere. peius ē ī vānū
labores multos expendere. Sed q̄ nō oēs hanc
discrētiōē hēre p̄nt ut ītelligāt quid sibi expēdiat.
idcirco q̄ scripturē in vtiliores videant. Icori b̄uit
demonstrabo. ac deinde de mō q̄ discendi pauca
adnectam. *De duobus ḡnib⁹ scripturarū*

Duo sūt ḡn̄a scripturarū. Primū gen⁹
earū q̄ ip̄rie artes appellant. Sed in
earū q̄ sūt appendicia ararū. Artes sunt
q̄ philosophiē supponū. id ē q̄ aliquā certā et det̄
mīatā p̄tē philosophiē materiā h̄nt. ut ē grāma.
tica dyalectica et h̄ymoi. Appendicia ararū sunt
q̄ tñ ad philosophiā p̄tinent. spectāt. id ē q̄ in
aliā extra phiāz materiā v̄sant. Aliqñ tñ qdā
ab artibus d̄scripta. sparsim et cōfusa attigunt.
Nellī simplex narratio ē. viā ad philosophiā īpa
rant. Hui⁹ sūt oīa poetarū carmīa. ut sunt tra
gedie. comedie. satire. heroica q̄ et lirica et iābica.
et didascalica. quedā fabule quoq̄ et hystorie. Illorū
eā scripta quos nūc philosophos appellatē solent.
qui et breuē materiā longis v̄borū ambagibus
extendere īsueuerūt. et facile sensū p̄plexis
sermōibus obscurare. v̄t eā diuisa simul opi
lantes quasi de multis colorib⁹ et formis vnā
picturā facē. Nota q̄ tibi distinxī duo sūt artes
et appendicia ararū. sed int̄ l̄ tanta in distantiā
ē videtur. ut ille ait. lenti salix quātū pallēti
cedit olīue. punicis h̄m̄l quātū saluica rosens.
ita ut quātū ad sciām p̄tīgē aq̄at. si īlicita v̄ritate

artū r̄liquis se multiplicare voluerit. materia labo-
ris ut nō dicā īfinitā. plurimā tūciat. r̄ fructū
exiguū. Demq; artes sine appēdicijs sine p̄fectū
facē lēre p̄nt. illa sine artib; nichil p̄fciōis
offerre valent. maxie cū nichil ī se expetendū
habeant. vnde lēctōrē tūciēt r̄ vnde nisi traductū
ab artibus r̄ accommodatū neq; quiscūq; ī eis
q̄rat nisi qd' artū ē. Quap̄pter nichil videtur
p̄mū opam dandā artibus ut fūdamēta sūt
om̄i r̄ pura simplex q; v̄itas apit. maxie
hys septē quas p̄dixi q̄ tote philosophie īstru-
mēta sūt. Deinde etiā cetera q; si vacat legā
q; aliqñ plus delectare solēt. serijs admixta
ludicra. r̄ r̄aritas p̄ciosum facit bonū. Sic
ī medio fabule cursu tūciēt s̄māz auidiūs aliqñ
r̄tinent. Descripti ī septē liberalibus artibus
fūdamētū ē oīs doct̄ie. q̄ p̄ ceteris oīs ad
manū sp̄ habende sunt. utpote sine quibus
nichil solet aut p̄t disciplina philosophica
explicare r̄ diffinire. *De coherencia libera*

Hec quidē ita sibi lūi arā r̄
coherent r̄ alternis vicissim ceteris
rōibus idigent. ut si vel vna defue-
rit. philosophū facere nō p̄nt. Vnde m̄ errare
vident̄ qui nō attendentes ī artib; elem̄ coherēciā
quasdā sibi ex ip̄is eligūt r̄ ceteris itactis ī
hys se posse fieri p̄fciōs putāt.

Vnicuiq; arti qd' suū ē tribuendū esse

Et v̄rsim alius nō m̄or isto quē error

sumope vitare oportet. **S**unt enim quilibet ex
 his que legenda sunt nichil permittant. nulli
 in arte quod suum est tribuere norunt. sed in singulis legunt
 oēs. **I**n grammatica de silogismorum ratione disputat
In dialectica in flexiones casuales inquirunt. **E**t
 quod magis in ratione dignum est in titulo totum legitur
 pene librum. et incipit tertia vix latrone expeditur
 non alios docent huiusmodi sed sua ostentant
 scia. **S**ed utinam quales in. tales omnibus appareret
Atende quam perversa sit huius consuetudo. cum profecto
 quantomagis supflua aggregaveris. tantominus
 ea que utilia sunt capere possis vel retinere. **I**n qua
 libet igitur arte duo nobis maxime discernenda sunt et
 distinguenda primum qualiter oporteat de ipsa arte
 agere. secundum qualiter oporteat ipsi artis rationes
 quibuslibet alijs rebus accommodare. **D**uo sunt
 agere de arte. et agere per arte. **V**erbi gratia **A**gere
 de arte. ut est agere de grammatica. **A**gere per
 arte. ut est agere grammaticae. **D**istingue huius duo agere
 de grammatica. et agere grammaticae. **D**e gramma
 tica agit. qui regulas de vocibus et datas et precepta
 ad hanc artem principia tractat. **G**rammaticae
 agit oēs qui regulariter loquuntur et scribunt. **A**gere
 igitur de grammatica quibusdam tantum scripturam
 ut prisciano donato seruis dicitur. **A**gere vero
 grammaticae omnibus. **C**um igitur de qualibet arte
 agimus maxime in docendo ubi omnia adpendium
 instrigenda sunt. et ad facile intelligenda evoca
 da. sufficere debet id de quo agitur quantum brevis

et aperius potest explanare. ne si alienas nimium
res multiplicauerim. magis turbem quam
edificem. laqueum. Non omnia dicenda sunt quae dici possunt.
ne minus utiliter dicantur. ea quae dici debemus.
Ad tandem in unaquaque arte quas quod ad eam spectat
habet pertinere consideret. Deinde cum legeris artes et
quid vniuersi sit primum agnoueris disputando et
offendendo. tunc demum res singularem iuncte offerre
licebit. et ex alterna consideratione viassim quam minus
prius intellexeras investigare. Noli multiplicare
diuerticula quoad usque sentias didiceris. scire
discurrere aut errare non timueris. *Quid sit*

Tria sunt necessaria *necessarium studio*
studentibus. natura. exercitium. disciplina.
In natura considerat ut facile audita percipiat.
et precepta firmiter retineat. In exercitio sic labore
et sedulitate naturale sensum excolat. In disciplina
ut laudabilem viuemus mores cum scientia
proponat. De his tribus per singula non introduc
tione pauca perstringemus. *Hoc ad naturam de ingenio*

Qui doctrine operam dat. ingenio simul
et memoria pollere debet. Quae duo in
omni studio et disciplina ita sibi coherent.
ut si desit alterum neminem alterum ad perfectum ducere
possit. sicut nulla prodesse possunt lucra ubi
de est custodia. et in cassum receptacula munit.
qui quod recondat non habuerit. Ingenium inuenit.
et memoria custodit sapientiam. Ingenium est vis quaedam
naturalis animo insita per se valens. Ingenium a

natura ^{si} pasatur. vsu imuat. in moderato labore
 retiditur. et temperato acuit exercitio Unde
 satis eleganter a quodam dictum est Volo tandem tibi
 paco. labor est in caris. curore per aera Duo sunt
 qui genus exercent. lectio et meditatio Lectio est cum ex
 libris quae scriptae sunt vigili et preceptis informamur
 Trimodum est genus lectio. docentis. discantis.
 et per se insipientis Nam tunc lego librum illi.
 et lego librum ab illo. et lego librum In lectione De
 maxime consideranda sunt ordo et modus *ordie legendi*

Ordio considerat aliter in disciplinis ut si dixerit
 Grammaticam dialecticam antiquiorē.
 et arithmetica priorē musica Alius
 in libris ut si dixerit catilinariū iugurthino
 priorē Alii in narraāde quae est in continua serie Alius
 in exposiciōe Ordo in disciplinis considerat secundum
 naturā In libris secundum personam auctoris. vel
 subiectam materiā In narraāde secundum dispo
 sitionē quae duplex est. naturalis videlicet quoniam res
 eo refertur ordie quo gesta est. et artificialis id
 est quoniam id quod postea gestum est. prius narratur. et
 quod prius postmodum dicitur In exposiciōe considera
 tur ordo secundum inquisitionē Exposicio tria tenet
 tracta sensum sententiam tracta est congrua ordinatio dictionum.
 quod etiam instructionē vocant Tractus est factus
 quedam apta significatio quā tracta prima fronte
 praefert Sententia est profundior intelligentia
 quoniam in exposiciōe vel interpretatiōe non inuenitur
 In huius ordo est ut primū tracta deinde sensus

Deinde finem inquirat quo facto perfectio est expositio

Divisio legendi *De modo legendi*
Dividendo dicitur. Quia divisio incipit a finito
et ad infinitum usque pergit. Omne autem finitum est
magis notum et scilicet apprehensibile. Doctrina autem
ab his que magis nota sunt incipit. et per eorum
notitiam ad scientiam eorum que latent pertingit per
rationem investigantem. ad quam proprie pertinet dividere.
quoniam ab universalibus ad particularia descendit.
Dividendo et singulorum naturas investigando
Omne namque universale magis est determinatum suis
particularibus. Unde si quis sciamus ab his incipere de
bemus. que nota sunt magis et determinata et explic-
tiora. Sicque descendendo paulatim et per divisionem
singula distinguendo eorum que continentur naturam
investigare. *De meditatione*

Meditatio est cogitatio frequens cum assilio
que causa et origine. modum et utilitatem.
Omni homini qui rei prudenter investigat.
Meditatio principium sumit a laetione. nulli enim
stringit regulam aut preceptis laetionis. Delectat
enim quodam apertio deaurere spacio aut libera
contemplandi veritati animam affigat. Unde has
nunc illas rerum causas perscrutetur. nunc autem
profunda queque penetrare. nichil anceps. nichil
obscurum relinquere principium ergo doctrine est in
laetione. Assumatio in meditatione. Quia si quis
familiarius amare didicerit. ei que sepius
vacare voluerit. iocunda valde reddit vita

125
ymaxia i tribulacione pstat solacione. Ea em i
maxie q aiām a terrenorū actū strepitū segre-
gat. i i hac vita eā cene quietis dulcedine
quodāmo p̄gustare sāt. Cūq; iā p ea q scā sunt
cū qui feat oīa querē didicerit v̄ itelligere.
tūc am̄ p̄t v̄ scā erudit v̄ leticia pfundit
Unde fit ut maximū i meditacōe sit oblecta-
mētū. Vera sūt g̃ta meditacōis. Unū istat
i cūspicōe morū. aliud i scrutacōe mādatorū.
tū i iueſtigacōe diuinorū opm. Mores sūt
i vicijs v̄ vititibus. q̄ adatū diuinū aliud p̄a-
piēs. aliud p̄mittēs. aliud terres. Opus dei ē
v̄ qd̄ creat potēcia. v̄ qd̄ moderat sapia. v̄ qd̄
coopat grā. Cūe oīa quāta sūt admiracōe
digna. tantomagis quisq; nouit. quāto attēti
dei mirabilia meditari vsueuit. *De memoria*

De meōria h̄ maxie i p̄nti p̄mittēdū nō
ēē existō qd̄ sicut i gemū diuidendo.
iueſtigat v̄ iueit. ita meōria colligēdo
custodit. Oportet g̃ ut q̄ discendo diuisim.
imēdando meōrie colligam. Colligē ē ea de
quib; p̄lixius v̄ scriptū v̄ disputatū ē ad
breuē quādā v̄ p̄pendiosā sūmā redigere. q̄
a maiorib; epylogus id ē breuis i capitulacō
sup̄d̄corū appellata ē. Habet nāq; oīs tractacō
qd̄ p̄riapiū. aut tota rei v̄itas v̄ vis sūt i mib;
v̄ ad ip̄m cūcta alia referū. h̄ querē v̄ sideracō
colligē ē. Unus fons ē. v̄ multi riuoli. quid am-
fractus fluminū seq̄ris. tene fontē v̄ totū habe

Hoc idcirco dico qm̄ mēoria h̄dis habes ē et bre-
uitate gaudet. et si multa diuidit sit minor in
singul. Debeim̄ 1° i oī doctna breue aliqd et certū
colligē. qd i arcula mēorie r̄condat. unde p̄ modū
cū res exigit v̄liqua derūit. Hoc etiā sepe explicat
et de ventu mēorie ad palatū r̄uocare n̄cē ē. ne
lōga it̄missiōe obsoleat. Unde rogo te olcō ne
nimīū leteris si multa legeris. si multa it̄llige-
ris. n̄ t̄m̄ it̄lllexeris. sed it̄nē potueris. Alioq̄m̄
n̄ legē p̄dest multū n̄ it̄lligere. Quare
sup̄ h̄me dixisse recolo. eos qui doctne opam
dant. it̄gemo et mēoria it̄digē.

De disciplina
Prius quidā cū de mō et for̄ discendi
it̄rogaret. Mens iquit hūilis. stu-
diū q̄rendi. vita quieta. Veritiminū
taatū p̄nitentis. ēra aliena. 1° c̄serare solet.
multis obscura legendi. Audierat puto qd dān
ē. mores ornāt sciām. et ideo p̄ceptis legendi.
p̄cepta q̄ vniēdi adiūgit. ut et modū vite sue
et studiū sui roēm lēōr agnoscat. Laudabilis ē
sciā quā vita maculat ipudiciā. et ideo sumo
ope cūēdū ei qui q̄rit sciām ut nō negligat
disciplinā.

De humilitate
Primū aut̄ discipuli hūilitas ē. Cū
cū multa sint documēta. 1° tria p̄cipue
ad lēōrē p̄tinet. Primū ut nullā sciāz.
nullā scripturā. vilē teneat. Scdm̄ ut a nēie
discere erubescat. Tercū ut cū sciāz adeptus
fuerit ceteros nō it̄cpnat. Multos h̄ deapit

ito

elo

c. p̄nitentis

qd' ai tps sapientes videri volūt **I**nter nāq' i
 quēdā elaois tūoie pūpūt. ut iā et simile
 iapiāt qd' nō sūt. & qd' sūt erubescere **E**oq' lōgius
 a sapiā recedūt. quo nō ēē. sed putari cupiūt
Eiusmōi multos noui q' ai pūis adh' elemētis
 idigeant. nō nisi sūmis mēē dignā. & ex solū
 modo se magnos fieri putāt. si magnonū &
 sapiēciū. v' scripta legerūt. v' audierūt v'ba
Nos iquūt vidim' illos. nos ab ill' legim'. sepe
 nobis illi loqui solebāt **I**lli famosi. illi sūmi
 ignouerūt nos **S**ed vtmā me nēo agnoscat.
 & ego cūcta nouerī **P**latonē vidisse. nō itellexis
 se gloriāmi puto idignū ē vob' dēinceps ut me
 audiat. nō ego sum plato. n' platonē videre
 merui **S**uffiat vob' ipm' philosophie fontē
 potastis. sed vtmā adhuc sitietis **R**ex laurea
 pocula. de vase bibit testes **Q**uid erubescatis?
Plonē audistis. audiat & c'siphū **I**n pūbio
 dī **Q**uod tu nō nosti. fortassis noluit ofellus
Nēo ē an oīa scire datū sit. neq' quisquā rursū
 an aliqd' spēale a nā accepisse nō igitur
Prudēs igit' leōi oēs libent' audit. oīa legit.
 nō scripturā. nō p'sonā. nō doctriā cuiusquā
 sūnt **I**ndifferent' ab oībus quod sibi abesse
 videt. qrit. n' quātū sciat. sed quātū ignoret
 cōsiderat **H**ic illud plōnicū aiūt **M**alo aliena
 verēdē discē. quā mea ipudent' igerē **E**uv
 em discē erubescas. & nescire nō verēdāris?
 pudor iste maior ē illo. **A**ut quid sūma affecta?

cū tu iaceas in ymo? **C**ōsidera poā qd vires
tue valeant. **A**ptissime iacet. qm iacet ordinate
Quidā dū magnū salū facere volūt. papiā
iādūt **N**oli g' nimis festinare **H**oc mō ciūs
ad sapiāz ptinges **A**b oībus libent' discē. qd tu
nescis. qz hūilitas iē tibi facē. p't. qd natura
cūqz p'p'riū fecit **S**apientior oībus eris. si ab
oībus discē volueris **A**m ab oībus accipiūt
oībus diuiores sūt **N**ullā demqz sciām vilen
teneas. qz oīs sciā bona ē **N**ullā si vacat
scripturā v' saltē legē i'tempnas **E**n meli
lucraris. n' p'dis aliquid. maxie cū nulla
scriptura sit scdm meā estimatiōē qd aliquid
expendū nō p'ponat. si inueniēti loco v' ordie
tractet'. q nō aliqd etiā spēale habeat qd
diligēs vbi scrutator alibi nō inētū quāto
rari i'tāto charius carpat **N**ichil tñ bonū
ē. qd meli i'toll' **E**n oīa nō potes legē. q sūt
v'tiora lege. v' si oīa legē potueris. nō tū
idē oībus labor i'pendēdus ē. sed qdā ita legē
dasūt. ne sint ignita. qdā v'eo ne sint i'au
dita. qz aliqn pluris ēē credim' qd nō au
diuim'. v' facilius estima' res au' fructus
agnoscat **V**idē nūc potes quā necessaria
tibi sit h' hūilitas. ut nullā sciāz vilipēdas.
v' ab oībus libent' discas **S**imilit' tibi quoqz
expedit. ut cū tu aliqd scire cepis. ceteros
nō i'tempnas. h' aut timore viciū h'nt quib' q
dā accidit qd suā sciāz min' i'diliget' i'spiciūt

et tibi aliqd ee vñsi fuerit alios quos nō noue-
 runt tñs n' ee n' potuisse fieri putat. Vinc
 enā bullit quod nugigeruli nūc quidē nescio
 unde gloriātes et priores pñs simplicitatis
 arguūt. et scāi natā. scāi moriturā credūt
 sapiāz. In diuino eloquijs ita simplice loqdi
 modū ee aiūt ut i eis mñros audire nō oporteat.
 posse satis quēq; pprio īgenio veltatis archana
 velta penetrare. Corrugāt nasū. et valguū
 torquent. i lōres diuinitat. et nō itelligūt
 qd deo i iuriā fñt. au vba pulchro quidē
 vocabulo simplicita. sed sensu prauo īsipida
 pñcāt. Nō ē mei īsilij hūmōi imitari. Non
 em lōr hūit ee debet. et māsuetus. a caris
 iambus et voluptatū illecebris pñsus alienus.
 diligēs et sedulus ut ab oībus libentē discat.
 nūquā de sciā sua pñsumat. pñsi dogmatis
 auctores qī venena fugiat. diu rē ptractare
 anquā iudicet discat. nō videri doctus sed
 ee qrat. dñ sapiētū itellecta diligat. et ea se
 corā ocul qī speculū vultus sui tenē studeat.
 et si q forte obscuriora itellēm ei. nō admise-
 rit. nō statū i vituperiū pñcipat. ut meli
 homi ee credat. nisi qd ipē itelligē potuit
 Et hūilitas discipulie legeat. **De studio**
Quidū qrendi querendi.
 ad exeraciū ptinē. i q exhortaciōe
 magis qī Doctrina lōr idiget. Qui
 em diligēt īspicere voluerit. qd anquā pñe

// posteris

amore sapie ptulerit. quā mēoranda q̄ v̄tutis
sue monimēta r̄liq̄rit. quālibz suā diligēciā
īferiorē eē videbit Alij calābāt honores. alij
p̄ceperūt diuicias. alij acceptis iurijs gaudē-
bant. alij penas spreuerūt. alij stultitia hom̄
deserētes. vltiōs īcessus r̄ secreta heremi pene-
trātes. soli se philosophie dedicabāt. ut eo li-
tēplacōi vacarēt liberi. N̄ nulli q̄ v̄tutis
iter īpedire solent cupiditatibz. Atm subiecas-
sent **P**ermeides philosophus quīdecim annis
ī r̄upe egipcia sedisso legit. r̄ p̄metheus
ob imodiciā meditandi curā ī monte caucaso
vulturi expōitus mēorat. Quia cū faciebāt
verū bonū nō ī estimaciōe hom̄. sed ī pura
v̄sā eē absconditū. r̄ eos iā nō hoīes eē qm̄
ī v̄bis perituri īherētes bonū suū nō agnos-
cerent. ideo quātū mēte r̄ itelligēcia a ce-
teris differrent. ip̄a locorū distācia demō-
strabant. ne vna teneret hitacio quos nō
eadē sociebat itenācio. Quidā philosopho re-
serebat dicens. Nūquid nō vides qz te deridet
hoīas. Et ille. **A**pi īquit me deridet. r̄ eos
asim. **E**ogita si potes quātū estimauerit
laudari ab hys. a quibz n̄ v̄tuperari ti-
muīt. De alio cursū legit. qd̄ post oīa disa-
plinārū studia. r̄ artū animā ad opus
figuli descēderit. r̄ alterius cui v̄dā discipuli
cū laudibz suū ingrūm efferret. int̄ cetera.
n̄ sutorie p̄icia eū curē gloriati sunt.

182
Hanc igitur diligentiam in uisibilibus esse uelle ut
nunquam ipsis senesceret sapientia. Sola abisag
simamitis senedam calefeat. quia amor sa-
pientie etiam marcescente corpore dilectorem suum non
deserit. Omnes pene uirtutes corporis mutantur.
sola in senibus. et crescente sapientia decrescunt cetera.
Senectus enim illorum qui adolescentiam suam ho-
nestis actibus instruxerunt. etate fit doctior.
usu tristior. processu quoque sapientior. et veterum
studiorum dulcissimos fructus metit. Unde et
sapientis uir ille grecie themoteles cum ex platis
centum septem annis se mori cerneret. dixisse fertur.
se dolere quod egredere de uita quam sapere cepisset.
Plato octuagesimo primo anno scribens mortui.
Socrates nonaginta nouem annos in docendi scri-
bendi quoque dolore laboreque expleuit. Ceteros
philosophos. pythagoram. democritum. senocratem.
zenonem. et theleantem. qui iam etate longeuam in sapientie
studio floruerunt. Ad poetas uero homerum;
hesiodum. symonidem et sicorum. qui grades nati-
tignem nescio quid et solito diuina uia morte
occurerunt. Sophocles cum per minima senectute
et rei familiaris negligencia a filiis accusaretur
amencie. edippi fabula quam nuperserarat
ratauit iudici. et tamen sapientie iam fracta etate
specimen dedit. ut senectute tribunal in fauore
theatri uerteret. Nec mirum cum etiam catho-
censorum et romanorum quibus differatissimam iam
senex gratias laus discere non erubuit non despauit

Certe homerus refert qd' de lingua nestoris iam
venili & pene decrepiti. dulcor inelle oīo fluxerit
Ciadūte igit' quātū amauerit sapiām quos n'
decrepita etas. ab ei' i'quisiade potuit inuocare
Iste igit' tantus amor sapiē. tāta i' senib' prudē
habūdācia. igit' eā ex ipi' sup'dā nōis
i't'p'atione colligit' I'nt'p'at' em' abisag. p'i
meus sup'fluus. vel p'is mei rugitus Ex q'
ostendit' habūdātissimū & ultra huānā vocē
i' senib' i' dīm sermōis tonitruū imorari. Vbū
nāq; sup'fluū i' h' loco plēitudinē. nō i' dūdā
ciā significat. Porro sumamitis i' lingua nrā
coctinea d'z. qd' satis suēient' feruorē sapiē
significare p't *De quattuor aliquis p'ceptis*

Quattuor q' sequū' sic alēnati dispōi
ta sūt. ut alterū semp ad disciplinā
alterū ad exercitiū p'tineat
De quiete.

Quies siue i'terior ut mēs per
illicita desideria nō discursat.
siue exterior ut oīū & oportunitas
honestas & utilibus studiis suppetat. utraq;
ad disciplinā p'tiat *De scrutinio*

Scrutinū aut' id ē meditatio ad exer
ciū expectat Videt' aut' scrutinū
sub studio q'rendi stueri. qd' si verū ē sup
fluo repetit'. ai' i' supiori p'te ānūtiatū sit
Ved' sciendū ē hanc mē h'c duo ēē differēciā.
qd' studiū q'rendi i'stancā significat op'is.

scrutamini vero diligētia meditationis. Opus
 pagunt labor et amor. Consilium parunt cura et
 vigilia. In labore est ut agas. in amore ut perficias.
 In cura est ut provideas. in vigilia ut attendas.
 In sunt quattuor pedes qui portant laticā
 philologie. qui mentē exercent. cui sapientia p̄sident.
 Cathedra quippe philologie est sedes sapientie.
 quibus suppositis gestari dicitur. quoniam in hyose
 exercendo promouet. Unde pulchre iuuenes
 propter robur a fronte laticā tenent dicitur. vides
 philos et kophos id est amor et labor. quia foris
 opus pagunt. a posteriori puella videlicet
 philemia et aginnia quod interpretatur cura et
 vigilia quia intus in secreto consilium parunt. Sunt
 quidam qui putant se cathedrā philologie.
 humanū corpus significari. cui anima rationalis
 p̄sident. quod ministri quattuor portant. id est quattuor
 elementa sponunt. e quibus duo superiora id est
 ignis et aer actu et nomine sunt masculina. duo
 vero inferiora id est terra et aqua femina. *De paritate*

De paritate quoque lectis suade volunt
 id est superflua non sectari quod maxime ad
 disciplinā pertinet. Pringuis enim venit
 ut dicitur tenuis non gignit sensum. Sed quid ad hoc
 scholares nostri tempore rēde poterunt. qui non solum
 in studiis suis frugalitatem sequi debent. sed
 etiam supra id quod sunt. diuites videri laborant.
 Nec iam quid didicerit quisque iactitat. sed quid
 expenderit. Sed fortassis quia maiores suos

imitari voluit. de quibus quid satis dicat digne
dicā nō tucō *De exilio*

Postremo tra aliena pota ē q̄ ip̄a q̄
hōiēm exercet. Quis mūdus philoso
phantiū exiliū ē. Quia tñ ut ait
quidā. nescio qua natale solū dulcedine
sūtūtos. duat x̄ i meōres nō sinit ēē sui.
magnū v̄tutis p̄cipiū ē ut discat paulatī
exeritatus aīn. Visibilia h̄ x̄ trāsitoria
p̄mū imutare. ut postmodū eadē possit p̄li
quere. Delicatus ille ē adhuc an p̄ia dulas ē
Fortis autē iā cui oē solū p̄ia ē p̄fais autē an
mūdus totus exiliū ē. Ille mūdo amorē fixit.
iste sparsit. hic extinxit. Ego a puero exulaui.
x̄ scio q̄ merore aīn. Iarū aliqñ paup̄is tugu
rū fundū deserat. qua lib̄tate postea marmo
reos lares. x̄ tecta laq̄ata despiciat

*Incipit liber quartus de studio diuinarum
scripturarum*

Scripture quib̄ de deo siue de
bonis i uisibilibus loquū. n̄
oēs n̄ sole diuine appellande
sūt. In libris gentiliū multa
de et̄ntate dei. x̄ aīap̄ i mōi
litate. de v̄tutū p̄mīs sempi
t̄nis. penīs q̄ maloz satis p̄babilē eōe sc̄p̄

inueni in quosdam vocabulo nro idignos esse dubitat
 Rursus veteris testamenti et noui serie parietes,
 tota pene de pntis vite statu. et rebus in ipse gestis.
 sacra vel sacra cernim? Raro alia de dulce
 die et notu bonoz. et celestis vite gaudys mai
 feste depm? Tamen has scripturas dmas ap
 pellare fides catholica solet philosophorum
 scripture qm luteus paries. dealbatus nitore
 eloqui foris pollent. q si qm veritatis spem
 ptendunt. fla admiscendo quasi quoda colore
 supducto lutu erroris opunt Cont diuina
 eloquia aptissime faus et pane? q et pp? simpli
 citate sermois arida apparet. et mitis dulce
 dine plena sut Unde stat qz meito tale voca
 bulu sortita sut. q sola sit a falsitatis et agioe
 aliena inueniunt. ut melius veritati et veru
 mine probent? Scripture dine sut quas a
 catholice fidei auctoribus editas. auctoritas
 vniuersali ecclie ad eiusde fidei corroborandez
 in nro dinoru libroz apudandas recepit. et le
 gendas vtinunt? Snt preerea alia qua pluvia
 alia opuscula a religiosis viris et sapientibus.
 diuisis tpiis et scripta q licet auctoritate vni
 uersali ecclie probata no sint. tn qz a fide catho
 lica no discrepat. et no nulla ead vtilia docet.
 intra dma apudant? eloquia Que fortasse
 enumerado meli? qua diffinendo ostendim?
Ordino dina scripta *De ordine et*
in duobus testamentis nro librorum

Itiner. i. veteris & nouo. **U**triusque testamenti
tribus ordinibus distinguitur. **V**etus testamentum
statim legem prophetas agiographos. **N**ouum autem euangelium
apostolos presbiteros. **P**rimus ordo veteris testa-
menti id est lex quam hebrei thorat uocant. pen-
tateuchum habet. id est quinque libros moysi. **I**n hoc
ordine primus est breuissimus qui est genesis. **S**ecundus
ellesmoth qui est exodus. **T**ercius paralyra qui
est leuiticus. **Q**uartus paradybar qui est numeri.
Quintus adabarim qui est deuteronomium. **S**extus est
ordo prophetarum qui statim octo volumina primus
iosue beniamin id est filium nunc qui est iosue &
iesus. **A** iesu naue nuncupatur. **S**ed in sortium
qui est liber iudicum. **T**ercium samuel qui est primus
& secundus liber regum. **Q**uartum malachi qui est tertius
et quartus liber regum. **Q**uintus ysaias. **S**extum
iheremia. **S**eptimum ezechia. **O**ctauum
tareastra qui est duodecim prophetarum. **D**emum
ordo noui testamenti habet primus est iob. **S**ecundus
dauid. **T**ercius est masluth qui est grece pabole.
latine parabola sonat. uidelicet salomons. **Q**uartus
celestus qui est ecclesiastes. **Q**uintus sirasrus
id est canticum canticorum. **S**extus damel. **S**eptimus
dabeiamon qui est palippomenon.
Octauus esdras. **N**onus hester. **D**eos sunt
numerosi. **S**unt preterea alij quidam libri. ut
sapientia salomons. liber ihu filij sirach. & liber
iudith. & tobias. & liber machabeorum. qui
leguntur quidem sed non scribuntur in canone. **P**rimus

ordo noui testamenti quattuor: habet uolūta
 mathei Marci Lucæ Iohannis Sed uis sūt quatuor
 eplās pauli nūo quattuordecā sub uno uolu
 mēte i textas. et canonicas eplās Apocalypsin
 et actus aplōrū In tūo ordīe p mū locū hnt
 decretalia quas canones id ē rēgulares appel
 lamus. Deinde scōm prīm et doctorū ecclīe
 scripta Jeronimi Augusti Gregorij Ambro
 sij Augustini Bede Vsidori et aliorū multoz
 orthodoxoz. q tam ifinita sūt. ut nūari
 nō possint Ex quo pfecto apparet. quātm
 ifide xpīana feruore habuerūt. p cui as
 seratione tot et tanta opa memorāda pos
 teris rliqrūt Unde nrā q pigritia argu
 qui legere nō suffiam I q illi dicere potuerūt
 In hys aut ordīib q maxie apparet utrūsq
 testamentū dueientia. qd sicut p legē pphe
 et qd post pphās agiographi. ita p ewange
 lū apli. et p aplōs doctores ordīe successerūt
 Et mira quadā dīne dispensacōis rōe actū
 ē. ut cū ifingit plena et pfecta ueritas. sistat
 nulla tñ supflua sūt Hec breuē de ordīe
 et nūo dīnoz librorū pstrixim I ut q sibi sit
 pscripta materia leor agnoscat

De auctoribus diuinorū librorum

Quinqz libros moyses scripsit Liber
 iosue. idem iosue cū noīe israhel
 auctor fuisse creditur Liber iudicū
 a samuele editū dicitur primā ptem

samuelis lib' ipse samuel scripsit. sequēda vēr
usq; ad calce dauid **Malactsi** **Ihemias** p'mū
volumē i unū collegit. nā antea sparsus erat
p' singulorū i gū historias **Ysaas** **Ihemias**
Ezechiel singuli suos libros fecerūt. qui
scripti sūt nōib' eorū **Lib'** etiā duodecā
apharū auctorū suorū nōib' p'notantur
Quorū sūt nōia **Ozee** **Iohel**. **Amos** **Ab-**
dias. **Jonas** **Michaeas** **Naum**. **Abacuk**.
Sophomias **Aggeus** **Zacharias** & **Mal-**
actias **Qui** p'pterea mōres dictū q' sermōes
eorū breues sūt. unde & vno volumē p'phēdū
Ysaas aut & **Ihemias** & **Ezechiel**. & **Daniel**.
Hij quattuor maiores sūt. singul' suis volū-
b' distincti **Librū** **Iob** alij **Mosen**. alij
vnu ex **ph'is**. nō nulli ipm **Iob** scripsisse cre-
dūt **Librum** **psalmodi** dauid edidit **Yeshayas**
aut postea **psalmos** ita ut nūc sūt ordinā-
uit & titulos addidit **Parabolas** aut ex
ecclesiasten & cāntica **causticorū** **salomō** spo-
sūt **Daniel** sui libri auctor sūt **Lib'** **esdras**
auctoris fin' titulo p'notat' i an' **Iterni** eiusdē
esdre **neemieq;** sermōes p'iter stinent
Librū **Yester** **esdras** creditur scripsisse **Libro**
sapie apud **hebreos** nūq; ē. unde & ipse titu-
lus **grēcā** magis eloquēciā i'dolet **Hunc**
quidā **iudei** **filomō** ēē affirmāt **Librum**
ecclesiastiā cāssime **ihsū fili** **Siracy** **ihsū**
solomita nepos **ihsū** **sacdotis** **magni** **an'**

memit zacharias dposuit. Hic ap^d hebreos
inuit. sed m^t apocripho & habetur. Iudith v^o
& tobias & lib machabeorū quoz ut testat^r
ieronim⁹ vsus magis g^raus ēē pbat^r. quib⁹
auctorib⁹ scripti sūt nūme stat

Bibliotheca a greco nouē accep^t. eo qd
libri ibi rcondant^r. Nā biblio librorū.
theca iⁿpositio it^r p^rat^r. Bibliotheca
veteris testamēti hesdras p^r iⁿ censā legē aⁿ scriba
chaldeis dū iudei iⁿgressi sūt iⁿ iherl^m dūno
afflatus spū iⁿ p^rauit. cūcta q^u legio ac p^rph^raz
volūta q^u fuerant a gētib⁹ corrupti correx^r.
totū q^u vetus testamētū iⁿ xxij libris consistit.
ut tot libri eēnt iⁿ lege. quot habebant^r & l^re
porro quūz l^re duplices sūt ap^d hebreos
Eaph^r q^uem Nun. Eade. Alit^r em^r p^rhas
scribūt p^rincipia medietasq^u v^ob^oz. alit^r fines
Vnde et quūq^u libri a plerisq^u duplices estimā^r
Samuel a malachi. Dabriel amyn. Hesdras
Iheremias cū cyroth id ē lamētacōibus suis
Interpretes veteris
testamēti p^rimū lxx it^r p^rtes quos tholomeus
ignometo philadelphius rex egypti. omēs
scripture sagaassim⁹ iⁿ ai p^ristracū athēnē
sūt tyrānū. qui p^rimū apud g^ros bibliothē
cā iⁿstituit. & celeucū mycanorē & alexandriū
& ceteros p^rores qui sapie opam dederant.
iⁿ studio bibliothecarū emularet^r. nō solū
genū scripturas. sed eā dīnas l^ras.

i sua bibliotheca asserens. ita ut lxx milia librorum
i tpe eius alexandrie inuenerunt. ab eleazaro po-
tissime petens scriptura veteris testamenti i greca
uocem ex hebreica lingua interpretari fecit. Sed singuli
i singulis cellis separati. ita oia p spm scm ite-
rati sunt. ut nichil i aliam ^{con}codice inueniri eēt qd
i ceteris ubi i vborū ordine discreparet. pp̄ qd vna
ē eorū interpretatio. Sed iheonim⁹ dicit huius rei nō ēē
adhibenda fide. Sedam & veraa & quarta faciūt
aquila symachus theodozion. Quorū p̄m⁹ id ē
aquila iudeus fuit. Symachus deo & theodozion
hebrionte heretici. Obtinuit tñ vsus ut p̄ lxx
interpretos ecclesie grecorū eorū interpreter exemplaria
& legeret. Quarta ē vulgaris an lauator ignorat. inde
et specialit̄ sibi vendicauit ut quinta appelleret. Septima
& sexta ē origenis. an⁹ codices eusebii & p̄saphyl⁹
vulgaueūt. Octaua ē iheronymi q̄ merito ceteris
auferet. Nā & vborū tenacior ē & p̄spicuitate smē
clarior. *Septima ē apoc̄sa. Et quid sit apoc̄sa*

Diximus euāgelia scripserūt. sed quidā sine
spū scō magis conati sūt ordinare nar-
rationē. quā historie texere veritatem.
Unde s̄a p̄res p̄ spm scm docti quattuor tñ i au-
toritate interpreterūt. ceteris exbatis. Id ē matthei.
maria luce iohis. ad similitudinē quattuor flu-
minū paradisi. & quattuor uertū archie. & quattuor
aīalium i erechiele. Primum mattheus euāgelium
scm scripsit hebraice. Sed ius marcus grece scrip-
sit. Ceterus lucas me oēs euāgelistas ḡci

De auctoribus noui testamenti

sermois crudatissim⁹. quippe ut medietas
 g^{ra}ia ewāgelū scripsit theophilo epō ad quem
 eadē actus aplōrū idē scripsit. Quatuor v^{ol}
 tū iohēs ewāgelū scripsit paulus x^{risti}
 eplās scripsit. deē ad ecclias quattuor ad p^{er}soas
 vltimā autē ad hebreos plerūq^{ue} eā dicūt. Et nō
 ēē pauli. eandēq^{ue} alij barnabā scripsisse. alij
 dementē suspiciant. Canonice eplē septē sunt
 vna iacobi. vne petri. Tres iohis vna iude
 apocalipsim scripsit iohēs aplūs ī patymos
 isula ī exilio iⁿligatus. *Cetera esse apocfa.*

Non sunt scriptores *et quid sit apocryphu*
 scōz librorū qui p^{er} spm^u s^{an}cū loquētes.
 ad erudiciōē nrāz p^{re}cepta vinedi iⁿgu
 lāq^{ue} scripserūt p^{er}ter h^{ec} alia volūta apocfa
 nūcipant. Apocfa autē d^{icitu}r id ē secreta q^{ui}
 i dubiū vēiunt. Est em̄ eorū occulta origo n^{on}
 patet p^{ri}b^{us} a quib^{us} iⁿsp^{iritu} ad nos auctoritas
 veraū scripturaz etissimā et notissimā suat^{ur}
 sione p^{ro}uēit. In hys apocfis et si iⁿuēit^{ur} aliā
 veritas tū p^{ro}p^{ter} multa falsa nulla ē iⁿ eis candi
 ci auctoritas. q^{ui} recte iudicā^{nt} nō ēē eorū cre
 denda quib^{us} iⁿscribū^{nt}. Nā multa sub nōib^{us}
 apliarū et recentiora sub nōib^{us} aplōz ab
 hereticis p^{ro}ferū^{nt}. q^{ui} oīa sub nōie aplōz apocforū
 auctoritate canonica diligētī examinaōē
 iⁿnota sunt

Ratio vocabulorū diuinorū librorū

Pentateuchus a volūb^{us} q^{ui} q^{ui}z d^{icitu}r penta

ro vocab. Anz diuorū librorū

enī gēte lēne quīz. tēnais volumē vocat. **Genes**
eo dī qđ gētaas seculi ī eo stinet. **Exodus** ab exitu
filiorū isrl de egypto leuitais eo qđ leuitaz.
mīsteria et victimarū diuinitatē exequitur.
Numerorū lib' vocat' eo qđ ī eo egressu tribus
ex egypto nūant' et xlv p heremū māsiones.
Deuterus ē ubi grēu dissillabū et īp' tūta.
sedūs. nomia īp' tatur lex. inde deuterono.
mī d' d' ē quasi sedā lex. qz ī eo īp' tatur.
qz ī p'cedētib' tribus d'cā sūt diffusius.
In libro ioseph quē hebrei ioseph benun didit
tra pmissiois diuidit'. **Lib' iudici** d'cā ē
et p'cipib' qui iudicabāt pplm isrl anquā
reges eēt ī eodē pplō. **Hinc** quidā op'ingūt
historiā ruth sub vno volumē. **Lib' samuel** d'cā
ē qz natiuitatē ei et sac'dotū et gesta describ'.
qui licet historiā saul et dauid stineat utriq'
mā a samuel īferū qz vixit utriq' malady
hebraice lēne īgū īp' tatur inde d'cā ē mala
chym p eo qđ reges iudee et isrliaie gentis
gesta qz eorū p ordine digerat. **Psalmi** etiā
gelista potius qđ p'phā edidit librū suū. cui
oem textū eloquēcie prosa īcedit. **Canticū** vō
exametro et pentametro vsu disaruit.
Iheremias sili' edidit librū suū cū cinoth que
nos lamēta vocam' eo qđ ī tristiorib' reb' o
fumeibusq' adhibent' ī quib' q' duplicē
diuiso metro p'posuit alfabetū. quorū duo
p'ima quasi saphico metro scripta sūt. quia

tres istos qui sibi negi sunt. & ab una tñ
 trā iapiūt. **Herodoti** comā cludit **Tercium**
 alfabeū trimetro scriptū ē. & alteri **lris**. id ē
 tñ dñs iapiūt. **Quartū** alfabeū silē pmo
 & scō habetur. **Ezechiel** pñcipiū & finē obsau-
 riora habet. **Unū** ē volumē duodecā ppliaz
 pñcipia & fines libri iob apud hebreos
 prosa orōe stexta sunt. **media** autē ipi ab ipō
 loco quo ait. **peat** dies i qua natus sū. usq ad
 eū loā. id ē tñ tñphendo & ago pñmaz. oīa
 herodoti metro discurrūt. **psalmodi** liber.
 psalteriū grā. hebraice nabla. lre organū dñ
 Ideo autē organū dñ psalteriū qd' vno pplia ad
 psalteriū canēte choros sonādo rñdet. **Hunc**
 librū qñq i asciobus & vno psalmodi volumē
 tñphendūt psalmos **danid** pposuit sed **hesdras**
 postea ordinauit. **Omnes** autē psalmi & lāmē
 mādes ihēnie & oīa ferme scripturaz cantica.
 apud hebreos metē pñcipia sūt. ut testatur.
Iheronim & **Origenes** **Iosephus** et **Eusebius**
cesariensis. Nam i morē romani flacti et grā
 pñcipari tñc alij iambo arāt. tñc saphio
 mētē trimetro. vel tetrametro iacentes. **Tribus**
 nōibus salomōne ēē vocatū scriptura manifestissē
 docet. **Iuda** id ē dilōn dñi. qz cū dilexit dñs
 Et **alethi** id ē **eclesiasten**. **Eclias** autē grō
 sermōe appellat qui cetū id ē eccliaz agregat.
 q' nos nūcupare possum. & cōdonatore qui loq'
 nō ad vñū spēalit sed ad totā cōcionē ppli

porro pacificus appellatus ē. eo qd' ī regno
pax fuerit. Is itaq; iuxta nūq; vocabulorū
tria edidit volūta. prīmū qd' hebraice mas-
lothy. gr̃e pabole. lātīo pūbia īscribit eo qd' m-
īpo sub īpatia silitudinē figurat vborū et
ymaginēs veritatis ostendit. Nūc videlicet pa-
bole ī fine ab eo loco quo ait. mulierē forte
quis īveniet alfabeto terū sicut lamēta dōs
ihēnnie et cetera quedā scripturē cantica
Secūdm qd' hebraice cēleth. gr̃e ecclesiastes.
lātīo daonator dicit eo qd' sermo ei nō spēalit ad
vnu sicut ī pūbijs. sed ad vniūsores gēalit. q̃si
ad totam daonē et ecclīaz dirigat. Tercium
sirasiri id ē cantica cātorū qd' ē quasi epitha-
lammū id ē carmē nuptiale xpi et ecclīe
In pūbijs pūulū docet. et quasi de officijs p-
Sentētiās. In semitis erudit. Unde et ad filiū eius cetero
sermo īpetit. In ecclesiaste vērō mature
virū etatis īstituit ne quicq; ī mūdi rebus
putet ēē ppetuū. sed caduca et breuia oīa q̃
cernimus Ad extremū iā īsumatū virū
et calcato sēlo pparatū ī canticis cātorū spōsi
iūgit amplexibus Hanc pōit ab hō ordine
doctrīaz et philosophi suos erudiūt sectato-
res. ut pīmū ethica doceāt. deinde physica
itēptent. et quē ī hīs pfeasse pspexerit
ad theologia usq; pducāt. Daniel inter
pūbas apud hebreos nō habet. sed inter
agiographos. Nūc scdm lxx itēptes catholica

ecclia nō legit. eo qd' multū a ueritate d'scor
 det **D**aniel maxie & **H**esodas **p**ph'a. & **p**na
 p's **i**heremie hebraicis quidē lris sed chaldaico
 quidē smoe & scriptis sūt **J**ob quoq; cū arabica
 ligūa plurimā habz & mūionē **D**aniel apud
 hebreos n' susāne habz hystoria. n' p'mū trū
 pueroz. n' belis & racōisq; fabulas **p**araly
 pomēnon grece dī qd' nos p'missōū vel
 r'liquozū dicē possum'. qz q' lege ut i' g'm
 libris uel omīssa. ut nō plene r'ata sūt.
 i' istobrem' & sūmā explīcā **H**ic hebraice
 dī d'abreiamyn qd' i' p'tatur l'ba d'icē. qd'
 significans cronicon totā d'ine scripture
 possum' appellare **L**iber d'ore vnus ē i' quo
 eiusdē d'ore neemieq; sermōes sub vno volu
 mēte tūnet' **S**cdūs **L**era' ac **Q**uartus apo
 crifi sūt **L**iber qui sapia salomōis i' scribit'.
 ideo sapia uocatur. qz i' eo xpi aduētus. qm
 ē sapia p'ns & passio eius euident' exp'mit'
Liber ihū filij sirach ideo eccl'asticus dicit'
 qd' de totius eccl'ie d'sciplina r'ligiofesa i' sa
 nois magna cura et roē ē editus **D**el'ij
 duobus dicit **H**ieronim' **P**erē paramētos
 ihū filij sirach lib' & aliud sp'endographus
 qui sapia salomōis i' scribitur **Q**uorū p'ore
 hebraice repperi nō eccl'asticū ut apud l'cos.
 sed p'abolae p'notatū **Q**ui uicti erant eccl'e
 siastes & cantica canticozū ut silitudinē salo
 monis nō solū librozū nūo. sed eā materiāz

gr̃e coequaret. Sed us apud hebreos nusqua
e. qz ipe stilus gr̃e eloquentia i dolet. et no
nulli scriptoru veteru huc ee iudei filiois
affirmat. Sicut g' iudith et tobie et machabeor
libros legit quide ecclia. sed me canonicas
scripturas no rapit. sic et si duo voluma legat
ad edificacione plebis. no ad auctoritate ec
clesiasticoru dogmatu affirmada. Quid g'
xxii elemeta sut p q hebraice scribim' oe qd
loquim' et eoru iuris vox humana ap'hendit.
ita xxii voluma supputat' quib' q' lris et
exordijs i dei doctrina. tenera adhuc et lactes
viri iusti erudiat' ifancia. Quid a historia
ruth et lamentacioes ishemie seorsu p se inter
agriographa aputates. et hos duos pcedentib'
xx duobus addates xxiii veteris legis libros
inuant sub figura et nu'o xxiii senioru qui
i apocalypsi agnu adorant. *De nouo testa.*

Sicut ois scriptura veteris *mento*
testamenti large lex appellari pt.
spealat' tu quinq' libri moysi lex dicit'
ita g'naliter nouu testamentu totu ewangelii
dici pt. sed tu illa quattuor voluma mathei.
marce luce iohis i quibus f'm et dca salua
tione plane explicant' ewangelii nu'cipari
meruerut. Ewangelii it' p'rat' bonu n'ltu.
qz etna bona p'mittit. no terrena felicitate
ut veteris testamentu sedm leam

De canonibus ewangelioru

Quoniam euangeliorum canonem Valerianus
 dicit per legem cogitavit quem postea eu-
 sebius cesariensis secutus plene expo-
 suit. Qui ideo factus est ut per eos inuenire scire
 possim. In quibus reliquorum euangelistarum similia
 aut propria dixerunt. Sunt autem nunc decem quorum
 per istos nuncios. In quibus Iquattuor eadem dixe-
 runt. **M**attheus **M**arcus **L**ucas **J**ohannes. **S**ed
 in quibus tres. **M**attheus **L**ucas **M**arcus.
Tercius in quibus tres. **M**attheus **L**ucas **J**ohannes
Quartus in quibus tres. **M**attheus **M**arcus
Johannes. **Q**uintus in quibus duo. **M**attheus **L**ucas
Sextus in quibus duo. **M**attheus **M**arcus
Septimus in quibus duo. **M**attheus **J**ohannes
Octavus in quibus duo. **L**ucas **M**arcus. **N**on
 in quibus duo. **L**ucas **J**ohannes. **D**ecimus in quibus
 singuli eorum propria quedam dixerunt. Quorum
 exposicio ista est. Per singulos enim euangelis-
 tas nunc quidam capitalis affixus adiacet
 quibus nunc subdita est area quedam in primo no-
 tata. que indicat in quoto canone positus sit nunc
 scilicet subiecta est area. Verbi gratia. Si est area in
 primo canone per. Si sed in secundo. Si etiam in tertio
 et sic per ordinem usque ad decimum pervenies. Si igitur
 apud quolibet euangelio placuerit scire qui
 reliquorum euangelistarum filia dixerit. assumes
 adiacentem nunc capitulum et requires ipsum nunc
 in suo canone quem indicat ibique inuenies qui et
 quid dixerit. et ita demum in corpore inquisita loca

q ex ipis nūis idicant p singula ewagelia de
eis dixisse in eis *De canombus isiliorū*

Quoniam autē gē lēe rēgula mīapante
Regula autē dēa qd recte dūat n' aliqn
aliorum trahat Alij dixerūt dicta
rēgulā vel qd regat. vl' qd nomīa recte pūedi
pbeāt. l' qd distortū pūūq; quid corrīgat
Canones autē gēralit' isiliorū a tēpib' istan
tini ceperūt In pcedētib' nāq; amō pscat
cōde feruēt. doctōrū plebū mīmē dāba pūū
mde xpīamitas ī diūsis heresib' sassa est.
q nō erat licēcia epīs ī vniū dferre mēre.
nisi ī tēpē sup'dā īmpatoris Ipē em dedit
facilitatē xpīanis libere agregari Sub h' eā
sū p'cō ī isilio niceno de oī orbē terraz pūē
entes iuxta fidē ewāgelicā r aplicā scdm
post ap'los sūmbalū tradiderūt

Quattuor eē principales synodos

Post cetera autē isilia quattuor eē venera
biles synodos q totā p'ncipalit' fidē plectrā
qsi quattuor ewāgelia velud totidē p'adisi
flūia Harū p'ima nīcēna synodus ēē xpīn
epōrū istātinō augustō ip ante p'acta ēē
In qua arriane p'fidie dēpnata blasphemīa.
quā de īequalitate scē t'nitatis idē arrius
asserēbat. d'substācialē deo p'ri filiū deū
eadē synodus p' sūmbalū diffiniūt Scdā
synodus centū quīquagīta p'īm sub theodo
sio semore istātanopoli agregata est Que

macedoniū sūm spm negante deū ēē adēpnas
 substātiālē p̄ri & filio spm sūm demonstrant.
 dās symbali form q̄ tota gr̄oz & latinorū
 confessio. i. ecclesijs p̄dicat **Tercia synodus**
 ephesina p̄ma ducentorū ep̄oz. sub iunore
 theodosio augusta edita ē. **Huc nestoriū**
 duas p̄sonas asserēte iusto anathemate
 adēpnauit. oñdēs & duas nās & vnā dñi
 ih̄u xp̄i p̄sonā **Quarta synodus caladone**
 sis. sextētorū triginta sacerdotū sub marcia
 no p̄ncipe h̄ita ē. In q̄ eulhianū istatino
 politanū abbatē. vbi dei & carnis vnā
 naturā p̄nūciatē & ei dēfensorē dyoscorū
 quēdā alexandrīnū ep̄m. & xp̄m rursū nesto
 riū cū aliquis hereticū vnā p̄m̄ smā p̄dāp
 nauit. p̄dicāto eadē synodus xp̄m deū sic
 natū de v̄gīe. ut i eo substāciā et diuine &
 hūane stitūm nāe **Hec quatuor p̄ncipales**
 synodi sūt. fidei doctrinā plenissimē p̄dicātes
Sed si q̄ sūt filia q̄ sūt p̄res spū dei plenē
 sanxerūt p̄ istarū quatuor auctoritatē. dī
 manēt stabilita vigore. quorū gesta i hoc
 ope itine adita **Synodū aut ex gr̄o it̄p̄tū**
 diāt conuētiū ut cetū **Cōsily vob̄ nomē**
 tractū ex more romano **Expe enī quo cause**
 agebant. iueiebāt oēs i vnū. & mū q̄ itē
 noē tractabāt **Vnde i filiū a mū it̄p̄tōe**
 dām quasi i filiū **Nā alia oculorū sūt. vnde**
 & filiū. i filiū dī l̄ trā t̄fascimēte **Cetero**

vero unicus ē. ut aggregatio a coeundo id ē
uniendo in unū Unde unctus qd ibi omēs
unēunt. sicut cetus ut silū a societate
multorū in unū *Ep̄la grece missa it̄ptatur*
latine Ep̄le canonice id ē regulares q̄ etiam
dicuntur catholice id ē universales. qz nō vni
pplo tñ ubi civitati sed vniuersis gētibz gr̄a
liter scripte sunt De actibus Apostolorum

Actus ap̄lōz p̄mordia
fidei xp̄iane in gentibus et nascentis
ecclie historiam digerūt. et ap̄lōrū gesta
narrant. unde et actus ap̄lōrū vocantur

Apocalypsis ex *De apocalypsi*
greco in latinū reuelatio it̄ptatur
Iuxta qd ip̄e iohēs dicit Apocalypsis ih̄u
xpi. quā dedit illi deus palam facere
in bibliothecam fecerunt

Aliud nos pamphilius m̄r an
notā eusebii cesariensis scrip
sit. p̄sistractū in sacre bibliothecae
studio adaequare intendit. Hic em̄ in biblio
theca sua p̄pe. xxx milia voluminū ha
buit. Jeronim⁹ quoq; atq; genadius
ecclesiasticos scriptores toto orbe q̄rentes
ordine p̄seant sunt. eozq; studia in uno
volūis idiōto p̄phenderūt De nr̄is ori
gones apud grecos in scripturaz labore
tam grecos quā latinos opm suozū
nūo superauit Deniq; Jeronim⁹ sex milia

librorū eius se legisse facit. **M**orū tū om̄i stu-
 dia augustin⁹ i genio ut scā sua uicāt. Nā tanta
 scripsit ut diebus ac noctib⁹ nō solā scribere
 libros erāt quisquā sed nō legē occurrat. **C**arp-
 serūt ⁊ alij catholici viri multa ⁊ insignia opa
Athanasius alexādrin⁹ ep̄s **N**olari⁹ **I**p̄idean⁹
Esis ep̄s **B**asili⁹ **C**apodocen⁹ ep̄s **G**regorius
 theologus **G**regorius **N**azāren⁹ **A**mbrosius
 mediolanēsis ep̄s **T**heophilus alexandrie
 ep̄s **I**ohēs constantinopolitan⁹ ep̄s **C**irillus alexā-
 drin⁹ **I**eo papa **P**roculus **V**idorius spalēsis
Seda **C**yprian⁹ **I**nir⁹ ⁊ carthaginēsis ep̄s
Hieronim⁹ **P**resbit⁹ **P**rosper **O**rigenes cui⁹
 scripta nō oīno i fuitat. nō p̄ oīa i ap̄t ecclia
Orosius **S**edul⁹ **P**rudēci⁹ **I**uuenius **A**trator
 ⁊ **R**ufin⁹ **I**n multos libros edidit. ⁊ i p̄tatis
 quas dā scripturas **S**ed quō bñs **H**ieronim⁹
 i aliquib⁹ lēu de arbitrij libtate notauit. illa
 sentire debem⁹ q̄ ille **I**n **E**lasius eā fecit
 libros quib⁹ adūsus nestoriū ⁊ eutychen ⁊ tra-
 ctatus i modū ambrosij **I**tem duos libros **A**tra-
 rianū **R**eat eā sac̄amētōz p̄fatiōes. et
 orōes. **E**t eplās fidei **D**ionysius ariopa-
 gita ep̄s ordinat⁹ eliorichiorū multa i genij
 sui volūa reliquit **I**tem eusebij cesariēsis aro-
 mica. atq̄ eiusdē historie ecclesiastice libros.
 quāuis i p̄mo narraōis sue libro tēp̄uerit.
 ⁊ p̄t laudib⁹ atq̄ exausaōis sue origēis
 sasmatia unū scripserūt libru. p̄p̄t i ⁊ tū

ſingularē noticiā que ad iſtructionē p̄tinē
uſq̄uaq̄ iſtat ecclia Caſſiodorus q̄ q̄m
explanacōe pſalmoz ſatis vtile opus ſcripſit
Sūt adhuc alij quoz noīatāo **due ſunt**

Ub noīe petri apli **apocriſa**.
q̄d appellat ſc̄a clemētis. libri vñ apoc.
Actus noīe andree apo. Actus noīe
thome apoc. Ewāgelia noīe thadei apoc.
Ewāgelia noīe barnaba apoc. Ewāgelia
noīe thome apoc. Ewā. noīe andree apli
apoc. Ewā. q̄ falſauit lucian apo. Ewā.
q̄ falſauit iā apo. Lib de iſc̄a ſaluatoris
apoc. Lib de natūate ſaluatoris apoc. Lib de
ſc̄a maria ul' de obſetricē ſaluatoris apoc.
Lib q̄ voc̄ pastoris apo. Libri oēs q̄ ſc̄a
lenci i dyaboli diſapul apo. Lib q̄ appellat
ſūdamētū apoc. Lib q̄ voc̄ theaur apo.
Lib q̄ de filiab iade ul' geneſis apoc. Et ime
trū de decē vgilianis p̄paginātū vñ ſub apo.
Lib q̄ appellat actus teclē p̄ pauli apo. Liber
q̄ appellat nepotis apo. Lib p̄uioz ab here
ticis ſcriptis. i ſc̄a ſixti noīe ſignatus apoc.
Reuelacō q̄ appellat pauli apo. Reuelacō
q̄ appellat thome apoc. Reuelacō q̄ vocat
ſtephani apoc. Lib q̄ vocat tūſtus ſc̄e marie
apoc. Lib q̄ appellat p̄ina adā apoc. Liber
dragice noīe gūgatis qui p̄m i p̄ dīlūmū cū
dracone ab hereticis p̄gnatū p̄libet apoc.
Lib q̄ appellat tēſtamētū iob apoc. Lib q̄m

pma origenis apoc. **L**ib q̄ appellat pma ap̄am apo.
 Lib q̄ appellat rānie r mābre apo. **L**ib q̄ appellat
 sors aploz apo. **L**ib lusan apo. **L**ib canonū aploz
 apo. **L**iber physiolog apoc. q̄ ab hereticis scri
 ptus r bti ambrosij nōre p̄signatus fuit **H**istoria
 eusebij p̄aphili apo. **O**puscula iustitini siue
 affricani apoc. **O**puscula postulammiani et
 galli apo. **O**p̄cula mōtami priscille r maxi
 mille apo. **O**p̄cula faustini manichei apoc.
Op̄cula alij q̄ dementē alexandri apo. **O**p̄cula
 cassiani p̄bri galliar apo. **O**p̄cula p̄ctatūes
 apo. **O**p̄cula fausti remēsensis galliarū apoc.
Op̄cula frumentij apoc. **S**plā ihu ad agabarū
 apo. **P**assio cūnti r **Q**ulite apo. **P**assio georgij
 apo. **S**cripta q̄ appellat salomōis r traditio apo.
Philacteria oīa q̄ nō ab āgelo ut illi s̄fingūt
 sed magis a demone scrip̄ sūt apo. **I**s r hys
 filia q̄ **S**ymō magus **N**icolaus **C**heritus
Marcion **B**asilides **E**lon **P**aul q̄ eā samosa
 ten **P**hyotū **S**onofus q̄ sili errore defecerūt
Mōtan q̄ cū suis obscenissimis seq̄ab **A**ppol
Imaris **V**alentin **S**ive māicheus **F**austus
Babelli **A**rri **M**acedoni **E**unomi **M**ouatq
Sabaci **K**alixtus **D**onatus **E**ustadi **M**ubian
Pelagius **J**ulian **I**acōsis **M**aximian **P**ris
Callian **A**b hyspania **L**apedius **D**ioscorus
Euthia **P**etr **I**rali **P**etr **I**c q̄b **I**un **A**lexā
 duā alij anethochia maculauit **A**chacius
 iustanopo. cū s̄ sortib **I** suis. n̄ nō eā oēs

hereses quas ipsi eorumque discipuli siue sectinariae
docuerunt et scripserunt. quorum nomina minime retinemus.
non solum in pudrata verum etiam ab omni catholica et
romana ecclesia eliminata atque cum suis auctori-
bus auctoribusque sequentibus sub anathematis indissolubi-
li vinculo eternum fatemur esse damnata.

Etymologia quedam ad rationem pertinentium

Quod multorum librorum est librum volumine
Et dictus codex per translationem a codicibus
arborum. seu vitium quasi candex quod est
multitudine librorum quasi ramorum staret. Volu-
mine dicitur a voluendo. Liber est interior cortex arboris
in quo antiqui ante usum carte vel membranarum scribere
solebant. unde etiam scriptores libenarios vocabantur.
Unde dicitur est librum volumine. Sceda est diminutivum
est scedula quod est nomen est. et dicitur sceda proprie quod adhuc
emendat. quia necdum in libro redactum est. Cartarum
usus primum apud iniquissimam civitatem egypti inuentus
est. Deinde autem carta quod carpti papiri tegmine
decerptum glutina et sic carta fiat. Cuius
quia plura sunt. pagamentum dicitur a pagamis ubi
invenitur. Dicitur etiam membrana quia ex membris
pecorum detrahuntur. Fiebant etiam membrana primum
lutei coloris. postea candida membrana rome
inventa sunt. Omelia dicitur quasi sermo popularis sicut
ubi ubi fit ad populum. Tractatus autem est voluminis
rei multiplex expositio. Dialo-
gus est collatio
duorum vel plurimorum quasi latini sermone dicitur.
Sermo autem datus est quia fertur in utroque

Cometa autem dicitur quasi a cometor vel a comisor
Sunt enim interpretaciones ut metaria iuris vel
emagelij Vel secundum quosdam meteta appellata sunt
gentilium librorum exposiciones aut diuinorum
Sola greca est et interpretatur lingua. quia quodammodo
loquitur significacione subiecte dationis Hanc
adhibui dicunt philosophi quia vocem de cuius re
quiritur non singulari verbo designat Verbi
gratia ut scire et tacere

*Incipit Liber quintus de quibusdam scripture pro
prietatibus et modo legendi*

Non debet studiosus esse onerosus
quodam varie multiplicatque nunc
et ordine vocabulorum diuinorum
librorum tractam. quia sepe accidit
ut hi minima ignorata magnarum
et utilium notiarum obscurerent
Quapropter semel se expediat lector ut hijs quasi
quibusdam clausulis prima fronte seratis libere
gressu possit deinde propositum iter currere. ne in
singulis libris noua quere rudimenta oporteat
His igitur expeditis deinceps cetera que ad propositum
topus videre vale videbunt tractabimus

De tripla intelligentia

Primo omnino sciendum est quod diuina scriptura
tripliciter habet modum intelligendi. id est
historia. allegoria tropologiam
Hanc non omnia que in diuino scriptura eloquio ad hanc

torquēda sūt itē p̄taoēs. ut singula historia al-
legoria tropologia sit. tunc credant. qd si i
multis assignari possit igne. ubiq; tñ obseruā
aut difficile ē aut i possibile. Sicut em̄ i artihis
i hōmōi orgāis musicis nō qdā oīa q̄ tangū
aliqd i sonāt canorū sed tñ corde. cetera tñ i
toto cythare corpe ideo facti sūt. ut eēt ubi nec
terēt. i quo tēderē. illa q̄ ad cantilene sua
uitatē modulatur. i ē artifex. ita i diuinis elo
quijs qdā pōita sūt q̄ tñ spiritalit̄ itelligi vo
lūt. qdā vō morū grauitatē deseruiūt. qdā
etiā scdm simpliciē sensū historie dca sunt. nō
nulla autē que i historie i allegorie i tropo
lice uēient exponi pnt. Unde nō amirabili
oīs diuina scriptura ita p̄ dei sapiām uēient
suis p̄tibz aptata ē atq; disposita ut q̄qd
i ea stinet aut vire cordarū spūal̄ itelligē
sua uitate i sonet. aut p̄ historie seriē i lre soli
ditatē misterior dca sparsim pōita. stinens
i q̄si i unū i nectēs ad modū ligni i caui sup
extensas cordas simul copulet earq; sonū cā
piēs i se dulcorē auribus i serāt. quē nō solū
corda edidit sed i lignū modulo corpis sui
formauit. Sic i mel i fauo grauius i quicqd
maiori exercitio q̄rit. maiori etiā desiderio
i uēit. S̄porter q̄ sic diuinā tractari scripturā.
ut n̄ ubiq; historia n̄ ubiq; allegoria n̄ ubi
q̄ram i tropologia. sed singula i locis ^{suis} p̄ ut cō
postulat i petent assignare. Bepe tñ vna

eadem lea oia simul inueniunt. sicut historie
 ueritas et mystica aliqd per allegoria insinuet. et
 quid agendum sit per tropologia demostret.

Quod res etiam significant in diuina scriptura

Sicdum etiam qd in dno eloquio non tantum uerba
 sed res etiam significantes sunt. qd modus
 non adeo in alijs scripturis inueni solet
 philosophus sola uocum nouit significatione
 sed excellens est valde et significatio quam uocat.
 qd hanc usus instituit illam natura dictauit
 Hec hominis uox est. illa dei ad homines Hec plura
 operit. illa creata subsistit. uox tenuis est nota
 sensum. res diuine rei est simulacrum Quod
 sonus oris qui sit subsistere incipit et desinit
 ad uocem. ad uocem mens est. h^o ois spaciū ad
 quod ad eternitatem Ratio mentis intrinsecū ubi est
 quod sono uocis id est uerbo extrinsecū manifestat.
 et diuina sapientia quā de corde suo per eructauit
 inuisibilis. per creaturas et in creaturis agnos
 citur Ex quo nimirum colligitur quā profunda in
 diuino eloquio requirēda sit intelligētia.
 ubi per uocem ad intellectum. per intellectum ad rem. per rem
 ad uocem. per uocem peruenit ad ueritatem Quod
 dum quidam minus docti non considerant. nullā in
 eis est subtilitatem estimant ubi exerceri
 possint ingenia et ob h^o ad philosophorum scripturas
 se transferunt. qd perfecto nil aliud ibi capiunt
 nisi solā lre superficialē. ueritatem ueritatis ignorātes
 Quod autem res significantes sunt requirant

p̄ca tua. Inuertere ad me ⁊ v̄dīmā te h̄o ad v̄m
 nō igrūt. **Nā** altera p̄s ē cū p̄ca delect. et
 nā dīat me Ies tu. ⁊ altera cū dīcīt Inuerte
 ad me ⁊ v̄dīmā te ȳo ad v̄m nō igrūt qui
 si inuertant p̄ca eorū delect. **P**er h̄ac em̄
 r̄gulā sic ad oēs loquit̄ scriptūa ut ⁊ boni
 ⁊ dargūā cū mal. ⁊ mali laudē p̄ bono
Sed quid ad quē ptineat. q̄ p̄ndet legem dis-
 cet. **T**ercia r̄gula ē de l̄ra ⁊ spū id ē de lege
 ⁊ gr̄a lege p̄ quā p̄cepta faciēda amonēt
Gr̄a p̄ quā ut opemur uiuam. **Nā** qd' leg
 nō t̄n historialiter sed etiā spūaliter itelligēda
 sit. Namq; ⁊ historialiter oportet fidē tenere.
 et spūaliter legē itelligere. **Q**uarta r̄gula ē
 de sp̄e ⁊ de ḡne p̄ quā p̄ toto p̄s ⁊ totū pro-
 pte accipit̄. veluti si v̄m pplō vel ciuitatē
 loq̄t̄ deus. ⁊ t̄n itelligat̄ deus om̄e
 dīge mūdū. **Nā** licet adīsus v̄nā ciuitatē
 babilomā p̄ ysaia p̄ph̄am dñs immet̄ t̄n
 dū tra eā loquit̄ trāsīt ad genus de sp̄e. et
 iuerat tra totū mūdū sermone. **C**erte si nō
 dīat adīsus orbē v̄mūsum. nō addet infra
 ḡnālē ⁊ dispergā oēm̄ trā ⁊ visitabo super orbem
 mala ⁊ cetera q̄ sequū̄ ad iternationē mūdī
 p̄nēcia. **H**ic ⁊ adīcet. **H**oc ē silū qd' cogi-
 tauit sup̄ oēm̄ trā ⁊ hec ē man⁹ extensa sup̄
 omēs gentes. **I**tem postquā sub p̄sona babilōis
 arguit v̄mūsum mūdū. rursus ad
 eandē quasi de ḡne ad sp̄em inuertit dīcēs.

que eadē ciuitati specialit' intrerūt. **E**cce ego sus-
citabo sup' eos medos. **N**ā regnāte balthasar
a mediis obtenta ē babilonia. **S**ic ex p'sona
vni' egypti totū vult itelligē mūdū dīcēdo
et dīcēdo facia' egyptios adūsus egyptios
regnū adūsus regnū. cū egyptus nō multa
regna. sed vnu' habuisse describat'. **E**ūta ē
regula de t'pib' p' quā aut p's maria t'p'is
p' mīorē p'tē t'ouat'. Aut p's mīma t'p'is per
maiorē p'tē itelligit'. **S**ic ē de t' duo d' mīe sepul-
ture. dū n' tribus diebus pleis ac noctibus
iacuerit ī sepulchro. sed tū a p'te totū n' dū
itelligit'. **V**el sicut illud qd' quadringētis annis
p'dixit deus filios isrl' ī egypto seruītuos et
sic moe egressuros. **E**ū tū dīcēte ioseph
egyptio dīcātī sūt. **N**ec scātī p' quadringētos
ānos egressi sūt. ut fuit ī p'missū sed qd' n'
gentis triginta annis pactis ab egypto trāsfe-
rūt r'cesserūt. **E**st et alia de t'pib' figura per
quā qdā q' futura sūt quasi iā gesta narrā.
ut ē illud foderūt man' meas et pedes
meos. et dīmīauerūt oīa ossa mea. et dīmī-
serūt sibi vestimēta mea. et hys silia ī quib'
futura quasi iā fca dīcāt'. **S**ed aut q' adhuc
faciēda sūt. tamquā fca narrāt'. **E**ūta
ea que nob' futura sūt apud dei et'ntatē
iā fca sūt. **E**ū appē qm' aliquid faciēdū
p'nuat'. sed ī nos dīcāt'. qm' v'ō q' futura
sūt iā fca dīcāt' sed ī dei et'ntatē accipiedū

sunt. apud quē iā oīa facta sūt q̄ futura sunt
 Sexta regula ē de recapitulatioe **Recapitula**^o
 est dū scriptura redit ad illud an̄ narratio iā
 trāserat. sicut cū filios filioz noe p̄mēorass^z ^{Scriptura}
 dixit illos fuisse i linguas ⁊ gētib⁹ suis ⁊ tū
 postea quasi h^o eā i h^o ordine tpm r̄quirit^r
 erat iquit oīs ēra labij vnius ⁊ vox oībus
 una erat. Cū g^o scdm suas gētes ⁊ scdm
 linguas erant. si una lingua oībus erat. nisi
 q̄ ad illud qd iā trāserat i recapitulatio ē
 trāversa narratio. Septima regula ē de dyabolo
 ⁊ corpore ei⁹ q̄ sepe dicit^r ipi i capite. q̄ suo
 magis ueniūt corpi. Sepe videt^r ei⁹ dca^o ^{no}
 mēbroz. ⁊ nō nisi capiti agnūt. Ex nōie quippe
 corpus itelligit^r cap^o ut ē illud i eua^o de ztra
 nys tritico admixtis dicente dñō i nimias
 homo h^o fecit. hōiem ipm dyabolū vocans.
 ⁊ nōie corpus cap^o designat. Item ex nōie ca
 pitis significat^r corp⁹ sic i eua^o dicit^r duodeci
 vos elegi ⁊ vn⁹ lex vob⁹ dyabol⁹ ē. iudā vnq̄
 idicās qui dyabolū corp⁹ sūt. Apostota quippe
 angelus ē caput oīiū quoz ⁊ hui⁹ i capite
 corp⁹ sūt oēs. nq̄. Sicq̄ cū mēbris suis vn⁹
 ē. ut sepe qd corpi ei⁹ dicit^r ad eū pot^r i ferat^r.
 rursum qd illi ad mēbra itoz ipi i deriuant.
 Sicut i ysaia ubi cū i tra babiloniā h^o ē i fu
 sione id ē tra dyabolū corp⁹ mltā dixisset.
 sermo pphetiq̄ rursus ad corpus cap^o id ē ad
 dyabolū oraculi smāz deriuat dicens.

Quo accidisti de celo luifer. qui mane orie-
baris *Quid studium impediatur*

Postquam certam materiam labori demo-
stravi & descripsi. & eas scrip-
turas que ad diuinam papue pincet
lacione sue nobis assignando detinuerim
osequens esse videtur ut & de modo & ordine legendi
aliquid dicam. quatinus ex hijs que dicta sunt
agnoscat. cui rei studium impendere debeat. ex
hijs vero que dicta sunt eiusdem studij sui modum
& rotem accipiat. Quia vero facilius quod
agendum sit intelligimus si prius quid non sit fa-
ciendum cognouerimus. instruendus est prius quod
cauere debeat. ac deinde informandus qualiter
ea que agenda sunt perficiat. dicendum quod quid sit quod
ex turba discendum quorum multa & ingenio
pollet. & viget exercitatio. tam parua et
mirabiles inueniantur quibus ad scienciam peruenire
possunt. & ut de illis taceamus qui nati sunt ebetes
& tardi ad intelligendum hoc maxime mouet & dig-
num quod videtur unde hoc accidat. quod duo pari
ingenio & equali studio in laudem intendat. non
in simili effectu eius intelligentiam consequatur
Alter cito penetrat cito quod arit apprehendit.
alter diu laborat & parum perficit Sed sciendum
quod in quolibet negotio duo sunt notia. opus
videlicet & ratio operis. que ita sibi annexa sunt.
ut alterum sine altero aut inutile sit aut nimis
efficax Verumptamen melior ut dicitur prudentia

i tanta

ē fortunūdie. q̄r 2 pōdera aliqn̄ q̄ virib⁹ mouē nō
 possum. . arte leuam. Sic minirū ē iōi studio q̄
 sine discreciōe opat̄. laborat quidē sed nō p̄ficiat.
 2 q̄si aerē verberas dures i vētū fundit. Aspicit
 duos p̄t siluā trāsēntes. 2 hūc quidē p̄ deuā
 laborantē. illū vērō recti itineris legentē spēdia
 pari mō cursū tendit sed nō eque p̄ueniunt.
 Quid autē scripturā dixim⁹. nisi siluā. can. I
 smas quasi fructus quosdā dilassios legendo
 carpin⁹. tractando ruminam⁹. Cui gō itāta
 mulatūdie librorū legēdi modū 2 ordinē nō
 custodit quasi i densitate saltus oberzas tra
 mite recti itineris p̄dit. Aut dī sp̄ discēntes
 nūquā ad scāz p̄uenientes. Tantiū em̄ valet
 discreciō ut sine ipā 2 oē oīū turpe sit 2 labor
 iūat. Ut autē vniūsalit̄ 2 plectamur tria sūt
 q̄p̄apue studiis legēdi sūt nāia obesse
 solent. Negligēcia imprudēcia fortuna. Neg
 ligēcia ē q̄n ea q̄ discēda sūt. v̄l prorsus
 p̄mittim⁹. v̄l min⁹ studiose discim⁹. Impru
 dēcia ē q̄n 2 grūi ordinē 2 modū i hys que
 discim⁹ nō seruam⁹. Fortuna ē i cūctū sine
 casu nāliter atigēt. q̄n paup̄tate v̄l infir
 mitate v̄l nālī tarditate. sūt eā doctorū
 varitate. Quia ai aut nō inueniunt q̄m doceāt.
 aut q̄ bñ doceant. a p̄posito nō trahimur.
 In hys autē tribus de p̄mo quidē id ē negligē
 cia laoz amonēdus ē. De scō vērō id ē imprudē
 cia amonēd⁹ ē. De t̄cio autē id ē fortuna aduūadus ē.

Quid sit fructus diuine lectionis

Quisque ad diuinā lēonē eruditus
accesserit. p̄mū qual' sit fructus eius
agnoscat. Nichil em̄ sine cā appeti ddr̄.
n̄ desideria trahit qd' utilitatē nō p̄mittit.
Hem̄ ē diuine lēonis fructus. qz mentē p̄
sciām erudit. p̄ moribus ornat. docet qd' scī
delectat & quod imitari expediat. Quorū alter
id ē scīa magis ad historīā & allegoriā. alter
id ē instructio morū ad tropologiā magis res
piciat. Oīs diuina scriptura r̄fert̄ ad hunc
finē. Hanc quāuis magis expediat ēē iustū
quā sapiētē. scio t̄m̄ plures ī studio sacri eloqui
sciām appetē quā p̄uitē. Ego aut̄ puto qm̄
neutrū ipso & utrūq; nām & laudabile ēē
sentio. quid aut̄q; itētiōi p̄petat paucis absol
uā & p̄mū de eo qd' moralitatis grām amplect
it̄ expediam. *Quo legenda sit scriptura
ad correctionē morum?*

Qui v̄tutū noticiā & for̄m v̄nēdi ī sac
q̄rit de q̄o hos libros magis legē debz.
qui hui' mūdi itēptū suadēt & ann
ad amorē iditoris sui attendūt. Ecce q̄ v̄nēdi
trānitē docet. q̄lit v̄tutes acq̄ri & via de
clīnari p̄nt̄ oñdūt. p̄mū em̄ q̄rite v̄gnū
dei & iusticiā ei'. Et q̄si dicat. Et celestis p̄rē
gaudia desiderate. & quib' iusticię meīs ad
ea p̄ueiat̄ solet̄ īquirite. Utrūq; bonū utrūq;
netm̄ amate & q̄rite. Si amor ē. oīosus ēē

nō p̄t puenire desideratis. **D**iscat quo pueniat
 quo tendat. **N**ec vērō scā duob⁹ mōis opat⁹.
 videlicet exēplo ⁊ doctrina. qm̄ eorū dē ad dīsa
 plmā nr̄az p̄nēcia dīscam⁹. **I**nter q̄ b̄ssimī
 ḡgorij scripta singulatim amplexāda estimo
 Quē q̄ p̄ ceteris mī dulcia ⁊ cēne vite amore
 plena sūt visa silenāo nolui p̄terire.

Oportet autē ut qui hanc ingressus fuerit via
 i libris quos legit nō solū colore dictaminis.
 sed v̄tutū emulacōe dīscat p̄uocari. **U**t cū nō
 tam v̄borū pompositas. aut dīnatio. quā
 v̄tutis pulchritudo delectet. **E**ciat etiā ad p̄p̄i
 tū suū nō decere ut iam raptus desiderio scā
 obscuras ⁊ p̄funde itelligēcie scripturas exā
 rat. i. quibus magis occupet̄ aīn. **I**quā edifice.
 ne sic cū sola lāo teneat. ut a bono ope vacare
 p̄pellat. **C**riāno p̄lō lāo exhortatō debet ēē
 nō occupatō ⁊ bona desideria pascere nō
 necare. **R**elatū m̄ aliqui memini de quodā
 sano p̄babilis vite viro. q̄ tanto scāz scrip
 turaz amore flagrabat ut eis dīminū īpen
 deret studiū. **C**ūq̄ i dies crescente scā cresceret
 ⁊ desiderū ei⁹. cepit tandē scā sapia ⁊ elatus.
 īprudentē scriptis simpliciorib⁹ scripturis.
 p̄fida queq̄ ⁊ obscura rimari. atq̄ enigma
 tib⁹ p̄phaz enodādis ⁊ mīstias sac̄mentoz
 it̄lectib⁹ vehemēt⁹ insistē. **S**ed mēs hūana
 nō tm̄ sustinēs pondus. cepit mori ⁊ rei mag
 nitudinē ⁊ it̄eris assiduitate deficē. tātaq̄

huiusmodi occupatione occupandis animis insidi. ut non
solum in ab utilibus sed etiam necessariis actibus
cessaret. **V**erum si quidem in ierarum cunctis quae legem
ad edificandam vitam suam cepit. quod discretione
moderamine uti noluit easdem nunc occasione
erroris habebat. **S**ed misericordiae divinae
tandem per revelationem amonitus est ne amplius
harum scripturarum studio incuberet. sed secundum
primum vitam et minimum triumphos aliasque tales
simpliciter stilo dictatis frequentare insuesceret.
Ergo in brevi ad pristinum statum reductus tantam
internae quietis gratiam acceperat meruit ut vere
eo illam domini vocem impletam diceret qua ipse nostrum
laborem et dolorem considerans per nos consolari voluit
dicens **V**enite ad me omnes qui laboratis et onerati
estis. **E**go reficiam vos. **E**t demum inuenitis
equum animabus vestris. **H**oc exemplum ideo apposui
ut ostendere eis qui in disciplina non tractant
sed vitam positam sunt non oportere laconem esse
fastidio sed oblectamento. **N**am et propheta non
nouit inquit tractatam suae negotiationem. **I**eremi
bo in potentiam domini. domine mirabor iustitiae tuae
solus deus docuisti me ex iuuentute mea
Qui enim ad occupationem scripturarum et ita
dicam ad afflictionem spiritus legit. non philosophatur.
sed negotiatur. quod vix tam vehemens intentio.
vicio superbie careat potest. **Q**uid autem de lacone sim
pliciter pauli dicam qui ante imple legem voluit.
quam discere qui nobis exemplo perfectus factus est

p̄t nō audtores neq̄ lōres legis. sed factores
 p̄t iustos ēē apud dēū Cōsiderādā p̄terea
 qđ lōr duob̄ mōtō aīo fastidiū īgerē solet. 4
 affligē sp̄m. 4 qualitate videbāt si obscurior
 fuerit. 4 quātante si p̄lixior extiterit. ī quo
 utraq̄ magis uti moderamēte oportet. ne qđ
 ad ēfessionē q̄sitū ē. sumat̄ ad suffocationē
 Sūt quidā legē volūt. noli attendē. sufficiat
 tibi. nichil tua iterē an nō oēs libros legeris
 Infinitus ē nūc librorū. tu noli seq̄ īfinita
 Ubi finis nō ē. ēē r̄quies nō p̄t Ubi r̄quies
 nō ē. pax nulla ē. Ubi pax nō ē. deus h̄itare
 nō p̄t In pace īquit p̄ph̄a f̄uit ē loais eius.
 4 ī s̄ron h̄itatio eius In s̄ron. sed ī pace s̄ron ēē
 oportet. sed nō p̄cā amittē Contemplantē
 4 occupari noli Noli auarus ēē ne forte sp̄
 egeas Audi salomōnē. audi sapiētē 4 discē
 prudēciā Fili mī īquit cōplūm h̄ys ne r̄q̄ras
 Faciēdi plures libros nullus ē finis frequēs
 em meditatio carnis ē afflictio Ubi ē ergo
 finis Finē loquēdi oēs p̄t audiam
 Deū time 4 mādātā ei 4 obserua h̄ ē oīs
 homo *lectionem esse m̄p̄ientū opus*

Amo p̄ h̄ys q̄ sup̄ 1 perfectorum 2
N mēorāui estimer me lector diligē
 cā īp̄hendē. cū ego p̄oais diligētes
 lōres ad p̄p̄itū hortari itendā. 4 eos qui
 libet̄ discūt laude dignos oñdē Sed ibi loant̄
 sū erudit̄. nūc aut̄ erudiēdis. 4 doct̄nā

q̄ p̄ncipiū ē discipulū ioh̄an̄is. Illud studiū
v̄itū. istis mō iteri exercitiū l̄ionis p̄pōitū
ē Sic tñ ut ne hī v̄itate careant. n̄ illi p̄orsus
l̄ionē omittāt. Nā sicut min⁹ p̄uidū ē opus
qđ nō p̄cedit l̄io. ⁊ doctrīa min⁹ v̄al⁹ quā nō
sequit⁹ bona op̄atio. **O**portet autē sūmope
⁊ illos cauē ne forte ad ea q̄ r̄tro sūt aspiciāt.
et istos solari si vbi illi sūt qñq; pueri de
siderant. **V**trōsq; g⁹ exerceri ⁊ vtrōsq; p̄mo
ueri iucit. **N**emo retro abeat. ascendē licet.
sed nō descendē. **S**i v̄eō n̄dū ascendē potes.
sta ī loco tuo. **L**iber a culpa nō ē. q̄ alienū vsur
pat offiā. **S**i monachus es qđ facis iurba?
Si amas silēciū cur te clamantib⁹ assidue itēē
libet. **C**u sēp ieiunias ⁊ fletib⁹ isiste debes.
⁊ philosophari q̄ris. **S**impliatis monachi.
philosophia ei⁹ ē. **S**ed docē ique alios volo
Nō ē tñ docē sed plangē. **S**i tñ doctor esse
desideras. audi quid fāas. **V**ilitas h̄itus
tui. ⁊ simplicitas vultus. ī nocēcia vite.
⁊ sātas s̄isacōis tue. docē debēt hōies. **M**elius
fugiendo mūdū docēs quā sequēdo. **S**ed adh⁹
forte p̄sequis ⁊ quid iques. ī me saltem
si volo discē ī licet. **S**up̄ dixi tibi legex
occupari noli. **E**xercitiū tibi p̄t ēē l̄io sed nō
p̄pōitū. doctrīa bona ē sed īspiciatū ē. **C**u v̄ero
te p̄sēm fore p̄miseras. ⁊ ideo t̄ nō suffiāt si
īapiētib⁹ cōequaris. plus āquid te facē oportet.
Cōsidera g⁹ vbi sis ⁊ quid agē debeas facile

De quatuor gradibus
 totum sunt quatuor nunc et
 in corpore. et quasi per quod
 hanc personam subleuatur
 in medietate. et o et o
 et in placet. et qua est
 et in hoc omni eadem est
 et. Unde psalmi ai
 et in hoc in sua subleuatur
 in medio nunc. De h
 et in hoc in sapientia est. in
 et in hoc in quid
 et in hoc in prior et
 et in hoc in dat. sed
 et in hoc in quarta
 et in hoc in lego
 et in hoc in facit. in
 et in hoc in munda per
 et in hoc in medietate
 et in hoc in deo
 et in hoc in pauca sunt
 et in hoc in quod
 et in hoc in ante
 et in hoc in per. fine
 et in hoc in et
 et in hoc in subleuatur
 et in hoc in et
 et in hoc in et
 et in hoc in et

agnosce *De quattuor gradibus*

Quattuor sunt in quibus nunc exercetur
 vita iustorum. et quasi per quosdam gradus
 ad futuram perfectionem subleuatur. Videlicet
 laus sue doctrina. meditatio. oratio et operatio. Cuius
 tu namque sequitur contemplatio in qua quasi quodammodo
 praecedunt fructus in hac vita. eademque sit boni operis
 merces peragatur. Unde psalmi 1 ai de iudicio
 deliquitetur. Immediatim ea statim subiungit. In aequi
 tudine dei et tribuatur multa. De hijs quatuor
 gradibus. primus id est laus incipit et. secundus id est
 contemplatio perficitur. Et de medijs quidem quanto
 plures quis ascenderit tanto perficietur erit. Vbi
 gratia prima laus intelligenda dat. secunda meditatio
 dat consilium. tertia oratio petit. quarta operatio
 quinta contemplatio iuuat. Et si ergo leges et intelligentiam
 habes. et nosti quid iustitiam sit. iustum bonum est.
 sed adhuc tamen minime sufficit mundus perfectus est.
 Quando itaque ardeas consilium et meditare quod et qualem
 implere valeas quod faciendum te didicisti. Multum
 enim multa sciatis habere. sed pauca sunt quae nouerit
 qualiter facere oporteat. Rursus quoniam consilium hominis
 infirmum est et inefficax sine domino auxilio ad orationem
 erige. et eius adiutorium pete. sine quo nullum
 potes facere bonum. ut videlicet et gratia que
 praeueniendo te illuminauit. subsequendo eadem pedes
 tuos dirigat. in uiam pacis. et quod adhuc sola vo
 luntate est. ad effectum bone producat operationis.
 Deinde restat et nunc ad bonam operis laudatorem

ut qd' orando petis. opando mereris acipe
Teu opari vult de i. nō cogero sed iuuari
En solus tu nil p'ficias. si solus deus opat' tu
nil mereris. *Opet' g' deus ut possis. operis*
ut tu ut aliqd mereris Via ē opatio bona qua
itur ad vitā. Qui vitā qrit. p' hāc viā curat
Cōfortare & iuuat' age. Habet h' via p'mū
sūm. quocies ei laboribus fangati. sup'm
grā respiciēs illustram gustates & videntes
qm suauis ē dñs. siq' sit qd' sup' dñm ē. qz
qd' o'ro qrit' & teplaao iuuat' *Vides g' quo p'*
hos gradus ascendit' p'ficio & currit. ut qui
isra i'māserit. p'ficio ēē nō possit. Apōitū ergo
nō debet ēē semp ascendē. sed qm tanta ē
mutabilitas vite n're. ut i eodē stae nō possim.
cogim sepe ad trāsacta respicē. & ne amittam
illud illud i quo sum. i petim. Iqñz illud qd'
trāsum. Verbi grā. Qui i ope strenuus ē.
orat ne deficiat. qui p'ab' i'sistit. ne orando
offendat. meditat' quid orādū sit. & q' aliqn
i p'prio & filio min' i'sidit. roēm & sult. & sic
euēit ut cū ascendē semp sit nob' uolūtas.
descendēti aliqn nos cogat nātūas. ita tñ
ut i uolūate nō i nātūate apōitū n'r & i'sistat
Quod ascendim i p'pōitū ē. qd' descendim i p'ter
p'pōitū. Nō h' g' sed illud p'riapale ēē debet
De tribus gradibus lectorū

Satis ut puto apte demonstratū ē p'ueat
& ampli' i quid de se p'mittēbus

nō idē ēē pōitū cū tēpētibus. sed sicut illi hāte
 aqūd cedit. qd' isti sine culpa imūe agē pnt.
 ita etiā ab istis aliquid i'quirat quo illi nūdū
 obligati sunt

Nūc igit' ad pmissa solūda redeo ut vi
 deliat ostendā qualiter eis dīna scriptura
 legenda sit qm adh' itea q'nt solā scāz. Sūt
 nonnulli qui dīne scripture scāz appetūt. ut ul
 diuicias gregēt. l' honores obtineāt. vel
 famā acquirāt. quoz itēcio quātū puerfa.
 nō ē miserāda Sūt rursus alij quos audie
 ūba dei & opa ei delectāt discē. nō q' salutifera
 sed q' mirabilia sūt. Scūtari ardhana &
 i'audita gnosce volūt. multa sciē & nil facē
 Inuanti mirāt potēciā. qui nō amāt scāz
 max' Hos g' quid aliud agē dicā. quā p'coma
 dīna i' fabulas mūre Sic t'heatralib' ludis.
 sic scēnis carmib' itendē solem'. ut sq' audi
 tū pascam Inō am' Qui mod' tū nō tam
 pfundi quā adiuuari censeo oportē. quora
 volūtas p'p' nō m'aligna sed i'pūda Alij
 vero idēto sacra scripturā legunt. ut scdm
 apli p'p' pati sint oī poscēti readē rōz de
 ea fide i' qua pōiti sūt Videliat ut i'mitos
 v'itatis fortit' destruat. nūc i'eruditos do
 ceat. ipi p'fatus v'itatis agnoscat. et
 alia dei secreta icelligētes arā i'amēt. quoz
 nimir' deuocio laudāda ē. i'mitatio dīgna
 Triā g' sūt g'ia homi sacra scripturā legentū

quorum quidē pmi miserādi. scdī iuuādi. tūc
laudandi. Nos vō qz oībus dīcūlū itendim
qd bonū ē i oībus augē apīm. ⁊ qd pīfū
mutare oēs itelligē volum⁹ qd dīcīm⁹.
oēs facī qd hortamur

*Inapit Liber sextus quo legenda sit sacra
Scriptura. querētibus scāz in ea*

No tibi lōr ordīne sēz modum
ppono. q̄ si diligēt⁹ īspexeris
facile tibi iter legēdi patebit
In horū vō dīderatōe nō oīa
tuo īgemo rēliqūa. nēq; per
meā diligētiā satisfēeri tibi
pmitto sed sic breuē qdā pībādō bīfarrā
ut ⁊ pōita aliq; quib⁹ erudiaris. ⁊ pēmissa
aliq; q̄b⁹ exercearis īuētās. *Ordīne legēdi*
sapi quadrifarū ēē amēorauī illū i dīscipulis.
aliū īlibris. aliū ī narratōe. atq; aliū ī
expōitōe. Que qualē i dīna scriptura
assignāda sūt nondū oīdi. *De ordīne quē*

Rīmū g' hūc ī dīsciplīnē
Pordīne quē dīcūt i dīscipulis iter
hystorīā allegorīā tropologīā dīnū
lōrē dīderare oportet. q̄ horū alia legēdi
ordīne pcedant. ī quo illud ad mēorīā rēuocā

nō inutile qd' i edificijs fieri aspiciat. Nbi quide
p'mū fūdamētū ponit. deinde fabrica supedi-
ficat. ad ultimū sūmato ope. dom' colore
supducto vestit. *De hystoria.*

Sicut nimirū i doctrina fieri oportet. ut
videlicet p'us hystoriā discas. et rez
gestarū v'itātē a p'ncipio repetens
vsq' ad finē quid gestū. et qū gestū sit. et a quibus
gestū sit. diligēt' mēorie iūneas. Hec enī
quattuor p'apue i hystoria iquēda sunt
Persona *Negoaiū* *Locus* *Tempus* Neq' ego
te p'fate subtilē fieri posse puto i allegoria.
nisi p'ri' fūdatius fueris i hystoria. *Noli*
stēpnere mīma h' paulatī deflunt q' mīma
stēpnit. Si p'mū alfabetū discē stēpsisses.
nūc it' grāmatics tū nomē nō h'rēs. S'cō
quosdā ēē qm statū philo sophari volūt. fa-
bulas pseudo aplis v'liquēdas aiūt. quoz
sāā forme asini filis ē. *Noli* h'modi imitari
puis ibutus temptabis grādia tutus.
Ego t' affirmāe audeo nichil me vniq' qd'
ad erudiāoz p'tinēt stēpsisse. sed multa
sepe didicisse. q' alijs ioco aut delirāmēto
ēē filia vident'. Nēmī me dū adl' scolaris
essēm elaborasse. ut omī rez oāt subiectarū
aut i vsū v'ienatū vocabulā sārē. p'pendēs
libere rerū naturā illū nō posse s'sequi q'
earūde noīa adl' ignoraret. Quociēs sophis-
matū meoz q' grā breuitatis vna vl' duabq'

^{me}
i pagina dñom^b signauerā a me ipso condi-
amū exegi debitu ut ismāz. qñomū. oppositio
nū omī fere quas didicē. & solutiones meo-
riter teneat nūz. Causas sepe ipso et
dispositio ad inuicē controuersie. qd i thoris qd
oratoris qd sophiste officiu ēē diligenter
distinxi. Calculos i nūz posui & nigris pau-
nietū depngi carbomb. & ipso exemplo
oail subiecto. q apligomj. q artogomj. que
erogomj ēē differēcia patent demonstrau
Qtrū ne quadratū equilatū duob lateribz
i se multiplicatis embadū implere posset utro-
biqz discurrere podismo didia. Sepe noctur-
n i horoscopis ad hybna p uigilia exultau
Sepe ad nūz pñsū i ligno magabam pro-
dine solebam. ut v uoā differēcia aure
papere. & am pñ mellis dulcedie oblec-
tare. Hec quidē puerilia fuerāt sed tñ
nō iutilia. n ea sare nūc stomachu onerat.
Hoc aut tibi nō iplio ut meā scāz q uel
nulla ul pua ē iactite. sed ut ostendā tibi
illū iedere apñssie qui ied ordmate. neqz
ut quidē dū i magnū fac salū uolūt.
papiant iadūt. Sicut i dñm i ita i setēcie
quidā gradus sūt. Sed diās aulca iueiun
i hystoris q nulli i uident utilitatis. Quae
i hui modi occupabor. Sñ diās. Multa
siquidē sūt i scripturis q i se osiderata nihil
expetēdū hēre uident. Et ue tñ si alys quibz

coherent *paucrio* et *itoto suo trutinaueris*.
nāia piter et *spetēcia* ēē videli. *Alia* ppe se
 sādā sūt. *alia* aut quāuis ppe se nō videant
 nō laboro digna. qz tñ sine ipso *illa* enudiate
 sari nō pnt. nullaten *debat* negliget pterri
Alia discē videli postea nichil ēē supflūū.

Coartata scā nō ē *ioāda*. *De* libris aut q
 ad hāc lāonē magis vales sūt. si qd m videat
 quis. hos magis frequētādos estimo. *Genesi*
Exodū *Iosue* *libz iudici* et *Regū* et *palippo*
menon. *Novi* testamēti pmiū qētūor emā
 gelia de ^{hinc} *amō apłoz*. *Hy* vndeā magis ad
 hystoriā ptiē vident in. exceptis *hyis* quos
 hystorographos ppe appellam. Si tñ hui
 vocabulū significāōe largi *ueam*. nullū
 ē *ioāciēns*. ut sē hystoriā *dicam*. nō tñ
 rez gestaz narrāōnē. sed illā pmiā signifi
 cāōnē cui libet narrāōis. q scdm ppetetā
 tē vborū expmit. scdm quā accēptāōnē deo
 vtriusqz testamēti libros eo ordie quo supra
 mēorati sūt. ad hāc lāonē scdm trālē sensū
 ptiē puto. Et fortasse msi puer de videret
 i hē loco. aliq de mō *struēdi* pcepta tēpone
 rē. qz noui *diuinā* scripturā magis ceteris
 oibus i textu suo ēē *passam*. *Quibz* tñ idēo
 supsedē volo ne nōmā pponū tēpone exten
 dā. *Sūt* qdā locū dīna pagina. q scdm trām
 legi nō pnt. q magna discēreōe discernē
 oportet. ne vlt p negligēciā aliq pteream.

aut p[ro]p[ri]a diligētia ad id ad q[uo]d p[re]scriptu[m]
n[on] sūt diligēt[er] m[un]ime. sed violent[er] itorq[ua]mus
Noc ē g[ra]o l[oc]o q[uo]d ē p[ro]p[ri]u[m] l[oc]i. h[ic] cap[itu]l[u]m t[er]t[i]u[m] laboris.
vome b[on]i sulcatus multiplicā tibi fructu[m]
i[n] fero. Ordie cuncta gesta sūt. ordie itede per
vmbra puenit ad corp[us] i[n] figura discit i[n] ueris
u[er]itate. **R**ec h[ic] n[un]c dico ut p[ri]m[o] veteris testa-
mēti figuras labores euoluē t[er]m[in]a eius
dāi s[an]ctis. q[uo]d ad emagelij flūeta poranda
actas. **S**ed sicut uides q[uo]d oīs edificia fida-
mēto carēs stabit eē nō p[oss]t. sic ē etiā i[n] doctrina
fūdamētū t[er]m[in]a aut p[ri]m[o] p[ri]m[o] sacre scripture
hystoriae. De q[uo] q[ua]si de fauo mēl ueritatis alle-
gorie exp[on]it. Edificaturus g[ra]o p[ri]m[o] fūdamē-
tū hystoria pone. deinde p[er] significacionē
tipicā i[n] arcē fidei fabricā mentis erige. Ad
extremū u[er]o p[er] moralitatis grāz quasi p[er] pulcher-
rio sup[er]ducto colore domū pingit. **H**abes
hystoria q[uo]d dei fā mireris. i[n] allegoria q[uo]d
ei i[n] sacmēta credas. i[n] morali q[uo]d p[er]tine i[n] p[ri]-
m[is]teris. **L**ege g[ra]o discit q[uo]d i[n] p[ri]m[o] feat de i[n]
celū t[er]ra lege i[n] p[ri]m[o] plātauit de i[n] paradisi
voluptatis. i[n] q[uo]d posuit hoīes q[uo]d feat. pectā-
tē expulit. t[er]m[in]a erūpnas hui[us] s[an]cti deiecit
Lege q[uo]d ab uno hoīe omnia hūani g[en]is p[ro]p[ri]o
descendit. **Q**ualit[er] deinde pectātes unde
obruūt. **Q**ualit[er] noe iustū cū filiis suis i[n]
medijs aquis dina clemēcia saluauit. **Q**ua-
lit[er] deinde abrahā signatū fidei suscepit

1 p[ri]m[o] p[ri]m[o]

post uero isrl̄ i egiptū descendit. **Quo** deinde datus
 filios isrl̄ de egipto i manu moysi & aaron
 erant. p mare rubrū eduxit. i deserto pavit.
 legē dedit. i tra pmissiois locauit. **Qualiter**
 sepe peccatores i manū inimicorū suorū tradidit.
 & rursus penitētes liberauit. **Quo** pmiū per
 iudices deinde p reges pplm̄ regit. **Dauid** de
 postfetores accepit. **Salomonē** sapia illust
 uit. **Et** hic fletū quideā ānos addidit.
Deinde puaicātē pplm̄ captiuū i babilonē
 p manu nabugodonosor misit. **p** 70 annos
 p grū eduxit. **Ad** extremū uero nutate scō
 filiū i carne iā misit. **Uita** etnā penitētib9
 missis i mūdū vniūū aplis pmissit. **Ventū**
 sei sine scōz ad iudiciū pdixit. reddere
 vniūūq; scdm̄ opa sua. **p** cōtib9 uidelicet
 ignē etnā. iustis aut vitā etnā & i grū aut
 nō erit finis. **Vide** qz ex quo mūdus cepit.
 usq; i finē scōz nō deficiūt miserationes dñi.

De laionē **De allegoria.**
P hystorie sup̄ allegorie misteria
 iuestigare. ubi mea exhortatione
 opus ēē nō puto. cū ipa res satis p se digna
 appareat. **Uosse** te volo o lēz hō studiū nō
 tardos & hebetes sensus sed matura expatē
 igēna q̄ sic iuestigādo subtilitate teneant.
 ut i discerhede prudēciā nō amittāt. **Solidus**
 abus ē isto. & nisi mastice nō pt trāsglutiari
Quali s̄ moderamine uti te oportet. ut dum

inquedo subtilis fueris. i. presumendo temera-
rius non iudicaris. **Recolens** quod per ^{tra} ait. **Atrium**
suum tendit et parvum illud. et eo parit vasa
mortis. **Veniisti** ut ostendat super me divina scrip-
tura edificatio silem dixisse. ut per nunc fundamen-
to posito. structura in alium levatur. **plano** edi-
ficio silem. **Na** et ipsa structura habet. **Non** g-
pigeat si hac similitudine paulo diligenter
persequamur. **Respicit** opus cimetarii. **Collocato**
fundamento. linea extendit in directum. per d-
m dimittit. ac deinde lapides diligenter poli-
tos. in ordine disponit. **Alios** autem **alios** diligitur de m-
qrit. et si forte aliquos per me dispositioni res-
ponderis non invenerit. accipit limam. per minucia
perdit. aspera planat. et in forma ad formam
educat. et sic deinde reliquis in ordine dispositis
adiungit. **Et** vero aliquos deos invenerit qui n-
minui valet. n-
grue coaptari eos non
assumit. **De** forte dum silice frangere laborat.
limam frangat. **Incedit** **Rem** et propositum itine-
re ab i-
strepibile. sed intelligit ab i-
mitatione
dignam. **Fundamentum** in terra est. n-
semper politos
habet lapides. **Fabrica** super terram. et equalem
quirit structuram. **Sic** divina pagina multa
secundum localem sensum continet. quod et sibi repugnare
videntur. et non nunquam absurditatis aut impos-
sibilitatis aliquid asserere. **Spiritualis** autem intelli-
gentia nulla admittit repugnantiam in qua diversa
multa. adusa esse nulla possunt. **Quod** etiam

prima serie lapidū sup fundamētū collocādoz
 ad p̄tensā lineā d̄isposi vides quibz h̄q totū
 corpus r̄liquū cōmittit̄ & coaptat̄ significādoe
 nō caret. Nā h̄o quasi aliqd fundamētū extoat̄
 fabrice basis. h̄o fundamētū & portat sup
 p̄dita & a p̄on fundamētū portat̄ p̄mo fūda
 mētū isidēt oīa. sed nō coaptant̄ s̄imodo
 Quid & isident̄ & coaptat̄ itiq̄ p̄mū fabricā
 p̄ort & ē sub fabricā h̄o ē p̄ort fabricā & nō ē
 solū sub fabricā sed i fabricā. Quid subtra ē
 fundamētū signare dixim̄ i hystoria. fabricā
 q̄ sup edificat̄ allegoriā i sinuare. Unde et
 ip̄a basis fabricē huius ad allegoriā p̄tinē d̄bz
 a iulas ordinibz assurgit fabrica. & quisq̄ suā
 basim habet. Et multa sacmēta i diuina paginā
 d̄tinē. q̄ singula sua h̄nt p̄ncipia. Vis scire
 q̄ sint ordēs isti p̄m̄ ordo ē sacmētū t̄m̄at̄.
 Quia & h̄o scriptura d̄tinē qd̄ cū d̄z creaturā
 t̄m̄at̄ & vniuersū deī. Hic de nichilo fecit oēm
 creaturā visibīlē s̄q̄ & invisibīlē. ecce s̄cūo ordo
 Rōnali cāture dedit libez arbitriū & grām
 p̄parauit. ut mereri posset et̄nā b̄n̄dīcīe
 Deinde sp̄ore labētes p̄m̄iuit. & p̄sistētes ne
 āpli habi possent. cōfirmāuit. Que origo p̄c̄i.
 quid p̄c̄i. q̄ pena p̄c̄i sit i d̄icauit. Ecce t̄us
 ordo. Que sacmēta sub n̄ali p̄mū lege. ad ip̄a
 cōd̄z h̄o t̄z i stituerit. ecce quartus ordo. Que sub
 scripta lege ecce quintus ordo. Sacmētū i car
 naliōis verbi. ecce sextus ordo. Sacmēta noui

testamentum . et septimus ordo . Ipsi denique i sur-
rectiois et octavus ordo . Hic est divinitas
Hec illa spiritualis fabrica quod totum sacramentum . quod
quod ordinibus constructa . aliam extollit . Vis enim
quas bases agnoscat . Bases ordinum sacramentorum
principia sunt . Et ad laudem vestra . spirituale edi-
ficatur . edificium . In hystorie fundamentum in te
locata sunt . Restat tunc ipse fabrica bases firmare
Annu tendis potius examinare . quodrosi ordine
collocas . et tunc giras quodam futurorum mirorum vesti-
gia figis . Linea protensa recte fidei trames est .
et spiritualis operis bases . quodam principia fidei sunt .
quodam iudicariis . Debz siquidem prudens lector animare .
ut antequam spaciola volumina sequi librorum sic de
singulis quod magis ad proprium suum per professionem
vel fidei pertinet . instructus sit . ut quicquid per modum
invenit . tunc superedificare possit . Vix enim in
tanto librorum pelago et multiplicibus sinu-
anfractibus . quod minus et obscuritate animi legentis
sepe infundit . aliquid unum colligere non poterit .
quod non per summam in unoquoque cuncta dicam quod
aliquid cuncta principium firma fide subnixum ad quod
cuncta inferat agnoscit . Vis ut doceam te qualiter
fieri debz bases ista . Respice ad ea quod paulo ante
enuntiata sunt sacramenta civitatis . Multa iam de
illo libri facta sunt . multe date sine diffiales
ad intelligendum et propterea ad solvendum longum
est et onerosum est omnes adhuc persequi cum multa for-
tassis invencas in quibus magis turberis quam

confiteris. **N**oli istare sic nunquam ad finem venies
 Disce p^rbrauit^r et dilucide qd tenendum sit de
 fide unitatis. qd sane confiteri. qd sane debeas
 credere. **C**u aut p^rea lege ap^ris libros. et multa
 obscurare. multa apte abiguitate scrip^t iueneris multa
 q^u apta iueneris ad iung^e basi sue si forte
 iueiunt. **Q**ue abiguitate sunt ita interpretare ut no
 discordet. **Q**ue vero obscura iⁿseruasi potes
 Quod si intellectu eoz penetrare no potes.
 trahi. ne du p^rsumis conari qd no suffias p^r
 culu iacturas erroris. **N**oli ea tepne sed p^rea
 venerae. q^u audisti qd scriptu est posuit tene
 bras latibulu suu. **N**o si ena iueneris a qd
 stratu illi qd tu ia firmissa fide tenendu ee didicisti
 notu cotidie exped^e t^r iⁿit^r smas nisi p^r doct^r
 ores consulueris. et maxie qd p^rmusab^r q^u nuqua
 pla ee p^r inde iubeat sentiri agnoueris. **S**ic
 de sacm^{en}to altaris. sic de sacm^{en}to baptis^mi.
 affirmaciois iugij et oib⁹ q^u tibi annuata sunt
 semp^r fac^e debes. **V**ides multas scripturas lege^r
 q^u fidam^{en}tu^m veritatis no hnt^r et errores varios
 labi. et totas fere mure smas. q^u l^oco^{es} lege
 rit. **R**ursu alios vides qui scdm illa veritatis
 agnitione. q^u itus firmati sunt. quasi lib^r scrip
 turas ad ignuas it^rptacio^{es} flect^r nouerut.
 et quid a sana fide discordet. aut qd iueniat
 idicare. **I**n ezechie de legis qd rot^e aialia seq^u
 unt^r. no aialia rotas. **C**u abularet iquit
 aialia abulabat p^r et rote iuxta ea.

Et si eleuare aialia de terra. eleuabā^r sil^r & rote
Sed quippe metes quantū vultū. l. l. sūa pfiunt.
tū scripturaz scāz ardyna pfiūda ēē spū
cūte. ut q̄ simplib^r & adhuc stātib^r i terra
iace videbā^r. erectis sublimis appareant.
Nā sequit^r **E**ducat^r ibat spūs. illuc eūte spū.
& rote pū leuabant^r sequētes eū **E**pūs em
vite erat i rotis **V**ideo q̄ rote hec sequū^r
aialia & sequū^r spm **R**ursū alibi dicit^r
Tra occidit spūs aut viuificat **Q**uia nūmā
oportet dīm lōrē spūal^r itelligēte veritate
ēē solidatū. ut eū & trāz apias q̄ pūse nō
nūquā itelligi pnt. ad q̄lib^r diuicula nō
idmēt **A**uare atiqu^r **I**lle pplūs qui lege vite
accēpat & pbat^r ē. nisi q̄ sic solā trām
occidat^r secutur^r **E**nt spm viuificatē nō
hret **H**oc vō ideo nō dico ut quib^rlibet
ad volūtātē suā itptād^r scripturas pbeā
ocasionē sed ut ostēdā eū q̄ solā sequit^r trāz
dū sine errore nō posse iacē **O**portet g^o
ut & sic seqm^r trām ne sensū nrm dīm
auctoritatib^r pferam^r **I**. & sic nō sequamur
ut i ea totū veltatē iudiciū pendē credam^r
Nō trātis sed spūal^r iudicat oīa **N**ō s^o scire
possis trāz diuicacē nō de tuo sensu psumere.
sed erudiri pū & i fōrri oportet. & quasi quā
dā iōcuisse veritatis basem. cui tota fabrica
imitat^r pū dare **N**eq^r a tēpō erudiri psumas.
ne forte dū tu introduce te putas magis seductis

Quod doctoribus et sapientibus ista introductio credenda est.
 quia auctoritatem istorum principum et testimonio scripturarum
 tuarum ea est prout opus est. et facere et aperire possunt
 Cum iam introductus fueris testimonio scripturarum.
 legendo singula que docuerunt et firmavit. Sic mihi
 videtur. Cui me in istis imitari placuit liberos accipio
 Cui visum fuerit non ita oportet fieri. faciat quod
 placuerit non deinde. Hic enim plures hunc
 modum in legendo vel discendo non servare. sed quoniam
 quidam perficiant rursus non ignoro. Si quis d
 libri magis ad hanc lectionem pertineant. Ego
 puto principium genesis de operibus sex dierum
 Tres ultimos libros morisi de legalibus sacramentis
 Isaia principium et finem ezechiel. Job psalter
 rui Cantica canticorum Duo papue evangelia
 Matthei et Iohannis Epistolas pauli Canonicas
 epistolas Apocalypsim Papue in epistolas pauli
 que etiam ipso nomine designat utriusque testimonium
 perfectione se iuncte De troptologia nihil aliud
 ipse dicit quam quod superius est. excepto quod ad
 ea magis etiam quam vocum significat pertinet
 In illa enim naturalis iustitia est ex qua discipula
 morum morum id est positiva iustitia nascitur
 Contemplando quod fecerit deus. quod nobis facendum sit
 agnoscamus. Quia nam deum loquitur. Quia nam homines
 docet. Quia nam vobis parit et nihil in universitate
 ifeandum est.

Quod idem ordo librorum in hystoria vallego
 re lectione servandus est. Hystoria ipse

ordine sequit^r **U**t allegoria magis p^rtin^z ordo
significatio^r Quia sicut p^rdicat^r doctrina semp^r no
ab obscuris sed ap^ris et ab hys q^u magis nota
sunt exordiu^m sume debz. unde sequens est ut nouu^m
testam^{en}tum iⁿ quo manifesta p^rdicat^r veritas. iⁿ hac
l^ocione veteri p^rponat^r ut eade^m veritas figuris
adumbrata occulte p^rnuⁿciat^r Eade^m utroq^{ue} veritas
sed ibi occulta h^{ic} manifesta Ibi p^rmissa h^{ic} exhi
bita Audisti cu^m legeret^r iⁿ apocalypsi q^{uod} signatus
erat lib^r iⁿ neo iⁿueni^r poterat q^{uod} soluet^r signatu
la ei⁹. iⁿ leo de t^rbu iuda **S**ignata erat lex.
signate erat p^rphetiae. q^{uod} occulte t^rpa venire iⁿ de
p^rnois p^rnuⁿciabant^r **N**one t^r lib^r iste signatus
est videt^r qui dix^r **E**cce vgo capiet^r et pariet^r
filium et vobis nomen ei⁹ lemanuel **E**t alii **E**n
iⁿq^{uod} bethleem effrata p^rinda es iⁿ milib⁹ iuda.
ex te m^o oriet^r q^{uod} sit dux iⁿ isrl **E**gressus ei⁹ lab
nacio a dieb⁹ iⁿeternitatis **E**t p^ris **U**nq^{uod} s^ro dicit
h^{ic}o. **A**lsonatus est iⁿ ea et iⁿpe fudant^r ea altissim⁹
Et rursus **D**ni d^rni exitus moris **E**t iteru^m
Dix^r d^rno d^rno meo sede a dextris meis **E**t p^r
pauci de eode^m **E**cce p^rincipiu^m iⁿ die v^ritatis tue
Et daniel **A**spiceba^m iⁿ visioe noctis. et ecce ai
nubib⁹ iⁿ celis d^rno venit et usq^{ue} ad antiquu^m dieru^m
p^ruenit. **A**dde^m ei⁹ p^rate^m et honore^m et ip^su^m et regnu^m
et o^mes p^rpli tribus et lingue serm^o ei⁹ p^rdas ei⁹
p^rtas etna q^{uod} noⁿ auferet^r **Q**uod putas anq^{uam}
h^{ic} iⁿplere^m iⁿellige poterat **S**ignata erat et
iⁿ neo poterat signula solue^m iⁿ leo de t^rbu iuda

Hec g' fili dei & iduit naturā nrā. Hanc ē
 de v'gē. crucifixus. sepultus. & surrexit. ascendit
 ad celos. & implēdo q' pmissa sūt erat. apuit
 q' latēbat legē. & ewā q' agel & gabriel ad
 mariā v'gine mittit. Paritura p'nuat
 Recordor pphēne q' dicit. Ecce v'go concipiet. Legō qd'
 cū ēet ioseph i berlethem cū maria uxore sua
 pregnāte. v'nt t'p' ei & pariedit & peperit filiū
 suū p'mogenitū. quē agel & p'dixerat regnātū
 idomo dauid p'ris sui. Recordor pphēne Beth
 leem effrata p'uila cō i milib' iuda ex te
 m' eriat qui sit dux i isrl. Legō cursū. In
 p'ncipio erat v'bū. & v'bū erat ap' deum.
 & deus erat v'bū. Recordor pphēne q' dicit.
 Egressus es la die & eritans es. Legō v'bū
 caro f'm ē. & h'itauit i nob'. Recordor pphē
 ne q' dicit. Vocāb' nōmē ei i emmanuel id ē
 nob' s'c'i de i. Et ne forte sigula p'sequēdo
 fastidiū tibi faciā. nisi p' i'natūritatē xpi.
 p'dicacōez. passionē. & surreccōez atq' ascensionē
 & cetera q' i carne & p' carnē gessit agnoueris.
 v'at' figuraz. m'isteria penetrē nō valeb'.

Ordinē De ordine narrationis
 Narracōis illud maxie h' locū i si
 derādū ē. qd' d'ne pagie textus nec
 nālē sp' n' i' t'mū loquēdi ordinē seruet
 Eūa & sepe p' i'tiora p'orib' & cōpōit. sic ut cū
 aliq' enūauerit. subito ad sup'iorē q'si subse
 quēcia narrātiō sermo r'airrat. Sepe etiā

ca q̄logo it̄uallo distat. q̄si mor̄ succedēca
Inertit. ut videat̄ nullū spaciū t̄p̄o disūgisse
q̄nō disēnt ullū it̄uallo sermōis. *De ordine*

Expositio tria t̄n̄z. *expositio*
l̄rām sensū s̄māz. In oī narracōe
l̄rā ē. Nā ip̄e voces etiā l̄rē sunt.
Sed sensus s̄mā. nō i oī narracōe simul
inueniunt̄. Quedā habet l̄rām & sensū t̄m̄. q̄dā
l̄rām & s̄māz t̄m̄. q̄dā aut̄ h̄ oīa t̄n̄z. Nō
aut̄ narracō ad min̄ q̄ duo h̄rē debet. Illa
narracō l̄rām & sensū t̄m̄ habet ubi per
ip̄am prolacōnē sic apte a quid significat̄
ut nichil aliud īliquat̄ subitelligendum
Illa uēo l̄rām & s̄māz t̄m̄ habet. ubi ex sola
pronūciacōe nichil iape p̄t auditor nisi
addat̄ expositio. Illa sensū & s̄māz habet.
ubi & apte aliquid significat̄. & aliqd aliud
subitelligendū īliquat̄ qd̄ expositōe apte

Nā aliq̄ p̄frā ē. *De littera*
q̄n ad significandū id qd̄ dicit̄ nichil
p̄t̄ ea q̄ p̄dita sūt. ul̄ addē vel
minuē oportet. Ut oīs sapiā a dñō deo ē
Aliq̄n ī minuta. q̄n subaudiendū aliqd īli
quit̄. Ut senior elcē dñē Aliq̄n sup̄flua.
q̄n p̄t̄ īculcacionē ul̄ longā īp̄osicionē
idē īpetit̄. ul̄ aliud nō nēc̄m adiūgit̄. Ut
paul̄ si fine eplē ad rōnos dicit̄ Et aut̄.
& p̄lea multis īp̄ditis īfert̄. Cin ē honor
& gl̄a Aliud h̄ sup̄flūm ēē videt̄ id ē nō

nam ad enūtiāone facienda Aliqn lra t hie.
 ut nisi i alia i soluat nichil significare. ut i ga
 ee videat. Et illud dñs i celo sedes ei. id ē sedes
 dñi i celo. Et filij homi dētes eoz arma et sagitte.
 id ē filioz homi dētes. Et hō sicut feruū dñs ei.
 id ē dñs hōis. nōiatu i s q nōis. et gto p nōis
 p vno gto nōis pōiti sūt. et multa sūt ad lra
 et inuacō ut i struacō p tūz. *De sensu.*
Sensus alii dñs. alii i cōgno. alius
 ip sibi. alii i credibit alii i absurd. alii i falsus
 multa h q d i nēies i scrip
 turo. Et illud i medēt iacob. Et illud i sub q
 airuā q portat orbē. Et illud. Elegit suspēdū
 aia mea. Et multa alia. Sūt qdā loca i dīna
 scripta ubi licet vboz apta sit significacō.
 nullū tñ sēsus ee videat. ut p p i iusticiā modū
 loquēdi. siue p p alia aliqua cāstācia que
 legēis itelligēā iped. Et ē vbi grā illud qd
 dicit i saias. Apphēdet septē mulieres virū
 vnu i illa die dicitis panē nrm i medem.
 et vestimētis nris opiem tñ nō i uocat nōmē
 tñ sup nos. Aufer obpbrū nrm plana sūt et
 apta vba. Intelligis satis apphēdet septem
 mulieres virū vnu. Intelligis panē nrm
 i medem. Intelligis tñ nō i uocat nōmē
 tñ sup nos. Intelligis aufer obpbrū nrm
 sed fortasse quidā totū simul significare velit.
 itelligē nō potes qd dicit voluit pphā. Bonū
 pmissit an malū minatus fuerit ignoras

Inde euenit ut spūaliter tū intelligedū credas.
 qđ quō ad trāz dñi sit nō vides. **D**ias igit
 septē mulieres septē ēē donas spūs. **E**ue vñ
 virū applicedat id ē xpm ī qđ oīz plenitudinē
 grē plaant īhītare. **Q**uia ipse solus sine
 mēsurā spm accepit. **Q**ui solū obpziū eaz
 aufert. ut inuēiat ī qđ r̄quiescat. nullo alio
 ita inuēte ut spūs s̄ci dona poscebāt. **E**ue
 spūaliter īp̄tatis es. **Q**đ sit dñe ad trām
 nō intelligis. **P**otuit tū p̄p̄tā p̄ h̄ vba etiā ad
 trām aliquid significā. **Q**uia em̄ sup̄ de īteri
 cōdē p̄p̄li p̄uaricatoris locutū fuerat. subūgit
 nūc t̄m̄ i eodē dñe futūrā. **V**isq; adeo
 gen̄ iuorū dēledū. ut vix septē mulieres
 vñ vix inuēiant. cū mō vñ vñ h̄rē soleat
 nūc **E**u cū mulieres a viris rogari soleat. tūc
 mulieres iūso more viros rogabūt. **E**t ne
 forte vñ vir septē mulieres sit dñe formi
 daret. cū vñ de eas pasat̄ v̄vestiret nō h̄rēt
 dñe ei panē n̄r̄z ī medem̄. **V**estimēto
 n̄r̄is op̄iem̄. nō te de nob̄ oportet ēē sollitū.
 tūmōdo ī uoce nōmētū sup̄ nos ut dñe
 vir n̄r̄. ne ī p̄udiate dñamur. **V**erdes
 v̄sine sēme moriām qđ eo q̄pe magiū ap̄
 brū fuit. **E**t h̄o ē qđ dñe aufer obpziū n̄r̄z
 a iulca h̄y dñe ī uēis ī scripturis v̄ m̄zēm
 veteri testamēto scdm̄ ydioma illi l̄gic
 dñe. q̄cū ibi ap̄ta sūt m̄zē apud nos signi
 ficanē v̄dē. **D**e sententiā

et sis

Sententia divina minus absurda. non quia fla-
 ceat. sed ai i sensu ut dicitur e. multa i
 uentur strarariasma illaz admittit
 i pugna. sp. ignua e sp. vera Aliqu vni
 enuaciatois plures sine sunt Aliqu vni i enu-
 aaciatois vna e sma Aliqu plurim enuaciatois
 plures sine sunt Cu igitur dinos libros legim
 ita multitudie veror intellectum. q de pua
 erit vbi. & sanitate catholice fidei munimur.
 id potissimu diligam I qd cu apparuerit cu
 fesse que legim En aut h' latet id cte qd
 cristiana lre no ipedit & ai sana fide recordat
 Si aut & scripte cristiane ptractat & discuti
 no pt salte id solu qd sana fides p'f'at Aliud
 e en qd potissimu scriptor seferit no dinoscit.
 aliud a regula veritatis errat En verum viter
 p'f'at selabet fructus legentis Si v'coruqz
 vitai no possit. & si voluntas scriptoris i certa
 sit. sane fidei i'grua. no iutile e errasse sma
 ite i r'bus obscuris & a nris ocul' i motissimis
 si q inde scripta eia divina legim I. q pnt salua
 fide alijs atq alijs parere se'te'is. i nulla
 eaz nos p'apiti affirmatioe ita p'mam I.
 ite si forte discussa veritas ea labefactauerit.
 corruam I. no p sma dinaz scripturaz.
 sed p'p'erea ita dimicantes. ut ea velim sc'p-
 turaz ee q'ma e. cu poa lea q scripturaz e
 nra ee. firmat **De modo legendi**

Modus legendi i diuidendo stat **Diuisio**

fit & p[ro]p[ri]aone & i[n]uestigac[i]o[n]e p[ro]uendo d[omi]n[u]m
q[ui]n ea q[ue] p[ro]fusa s[un]t d[is]t[ri]buim[us] & i[n]uestigac[i]o[n]e d[omi]n[u]m
u[bi] d[omi]n[u]m q[ui]n ea q[ue] o[mn]ia s[un]t i[n]seram[us] h[ab]ea q[ue]
ad l[ib]erac[i]o[n]e p[ro]p[ri]aone qu[an]to lucid[us] & p[ro]p[ri]osus
potuim[us] explicata s[un]t

De meditac[i]o[n]e hic esse p[re]t[er]mittendu[m]

De reliq[ui]s uero p[ar]te doct[ri]ne id e[st] meditac[i]o[n]e
aliquid i[n] p[ri]ncipi[u] d[ic]e o[m]mitto. Quia res
tata speal[is] uacat[i]o[n]e i[n]diget. & dignu[m]
magis e[st] o[mn]ino sile[i] i[n] h[uius] q[uam] aliquid ip[s]a d[ic]e
Res eni[m] ualde subtil[is] & sibi i[n]u[en]da. q[ue] r[ati]o[n]e
erudit. & exerceat s[um]matos i[n] p[ar]te adhuc
stilo ideoq[ue] apl[us] i[n] p[ar]te q[ue]da Rogam[us] i[n]git n[ost]r[us]
sapias ut radiare digne i[n] cordib[us] & illu[m]i[n]e
nob[is] i[n] semitis suis ut i[n]troducatur nos ad puru[m]
& sine cuilib[et] i[n]u[en]da d[ic]e. *De meditac[i]o[n]e*

edita e[st] frequen[ter] one

Meditac[i]o[n]e. modu[m] & cau[s]a[m] & r[ati]o[n]e
om[n]i[u]m lau[us] p[ro]p[ri]aone i[n]uestigac[i]o[n]e
modu[m] q[uo]d sit & cau[s]a q[ue] sit.
R[ati]o[n]e q[uo]d sit. E[st]ia s[un]t g[ra]t[ia]
meditac[i]o[n]e d[omi]n[u]m i[n] cau[s]is. d[omi]n[u]m i[n] s[er]p[en]t[is].
d[omi]n[u]m i[n] morib[us] p[ro]p[ri]aone s[er]p[en]t[is] ex amirac[i]o[n]e. s[er]p[en]t[is]
ex l[ib]erac[i]o[n]e. cau[s]a ex cau[s]a p[ro]p[ri]aone. In p[ri]ncipi[u] amirac[i]o
quod e[st] g[ra]t[ia]. q[ue]stio i[n]uestigac[i]o[n]e. i[n]uestigac[i]o
i[n]u[en]tione amirac[i]o e[st] d[is]p[os]itio. q[ue]stio cau[s]e.
i[n]uestigac[i]o r[ati]o[n]e d[is]p[os]itio e[st] i[n] celo. cau[s]a e[st] i[n]
i[n]tra alta & dep[re]ssa. p[ro]p[ri]aone amirac[i]o cau[s]a. p[ro]p[ri]aone
u[bi]ta i[n]u[en]da i[n]tra. p[ro]p[ri]aone u[bi]ta celeste celu[m]. p[ro]p[ri]aone q[ue]stio